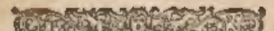

Biblioteka Jagiellońska
stdr0007448

RVSSIA
seu
MOSCOVIA
itemque
TARTARIA
Commentario Topo-
graphico atque
politico illus-
tratæ.
LVGD. BATAVORVM
Ex officina ELZEVIRIANA.
ANNO CIↃ IↃC XXX.
Cum privilegio.

QVÆ IN HOC commentario continentur hæc sunt:

RVSSIA.

I.

RVSSIÆ topographica descriptio, è probatissimis autoribus compendio deprompta.

II. *Soli cœlique qualitates; fruges, aliaque commerciis apta.*

III. *De ingeniis & moribus incolarum.*

IV. *Regimen politicũ & civile.*

V. *Reditus Principis, quibus rebus constent.*

VI. *De moneta Russica.*

VII. *De militia Russorum.*

VIII. *De familia magni Ducis Muscoviæ, & principum successione.*

IX. *De Samoiedarum moribus.*

X. *Magnus Moscorum Dux.*

TARTARIA.

I.

EXcerpta è Michalonis Lituani fragmentis de moribus Tartarorum.

II. *De Tartarorum origine, moribus, tam domi quam in bello, disciplina.* E Thuano.

III. *Tractatus de Tartaris Præcopensibus, Chersonesiis, & Bosporiis.*

IV. *Martini Broniovii de Biezdzfedea, ad Tartarum legati, Tartaria.*

V. *Excerpta quædam ex Sabellico, aliisque.*

I. RVS-

I.

RVSSIÆ TOPOGRAPHICA descriptio, è probatissimis authoribus compendio depromta.

RVSSIA, quæ & Muscovia à metropolios nomine vulgo dicitur, fines habet ad arctum Lappiam, & oceanum septentrionalem; ad orientem Tartaros Nagaios; ad meridiem Tartariam Crimeam sive Perecopensem; ad occidentē denique Poloniam, Lithuaniam, Livoniam, Sueciam. Quemadmodum jam uni Principi paret, continet provincias hasce: Volodemeriam, Moscoviam, Nisnovogrodiam, Pleskoviam, Smolensko, Novogrodiam Velicam, Rostoviam, Yarusslaviam, Bealezeram, Rezam, Dvvinam, Corgapoliam, Meshoram, Vagham, Vstugam, Galetsam. Quibus superiori seculo Principes Russiæ armis acquisitas adjunxerunt Tiverram, Yonghoriam, Permiam, Vadskam, Boughoriam, Chernigo, Oudoriam, Condoram, & magnam Siberię partem; cujus incolæ licet non sint Russi, tamen

parent Russiæ Duci, illiusque legibus vivunt, & tributa ipsi pendunt uti nativi illius subditi. præterea regna Casan atque Astracan, itidem bello acquisita. Tota hæc regio ingens terrarũ spatium in longitudinem atque latitudinem occupat. Nam à septentrione in meridiem, à Cola ad Astracan (quod regnum nonnihil declinat versus ortum) patet in longitudinem verstas sive milliaria Russica (quorum LXXXVII uni gradui comparantur) quater mille ducenta & sexaginta: Et tamen Princeps Russiæ adhuc grande terrarum spatium possidet ultra Colam versus arctum & ad flumen Tromschuan usque, verùm limitibus incertis, & jure pene controverso inter ipsum & Sueciæ Daniæque Reges, quorum uterque varia loca ibidem possidet, & imperium totius sibi vendicat. In latitudinem porro à finibus Livoniæ, & limite illius occidentali, ad Siberiam & limites remotissimos versus ortum, circiter quater mille quadringenta milliaria Russica occupat. Si vastæ hæ regiones ubique pari incolarum frequentia cultæ essent, Princeps hic haud dubio vicinos omnes longe potentia superaret; nam finium amplitudine facile cum quibusvis certat.

Has regiones permeant ingentia aliquot flumina; quæ sive amplitudinẽ sive longitudinẽ cursus spectes, maximis Europæ fluminibus comparari, si non præferri possunt. Horum præcipua sunt:

I. Volgha, (olim *Rha*) Tartaris *Edel*. Oritur circiter ducenta milliaria Russ. supra Yaruslaviam è lacu *Volga*; & pluribus amnibus undiquaque acceptis ita augetur, ut antequam ad oppidum hoc perveniat, pene milliare Anglicum in latitudinem pateat; & hinc porro magis magisque sese dilatans, & Occa flumine apud Nisinovogorod admisso, non minus quam duobus millibus octingentis milliaribus confectis, in mare Caspium, quod Russi *Chvvalmskoye* vocant, pluribus & ingentibus ostiis se evolvit, quadraginta sex gradibus & triginta scrupulis ab æquatore versus arctum, uti ab Anglis observatum invenio.

II. Borysthenes, hodie *Neper*, sive *Dneper*, haud longe à metropoli Moskoa juxta pagum Dnepersko oriens. Russiam dividit à Lithuania, & sese in pontum Euxinum exonerat. Labitur autem primo versus meridiem ad VVyezman; inde ortum petens, Drohobum, Smolensko, Orsam Dubrovvnam, & Michalouvv stringit, inde rursus in meridiem se convertens, Kioviam Russiæ olim metropolin, Circassosque adit; & tan-

tandem per campestria deserta fluens, Oczakovv Tartarorum Perecopensium oppidum & arcem, XL. milliar. à Circassis attingit; indeque in pontum Euxinum tam vasto ostio exit, ut procul intuentibus freti formam referat. sunt qui dubitant fluvium hunc non recte hodie Borysthenem vocari; sed Berezinam fluv. (qui Borisovv arcem alluit & in Dneper confluit) rectius à veteribus Borysthenem appellatum.

III. Tanais, vulgo *Don*, (antiquis limes inter Asiam atque Europam) in Rezan Ozera oriens, ex lacu Ivvanovvo Lezioro (qui in latitudinem, ut tradunt, patet verstas 10) primum recta per Tartarorum Perecopensium agros versus ortum labitur, & haud longo à flumine Volga intervallo & oppido Sanista, cubito se flectens, atque aliquot aliis amnibus auctus, in Mæotidem paludem prope oppidum Azoph descendit. Per hoc flumen ab urbe Moscua Constantinopolin navigatur, per amné Moscuam in Occam descendendo, nave per angustum isthmum traducta, & in hunc rursus deducta. Est & alter Tanais minor, qui in Siberiensi Ducatu oriens (unde Duneez Severski vocatur) supra Azoph in Tanaim magnum descendit.

IV. Dvvina, in VVologda provincia scatu-

scaturiens, magno gyro circumacto recta descendit versus arctum, & per sex ostia se condit in sinum S. Nicolai. coalescit è duobus amnibus, Iug & Suchana; unde illi nomen; nam Dvvina Russis *binos* notat.

V. Duna, in Novogrodensi provincia nascens, per Livoniam labitur, & secundum Rigam descendit in mare Balticum; quod Russi *Varekkoie morie* vocant. oritur è lacu ejusdem nominis, qui distat à fontibus Borysthenis fere X milliar.

VI. Onega in Sinum Solovetsko se fundit, nonaginta mill. Russic. à portu S. Nicolai versus occasum solis. Hic fluvius infra oppidum Cargopoliam conjungit se cum amne Volock, qui in Finlandicum mare descendit juxta oppidum Yamam, ita ut à portu S. Nicolai in Finlandicum mare, atque inde in mare Balticum navigiis penetrari posse à Russis, fuerit probatum.

VII. Suchana, qui influit in Dvvinam, & amisso nomine una cum Dvvina in mare arctoum se mergit.

VIII. Ocka, haud longe à Tartarorum Perecopensium finibus exoriens; & Vorotiniam, Collugam, Cerpachum, Corsiram, Columam, Rhezaniam, Cazigorodiam, Murinamq; præterlapsus,

 cursu

cursu in arctum reflexo, in Volgam descendit juxta Nisnovogorodam. Pisces nutrit longe optimos. Ex ejus fontibus quoque oriuntur Sem & Sosna. quorum ille Senerensem Ducatum præterfluit; oppidumque Potivolo alluens, in Disnam flu. illabitur juxta oppidum Czernigovv, & cum Disna infra Kioviam in Borysthenem: Sosna autem per campestria Tartarorum cursu in orientem instituto à Tanai absorbetur.

IX. Moskua, metropolin dividens, illique nomen communicans, descendit in Occam. Oritur autem in Tvverensi provincia, septuaginta fere milliar. Russic. supra Mosaisko, à quo ad metropolin jam dictam xc milliar. numerantur: sex autem mill. supra Mosaisko navigabilis esse incipit.

X. VVichida, amplissimus amnis, qui in Permia oriens, Volgæ confluit; alii in Dvvinam deducunt.

Nunc singulas provincias describemus, initio facto à Moskua, uti principali.

Moscua provincia.

PRovincia hæc neque admodum ampla est, neque fæcundo solo; quippe quod maxima sui parte aridum atq; arenosum: frumento tamen mediocriter affluit: melle ferisque caret, præter lepores,

res, quorum satis magna ibidem copia: arbores quidem fructiferas habet, (præter cerasos) sed fructus fere sunt insuaves atque ingrati saporis. Indigenæ hujus provinciæ cæteris Russis astutiores atque adeo fallaciores judicantur.

Metropolis est Moskua, forma pene rotunda ædificata. Ægydius Fletcherus, Elisabethæ Angl. R. ad magnum Russiæ Ducem Legatus, anno CIↃ IↃ LXXXVIII, scribit, se à Russis accepisse, antequam hæc urbs anno CIↃ IↃ LXXI à Tartaris Percopensibus pene tota flammâ deleretur, arce ægre servata, ædes in ea numeratas fuisse XLI mill. IↃ: sed hodie Londino haud multo majorem esse. Dividitur autem in quatuor partes, quæ singulæ suis muris aut vallo cinctæ sunt. Intima pars & veluti meditullium urbis appellatur *Kitaygorod*. Huic proxime adjacet castellum, aut Regia, muris ab hac divisa; appellaturque *Kramlenagrod*. Quæ duæ partes muro circumdatæ sunt lapideo, nonnulla materie adjecta. Pars quæ ab oriente, septentrione & occidente has cingit, *Tzargorod* dicitur, id est, Cæsarea civitas; muro cincta ex candido saxo, sed terra aggesta. Pars quæ has extra circumcingit, *Skorodum* nominatum, sepem habet, sine ulla terra. Pars hujus meridionalis,

trans

trans flumen Moscuam sita, alio nomine Strelzka Sloboda vocatur; quod à militibus inhabitetur, sive prætorianis magni Ducis. hanc à Basilio ædificatam scribit Fletcherus, & milites ibidem collocatos, privilegio ipsis indulto medonem etiam vetitis diebus bibendi; atque ea de causa hanc partem vulgo *Naloy* appellari; quod ipsorum lingua sonat, *Infunde*. Cæterum ædes privatorum omnium ut plurimum sunt ligneæ, paucæ admodum lateritiæ. Plurima sunt templa, quorum nonnulla è ligno sunt structa: horum templorum principale est *Troyes*, id est, templum S. Trinitatis, ad quod palmarum festo Patriarcha asino insidens à magno Duce introducitur. Castellum autem, in quo est regia Principis, muro lateritio, alto crassoque, à reliquo corpore separata, bis mille nongentos passus ambitu complectitur. in quo sunt plurima pulcherrima ædificia nobilium; diversa fora rerum venalium; plurimaque templa; uti templum Archangeli Michaëlis, in quo principes sepeliuntur; *Blagaveshne*, sive templum Annuntiationis Mariæ, novem habens turres, quarum tecta, uti & totius templi, ære deaurato cooperta sunt, & crux altissimę turris ex auro purissimo facta est; *Iuan Velukoy*, D. Ioannis templum, cujus turris tectum deauratum est, abundatque campanis; quarum una, longe maxima, pendet bis mille ducentas poëdas, quæ valent ponderis nostratis 66000 libras. Distat hæc civitas, prout ab Anglis observatum est, ab æquatore quinque & quinquaginta gradus, & decem scrupula versus arctum.

Wolodimeria provincia.

WOlodimeria provincia, quæ & nomen à præcipua urbe invenit, adjacet Moscuæ provinciæ versus aquilonem, & Occa flumine alluitur versus ortum. Principalis urbs est VVolodimeria, satis ampla; castrum habet ligneum; fuitque olim Russiæ metropolis. Sita est inter Volgham & Occam flumina, CLXXV milliar. Russica ab urbe Moscua, sive XXXVI mill. German. versus ortum; agro adeo fertili, uti ex uno modio tritici sæpe XX, nonnumquam & XXX colligantur. Alluit illam Clesma fluvius. cætera magnæ vastæque sylvæ cingunt. Oritur hic fluvius IV. milliar. Germ. à Moscua, & ibi multis molendinis servit; infra VVolodimeriam spatio XII milliar. Germ. navigatur usque ad oppidum Murom, ad Occæ ripam situm; & dein Occæ se conjungit.

Nissi-

Nisinovogorod.

NOvogardia, civitas ampla & lignea, cum castro, quod Basilius ad Volgæ & Occæ confluentem ex lapide in scopulo ædificavit; distat à metropoli Moscua pene cccc mill. Russ. versus boream, & quinquaginta sex grad. & xxx scrup. ab æquatore. Ager fertilitate rerumque copia VVolodimeriam æquat. Ad utramque autem Volgæ ripam degunt Ceremissi, qui Mahumeti sectam sequebantur cum quum Herbersteynius scriberet: Sunt autem duplices: nam qui trans Volgam versus boream incolunt, Ceremissi Logori vocantur, à fœnorum strulbus; qui vero cis fluvium, versus meridiem, Ceremissi Nagorni appellantur, id est, superiores sive montenses, non quod ulli ibidem sint montes, sed à collibus quos occupant. Sura fluvius (quondam inter Russiam & Casanum limes) à meridie veniens, centum pene milliar. Russic. infra Novogardiam in Volgam influit; supraque confluentem ad dextram Suræ ripam Basilius castrum locavit quod ab ipsius nomine VVasilgorod appellatur. Ab Occa flum. orientem & eurum versus vastæ occurrunt silvæ, quas Mordvvæ populi inhabitant, à Russis diversi, & proprio idiomate utentes; durum hominum genus, qui paga-

pagatim incolentes, ferina & melle victitant, pellibusque pretiosis inprimis abundant; militiæ non inidonei, fere pedites militant, arcubus longis conspicui, & sagittandi peritia noti; quibus artibus latrocinantes Tartaros sæpe fortiter repulerunt & multarunt.

Rhezan Ducatus.

A Novogardiæ inferioris Ducatu, declinando nonnihil ad occidentem, Rhezan provincia jacet inter Occam & Tanaim fluvium. Objacet autem Moscuæ provinciæ ad ortum, Aka ab illa divisa. Hic principatus cæteris omnibus Russiæ provinciis longe præstat fertilitate; nam ager illius frumenti culmos tam dense profundit, ut equi difficulter transire possint: præterea magna ibidem mellis, piscium, avium, ferarumque est copia: arborum fructus quoque longe sunt præstantiores quam in reliqua Russia. Incolæ audaces & bellicosissimi. Principalis urbs, *Rhezan*, ad Occæ ripam sita, & fere è ligno structa: Occa fluvius non procul ab urbe insulam facit, quæ Strup appellatur. Fuit quondam magnus Ducatus, Principemque habuit nemini obnoxium; nunc autem Ducatus hic Moschico imperio accessit. Cætera oppida sunt *C[illegible]*, ad ripam Occæ fluminis, oppidum item ligneum,

ligneum, XXVIII mill. distans à Rhezan; quod & quondam Dominum habuit [illegible] juris; nunc Mosco paret. *Tulla*, oppidum ligneum, XL fere mill. Polonic. à Regezan; XXXVI à Moscua versus meridiem. Basilius Ioannis Magnus Dux hic castrum è lapide construxit, ad ripam fluvii, qui idem cum oppido nomen habet; Vppa autem fluvius ab ortu castrum alluit, Tullæque flu. junctus, Occæ supra Vorotin XX fere milliar. commiscetur. Hoc quoque oppidum ad tempora usque Basilii proprium habuit Dominum. *Odoiovv*, castrum ad Tullæ & Vppæ confluentem in Occam. A quo versus meridiem Msczeneck jacet, locus palustris; ubi quondam arx fuit ejusdem nominis, cujus tantum rudera hodie visuntur: circa tamen illam habitant non pauci in tuguriolis, qui quum à Tartaris infestantur, in palustria hæc loca se cum suis recipiunt. Distat denique Msczeneck à Moscua LX mill. Polonica, à fontibus Occæ XVIII. *Coluga*, oppidum & castrum ligneum, ad Occæ ripam, XXXVI milliar. Polonic. à Moscua. magnus Dux hic præsidium alit adversus Tartaros. *Vorotinia*, urbs & castrum; ad Occæ ripam; distat à Coluga III milliaria; ducatus titulo insignis.

Sibe-

Siber[illegible] sive Severiensis provincia.

SEv[illegible]ensis ducatus est amplus, & rebus o[illegible] affluens. Ejus latitudo à Lo[illegible] ad Msczenek castrum, quod [illegible] diximus, extenditur; & vastos & incultos campos pas[illegible] Severienses Duces sui juris fuerunt, [illegible] postea magnis Lithuaniæ Du[illegible] annos paruerunt. P[illegible], quum magnus ducatus, Iagelone [illegible]ato, ad Polonos pervenisset, tributum persolverunt. Dein à Casimiro Pol[illegible]niæ Rege, magnoque Lithuaniæ Duce, Iagelonis filio, ad Ioannem magnum Russiæ Ducem defecerunt. Sedes autem hujus Principatus erat in Novvogrodeck. Tandem hi Principes (prout alii multi in Russia) perfid[illegible] à Basilio Principatu sunt exuti. Civitates & arces in hoc ducatu sunt complures, inter quas Novogr[illegible], *Sieverski* dicta, Starodub, Potiv[illegible], Czern[illegible], & Bransko sunt celebriore[illegible] hermelis, aspreolis, & m[illegible] abundant, agri quoque sunt f[illegible].

N[illegible] Sieverski, urbs & arx lignea, olim ducum sedes, distat à Potivolu & Starodub, ab una XVIII, ab altera XIV mill.: à Moscua per Colugā, Vorotiniam, Serensko & Bransko CL milliar.

 Czern-

Czernigovia, oppidum & arx, distat xxx mill. à Kiovia: totidem à Potivolo.

Potivolum urbs & arx lignea, distat à Moscua cxl mill. Polonica: à Kiovia lx, à Branski xxxviii.

Novogrodeck, xviii milliar. distat à Potivolo, xiv à Starodub.

Starodub xxxii mill. à Potivolo.

[illegible] provincia.

PRovincia hæc ampla, ad ortum habet Moscuam, ad eurum Siberiam, ad africum Lithuaniam, ad occidentem Livoniam. Metropolis [illegible], civitas ingens & [illegible], ad [illegible] ripam sita, in cujus [illegible] ripa arcem habet [illegible], in qua [illegible] ædificia lignea in [illegible] exstructa sunt: hanc ex una parte fluvius alluit, ex altera profundis fossis & acutis stipitibus munitur, in medio autem arcis templum [illegible] superstructum, Divæ [illegible] sacratum, [illegible] vasta [illegible] distat à Moscua lxxx mill. Polonica.

Cætera oppida sunt, *[illegible]* sive *Drogobusch* ad Borysthenis ripam, lxxxii mill. à Moscua, [illegible] à Smolensko. Hugra amnis profundus non longe ab hoc oppido oritur in silva quadam, & inter Collugam & Vorotiniam influit in Occam.

cam. Hic fluvius quondam Lithuaniam à Russia dividebat. [illegible], oppidum & [illegible] ligneum, ad [illegible] ejusdem nominis, [illegible] unde in [illegible] distat à Moscua xiv mill. [illegible] xxvi, à [illegible] xviii. [illegible], oppidum & castellum ligneum, distat à Moscua xviii [illegible] à Wyaz[illegible] xxv. [illegible] quorum magna hic copia [illegible].

[illegible] Ducatus.

B[illegible] principatus Russiæ, quondam [illegible] habuit qui [illegible] Iagellonis [illegible] quibus Basilius, Princeps [illegible] ad [illegible] Russiæ ducem [illegible] Civitas præcipua *Byela*, cum castello [illegible] Polonica à Moscua, xxx à Smolensko, [illegible].

[illegible]

DVcatus [illegible], à Moscua [illegible] Duces Russiæ [illegible] sæpe venantur. Principalis [illegible] civitas *R[illegible]*, cum arce utraque

 lignea.

lignea, ad Volgæ ripam sita, xxiii mill. a Moscua. Vltra hanc aliquot mill. occidentem versus sylva est VVolkovvsk[illegible], in qua jacet palus VVronovv, è qua exit fluvius quidam, qui duobus milliar. [illegible] progressus in lacum Volgo influit, & aquis multis auctus rursus egreditur, & deinceps Volga à lacu dicitur.

Cætera oppida sunt, *Wolocz_k* urbs & arx lignea, xxiv mill. à Moscua versus occidentem, xii à Mosaysko, xx à Tvveria. *Wielikye luki*, urbs & arx lignea, cxl mill. à Moscua, lx à Novogrodia magna, xxxvi à Poloszko, præterfluit [illegible] fluvius, qui inde septentrionem petens, in Ilmen lacum juxta Novogrodiam magnam ingreditur. *Toropyec*, urbs & arx, xviii milliar. à VVyelik[illegible] Luki, ad confinia Ducatus Lithuaniæ.

Tvverenzis Ducatus.

VNa è maximis Russiæ provinciis. Metropolis illius *Tvveria*, quam Volga fluvius interlabitur: in altera Volgæ ripa castellum habet ligneum, juxta quod Tvvercza fluv. in Volgam confluit. civitas hæc monetam propriam habet argenteam, quæ valore Moscoviticæ æquatur. distat à Moscua xxxvi mill. versus occidentem æstivum. Est & *Torsack*, oppidum x mill. Polon. à Tvveria distans; cujus olim dimidia pars Novogrodiensi provinciæ attributa fuit: altera Tvveriensi Ducatui, quem Ioannes Basilides primum occupavit.

[illegible] Ducatus.

AMplissima provincia, & sui quondam juris, donec à Ioann[illegible] anno [illegible] occuparetur. Metropolis illius Pleskovia, Russ[illegible] ad lacum Pskovvam sita, ex quo ejusdem nominis fluvius emergit, [illegible] urbem [illegible], & [illegible] in lacum Czuczko vel [illegible] ingreditur: per quem facilis in mare [illegible] esset navigatio, nisi [illegible] non longe ab Ivvanovvgorod & [illegible] castris in finibus Livoniæ impedimento essent. Hæc urbs, quod in Russia rarissimum, muro cincta est, dividiturque in quatuor partes, quarum singulæ [illegible] cinctæ. Distat à Novogrodia magna xxxvi mill. versus occasum. Hæc civitas [illegible] sacerdotum in Russ[illegible] [illegible] & Russos [illegible]

[illegible] Ducatus.

P[illegible] [illegible] Ru[illegible] [illegible] habitudo [illegible] duas [illegible]

 mona-

monasteria septuaginta, era [illegible] is muris septa, & plurim[illegible] [illegible]lus ornata, quæ fere æn[illegible] [illegible] sunt aliòquin cæteræ ædes e trab[illegible] ligneis compactæ sunt; quibus & v[illegible] constat, & semitæ stratæ sunt. D[illegible] ab æquatore quinquaginta octo gradibus & xxv scrupul. Int[illegible] fluit fluvius navigabilis VVolchovv sive VVolcho[illegible] ex lacu Ilmen [illegible] ver[illegible] su[illegible]ra civitatem emergens, infra illam & xxxvi m[illegible] ab [illegible] in alium lacum Ladoga dictum se mergit. Lacus autem Ilmen, in latitudinem quidem xii, in longitudinem vero xviii mill. Polonic. patens d[illegible]os celebres amnes recipit, Lovvat & Sc[illegible]olonam, unum hunc emittit. Distat urbs à Mo[illegible]ua cxx mi liar. Polon. versus occidentem æstivum, à Plesk[illegible] xxx[illegible] ab VVa[illegible]ogorod & VVelikie Luki xl. Cætera oppida sunt, *Russ*, oppidulum vetus [illegible] xii milliar. à Novogrodia: præterfluit fluvius salsus, què oppidani ampla fossa in modum lacus [illegible], & ex aqua in ædes suas per canales derivata sale[illegible] [illegible] oppidum superioribus annis pene [illegible], &, quum olim amplissimum fuerit, ut[illegible] [illegible] apparet, nunc tantum tenuis est pagus, cum adjuncto castello, quod vocant *Star[illegible] Rus[illegible] Iva-*

novu-

[illegible] Ioanne Basi[illegible] [illegible] [illegible] ripam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] R[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex lacu Ozud [illegible] [illegible] & [illegible] va & V[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pie in mare L[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] à [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eiusdem cum [illegible] [illegible] [illegible] septentrionem versus xxv m[illegible] per Oret[illegible] & Corel[illegible] urbes [illegible] [illegible] pervenit, [illegible] Russ[illegible] [illegible] a Finlandia Sueciæ Reg[illegible] subjecta dividit.

A Novogrodia magna, xxx m[illegible] intervallo distat *Vouga[illegible]* regio, inter occidentem & septentrionem sita, cujus incolæ proprium idioma habent, nonnihil à Russico diversum. [illegible] animalia aliunde invecta colorem album induere suumque mutare perhibent.

Duvina provincia.

HÆc provincia ad septentrionem sita est, & quondam ad Novogrodien-

sem

sem principatum pertinuit, nomen accepit a fluvio Dvvina qui præterfluit. Amplissima est & supra [illegible] ambitu complectitur; paucissima tamen oppida & castra habet; præter [illegible] Dvvinam civitatem in medio regionis sitam, Colmogoræ arcem & [illegible]gam castrum ad fluminis ostium conditum. Pagis tantum abundat, qui ob soli sterilitatem longe à se invicem distant. Incolæ ex piscibus ferisque omnis generis victum quærunt; panis usum ignorant; [illegible]. Solum ipsorum magna parte lacuum, ita ut salem ex illo excoquant & vicinis vendant. Longe alia jam hujus regionis facies, postquam variæ nationes huc commerciorum causa venire cœperunt, qui antea Narvam petebant.

[illegible] provincia.

HÆc provincia Dvvinam provinciam [illegible] meridie. Hæc regio [illegible] Novogardensibus tributaria fuit, nunc [illegible] Moscovitæ paret. [illegible] proprium habent, licet & Russica lingua utantur. Salem e Dvvina provincia petunt. Omnis generis [illegible] pellibus abundant [illegible] vulpibus nigris, quæ nonnunquam [illegible] æquiparantur. Zebel-

bellinorum pelles hic paucæ, neque admodum laudatæ. Præcipua civitas [illegible], cum [illegible] arce, ad ripam Suchanæ fluvii condita [illegible] ab *Vstia*, quod [illegible] denotat, & [illegible] fluvio, qui ex meridie in septentrionem labens, ad [illegible] confluentiam Suchanam [illegible], nunc a [illegible] milliare supra confluentiam [illegible] jacet.

[illegible] provincia.

PRovincia hæc inter orientem & septentrionem jacet, tota paludosa est & [illegible] viatores difficulter iter [illegible] in ea possint, propter crebras & perennes paludes & fluviorum [illegible]. Quondam [illegible]. Novogrod [illegible] principalis [illegible] arcem hab[illegible] & natura loci & opere munitissimam: in qua magnus Russiæ Dux tempore necessitatis [illegible] thesauros suos solet recondere, unde illam latericio muro crasso & alto cingendam curavit. Abest a [illegible]. [illegible] æquatore. [illegible] inter [illegible] septentrionem [illegible] & in Dvvinam [illegible] Vvaga fluvius [illegible] abundans, inter [illegible] palatibus

in d[illegible] [illegible], ac in Dvvi-
nam [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] abundant [illegible] vulpinis nigris & [illegible]
[illegible].

Bieleiezora Ducatus.

Bieleiezoro [illegible] a [illegible] *lacu* di- [illegible] regio, una e Ducatibus Russiæ, [illegible] ta ingentem lacum, à quo ipsi nomen inditum. Patet lacus in longitudinem XIII milliar. Polonica, totidemque pene in latitudinem. Circiter triginta amnes recipit, & unum tantum Sosnam emittit, qui XV milliar. supra Yaroslavv & IV infra Mologam Volghæ fluvii alveum subit. In hoc lacu arx jacet, natura loci munitissima, & inexpugnabilis credita, in quam Russiæ Dux thesauros suos recondere consuevit, & tempore necessitatis veluti ad asylum se recipere. Regio pene tota palustris est, & silvosa, ideoque & aditu perdifficilis, ita ut non nisi aquis glacie constrictis, aut pontibus è transversis arboribus stratis adiri possit. A lacu Bieleiezorio ad sagittæ jactum alius jacet lacus, sulphur copiose proferens, quod fluvius quidam ex illo emergens, veluti spumam supernatantem devehit. Ejus præcipua urbs &

& arx [illegible] [illegible], distat a Moscua [illegible], & a Novogr[illegible] magna [illegible].

[illegible] Ducatus.

Pr[illegible] antiqua & [illegible], Præ[illegible] parte qua Volga [illegible] Ducatus [illegible] hæc D[illegible] [illegible], in qua [illegible] [illegible] Ioannes Basilides, Russiæ [illegible] principatu spoliatos, in servitutem [illegible], parva admodum in [illegible] ipsis [illegible] Knesi [illegible] Duces Iaroslavvici dicuntur. Principalis [illegible] urbs *Iaroslavv*, amplissima, cum arce sua lignea, distat a Moscua [illegible] milliar. Polonicis, ad Volgæ ripam sita.

R[illegible] Ducatus.

Hic Ducatus olim post Novogrodiam [illegible], inter Russiæ principatus præcipuus & antiquissimus habebatur & [illegible] Russiæ [illegible] [illegible] a Ioanne Basilide [illegible], novissimo herede anno MDLXV indigne trucidato, & stirpe penitus deleta. Præcipua illius urbs *R*[illegible], cum arce sua lignea, sita est ad lacum quendam, è quo

quo Cotorea fluvius emergit, & Iaroslaviam civitatem præterlapsus illabitur in Volgam. Archiep[illegible] sedem suum habet urbs, distatque à Moscua milliar. Polon. xxxiv.

Reliqua oppida sunt; *Vglitz*, cū suo castello, ad Volgæ ripam, distans à Moscua xxiv milliaria, à Iaroslavia xxx. *[illegible]grod* urbs, distans ab Vglitz [illegible] mill. Polonica. hic frequentissimæ nundinæ celebrantur, ad quas Sueci, Livones, Lithuani, Tartari & a[illegible] nationes confluunt; rerum tantum permutatione hic utuntur. *Pereaslovv* urbs & arx ad lacum quendam sita, xxiv milliar. à Moscua, x a Rostovia; juxta hanc lacus est è quo salem coquunt.

[illegible] Ducatus.

PRovincia hæc Rostoviæ & VVolodi[illegible] conterminea est, [illegible] inter [illegible] Russiæ principatus habita, & secundogenitis magnorum Russiæ Duc[illegible] [illegible] [illegible] Metr[illegible] *Su[illegible]da* civitas & arx, [illegible] est [illegible] Russiæ metropolim [illegible] volant. Reliqua oppida sunt: *[illegible]*, urbs cum castro, ad con[illegible] Co[illegible] amnis [illegible] [illegible] à Iaroslavia versus [illegible]tem

tem [illegible] urbs & arx, quæ [illegible] provinciæ nomen dedit, quæ ob crebras paludes, amnes, & densissimas sylvas pene invia est.

V[illegible] regio.

HÆc pro[illegible] fere tota palustris est, & [illegible]; melle tamen, piscibus & feris omnis generis abundat; Cere[illegible] latrociniis obnoxia. Nomen habet a Viatka fluvio, qui in Camam influit. Ad hujus ripam sitæ sunt *Chlinova*, & [illegible] milliaria infra hanc *Orlo*; de[illegible] milliar. ab Orlo versus occidentem *Sloboda* & *Cotelnicz*, civitates, ad [illegible] fluvii ripas, qui ab oriente [illegible] Viatkam influit. Hæc regio [illegible] Tartarorum dominio fuit, donec [illegible] magno Russiæ Duce ipsis eriperetur: plurimi tamen Tartari ultra citraque Viatkam in campestribus hodieque habitant, præsertim juxta Viatkæ in Camam fluvium confluentem. [illegible] hæc regio a Moscua [illegible] milliar.

[illegible]mia regio.

AMpl[illegible] provincia, distans à [illegible] [illegible]. In ea est urbs ejusdem nominis [illegible] ripam sita, [illegible] in [illegible] Camam [illegible]. In[illegible] hujus provinciæ pane rarissime utuntur, ferina fere omnis generis victitantes. Idioma

pecu-

peculiare, litterasque à Ruthenicis habent diversas, à Stephano Episcopo inter Sanctos à Russis relato, qui hosce ad fidem Christianam convertit, inventas. Plurimi illorum nihilominus hodieque sunt pagani & idololatræ, passim in sylvis degentes. Hyeme trahis iter super nives faciunt, quas aut canes aut cervi albi (quos in hunc usum cicurant & domi alunt) ducunt. Pedites vero nartis suis (quemadmodum & in aliis plurimis Russiæ locis [illegible]) super nives feruntur. Sunt autem [illegible] nartæ, ligneæ [illegible] tos longæ, [illegible] & baculo oblongo [illegible], tanta celeritate feruntur, & [illegible] los, truncos, foveasque transiliunt, ut nullus equus, licet [illegible] sequi possit [illegible] hocque [illegible] generis capere & [illegible]

[illegible] provincia.

HÆc provincia ad Camam fluvium sita est, inter Permiam [illegible] Viatkam; [illegible] urbibus & castris omnino vacua. Regio tota paludibus & sylvis opaca, & ob vicinitatem Tartarorum magnam partem deserta. Indigenæ proprio idiomate utuntur: panis usum nesciunt; ferina carne vescuntur. Mercimonia aspreolorum pellibus (qui apud illos

illos præstantissimi reperiuntur) exercent, eatenusque magno Russiæ Duci pro tributo pendant. In hac provincia Iaick ingens fluvius oritur, qui per Tartarorum campestria Caspium mare petit.

Iugra provincia.

IVgra, sive Iuhra, cujus indigenæ Iahri vel Iugri appellantur, ad oceanum septentrionalem sita est: ex ea Hungaros [illegible] & ad Mæotidis paludes consedisse volunt; atque inde postea in Pannoniam ingressos, a suo nomine [illegible] dixisse, quæ jam Hungaria audit. Indigenæ hujus regionis magno Russiæ Duci tributum pendunt, & pene eodem cum Hungaris idiomate utuntur, uti ferunt, nam Herbersteynius sibi compertum negat.

P[illegible] Regio.

HÆc provincia [illegible] secundum mare glaciale [illegible] tra [illegible] extendit versus arct[illegible] Nomen capit [illegible] e Peczora [illegible] meridie descendens juxta o[illegible]dum & castellum Po[illegible] sex amplis ostiis in mare glaciale [illegible] exonerat. Ad utramque fluminis ripam [illegible] montes, quos Russi Zemnoipoias vocant, id est, cingulum terræ: quorum juga ob continuos ventorum

torum flatus nihil herbidi sortiuntur, sed fere perenni nive rigent: crescunt tamen ibidem ingentes cedri, circa quas nigerrimi zebellæ reperiuntur: multæ quoque aves rapaces, præcipue accipitres albi, aucupio aptissimi, quibus Duces Russiæ plurimum utuntur. Hos montes ab antiquis Riphæos & Hyperboreos dictos volunt. Qui Russia Petzoram petunt, iis per Vstiugam, & Dvvinam, Permiamque iter est. Incolæ hujus regionis simplicissimi sunt: Idioma habent proprium, & panis usum ignorant: Anno demum CIƆ IƆ XVIII fide Christiana imbuti & baptizati fuerunt. Ad ostium fluminis situm est oppidum & arx Pustejezoro. Vltra [illegible] mare degunt Samoeidæ qui Russis Samogedz, id est, seipsos comedentes, appellantur: Hæ gentes advenarum consortia fugiunt; avibus & feris omnis generis, adeoque pretiosis pellibus, supra modum abundant; & vicinum mare multis piscibus fætum est; & belluis quas *Mors* vocant Russi; quarum dentibus utuntur ad manubria ensium atque cultellorum. Ad eundem fluvium jacet Papinovvgorod oppidum & castrum; cujus accolæ Papini vocantur, & diverso à Russis utuntur idiomate: tributum pendunt Russiæ Duci. Pustosera oppidum

dum (prout ab Anglis observatum fuit) ex[illegible] est, & circiter centum domic[illegible] constans. Hibernis mensibus [illegible] hic est frigus, quum & [illegible] Augusto flumen glacie constringatur, & raro ante medium Majum solvatur. [illegible] ab æquatore [illegible] grad. & [illegible], idem flu[illegible] jacet [illegible] constans [illegible] ædificatis [illegible] grad. & [illegible] ab æquatore [illegible].

[illegible]

O[illegible] nomen accepit, qui [illegible] Kitaysko amplissimo [illegible] [illegible] cœlum [illegible] habet enim [illegible] anus [illegible]

gremio tenentes, & alterum juxta se habentis, quem illius nepotem dicunt indigenæ. Ab Obby fluvio à parte finistra ascendendo, Calami populi in campestribus degunt, Russiæ Duci tributum pendentes. Infra Obby fluvii ostia complures sunt amnes, Irtisca, Beresvva, Sosa, Tachnim, Danadim, & alii è montibus Ziemnoipoiis emergentes; quorum accolæ itidem Duci Russiæ tributum pendunt. Hæc rerum facies fuit cum Herbersteynius legationem apud Moscum obiret: postea Theodoro rerū potiente, circum flumen Obby aliquot arces à Russis fuerunt exstructæ, validis è nemoribus illic excisis trabibus intertextæ, terraque oppletæ, & præsidiis communitæ; coloniæ eò deductæ, è [illegible] Tartaris, Polonis aliisque nationibus mixtæ, multi [illegible] exules, homi[illegible] [illegible] hac noroli ab[illegible]gantur, unde [illegible] populosæ societates ibidem [illegible].

Condora Regio.

P[illegible] oceanum septentr[illegible] sita, [illegible] tota silvosa & [illegible] Indigenæ pro[illegible] [illegible] ututur, & [illegible] [illegible] sericas, & pretiosas pel-

les Russiæ Duci pro tributo ferunt. Nullæ hic urbes aut arces, ac ne pagi quidē.

Lucomoria Regio.

Hæc Regio longo tractu juxta mare septentrionale protenditur. Incolæ passim in [illegible] & [illegible] degunt. Hanc regionem [illegible] Grasti[illegible] & Serponovvtzi, [illegible] [illegible] dicta. Ab [illegible] [illegible] nigri [illegible] ad [illegible] arcem [illegible] [illegible] mer[illegible] [illegible] [illegible] Duci [illegible] [illegible].

[illegible]

A[illegible] [illegible] [illegible] agunt, Barbari [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] tur. Regio [illegible]

[illegible]

CEremi[illegible] [illegible] & [illegible] inter [illegible] [illegible] [illegible]

o[illegible]cupant: magnam partem Pagani, quidam & Mahumetani, latrociniis & ma[illegible]cis artibus infames. Melle & ferina ut plurimum victitant. Durum hon[illegible] genus, & sagittandi peritissimum. [illegible]s sunt vectigales. Hi populi Volgam [illegible] accolunt [illegible] quorum [illegible], qui dextram Volgæ ripam versus arctum accolũt, Logovi agnominãtur, à [illegible]bus, qui sinistram & versus meridiem, Nagorni, quod montana incolant.

Mordvua p[illegible]

A Nisnovogorod orientem & meridiem ver[illegible]us vastæ occurrunt sylvæ, qu[illegible] pop[illegible] colunt, homi[illegible] & [illegible] proprio idiomate [illegible] partim idololatræ, partim M[illegible] decoris gratia [illegible] colore inficiunt, apertoque [illegible] incedunt. Cere[illegible] N[illegible] vicini sunt, qui non [illegible] ipsi sunt [illegible].

Cazan R[illegible]

CAzan regnum, [illegible] & castrum [illegible] nomine, [illegible] ulter[illegible] Volg[illegible] pam [illegible] xx fere m[illegible] Germ. à Novogrodia [illegible] ad orientẽ Tartaros [illegible] habet, [illegible] & Kolatski [illegible]. Cazan urbs abest à V[illegible] x [illegible] German. Incolæ sunt Tartari, sed cæteris cultiores & urbaniores

[illegible] ores quos [illegible] [illegible] prout sunt opp[illegible] [illegible] & [illegible] xxx [illegible]

A[illegible] [illegible] Tartarorum [illegible] [illegible] propterea [illegible]

c piam generat, ut vix alibi tantam vi- dere [illegible].

[illegible] & Russorum [illegible] [illegible] [illegible] Rusis [illegible] bus conductorū describuntur.

E[illegible] ad *Witsegdam* oppi[illegible] [illegible] eiusdem nominis, quod [illegible] Dvvinam: quod centesimo [illegible] prope [illegible] Mare [illegible] Archangel [illegible] adverso flumine [illegible] dum perveniant *Iauuiscum*, oppidum [illegible] a Mosco [illegible] flumen [illegible] multa [illegible] proflu[illegible] autem [illegible] Tartar[illegible] atque hinc boream versus ad [illegible] que Oceanum procurrentibus [illegible] montibus oritur & *Petzora*, qui eis [illegible] Oceano [illegible] Iauuisco digressi, post trium hebdomadū iter deveniunt ad *Neemam*, *Quia ambulans per sylvas fluit agmine flumen*, ut inde sibi invenerit nomen. *Neem* namque Latinis significat murū. In eo quinque propemodum dies ratibus suis vel scaphis navigant. postea verò, compendii causa, properante videlicet aliorsum

Neemo, [illegible] terra [illegible] [illegible] Wolga [illegible] *Cama* [illegible] Volga [illegible] mare *Caspium*, [illegible]

O[illegible] *Soxcam* [illegible] habitatum est & pagis complu[illegible] Quum. Incolæ R[illegible] fere aut Tartari. Pecoris, & præsertim equorum, hic magna copia. Viatores itaque paululum re- creati, sarcinas suas equis imponunt & per montes fere contendunt, [illegible] pinis, & raris quibusdam arboribus [illegible] sitos. Traiiciunt verò inter [illegible] montes flumen *Sotham* [illegible] Distribuuntur autem [illegible] tes tres, quarum duæ priores [illegible]

bidui, tertia quatridui itinere superantur. Ac primæ quidem nomen est [illegible] *Camen*, alteri [illegible] *Camen*, tertiæ *Podvinscoy Camen*. Et sunt sane hæc ipsa montana, ab iis unde egressi sunt terris multum diversa. Pulchriores in iis & arboribus densiores sylvæ, [illegible] stirpes. Frequentantur [illegible] a Tartaris [illegible] & Samojedis, [illegible] quam [illegible] Imperatori Moscoviæ [illegible] pendentibus [illegible] Montes *Podvinscoy Camen*, cætera [illegible] ac nivibus passim & nubibus coopertis, ideoque viatoribus superatu difficiles. Sunt tamen paulatim declives. Hinc [illegible] devenitur, in quo oppidulo [illegible] appellatur, [illegible] *Tiram* quod vicinis [illegible] locis exortum, reliquo anni tempore [illegible] dosum est. At vero *Vere* [illegible] & [illegible] *bus amne* [illegible] & [illegible] tra[illegible]

[illegible] terræ Siberiæ oppidum, ac non nisi [illegible] & [illegible] cum [illegible] con[illegible] de. Est autem & [illegible] quens & [illegible] tur [illegible] quam in Moscovia. Residet hic Imp[illegible]

toris Moscoviæ nomine Gubernator, qui magnam [illegible] statim veris, frugum & [illegible] omnes [illegible] per universam Siberiam arces fluminum via, [illegible] & Moscis trans Obby degentibus eadem succurrendum est via: nec enim adhuc ibi colitur tellus, & Samojedæ (ut [illegible]) ter[illegible] ut plurimum [illegible] Secundo Toera quinque dierum itinere devenitur *Iapham* [illegible] ante [illegible] structam & con[illegible] ferentur [illegible] & [illegible] sic progressi [illegible] hoc flumen [illegible] an[illegible] te, [illegible] dum. Habitant [illegible] Tartari passim & Samo[illegible] fere naviculariique [illegible]

Tandem relicto Toera, ad[illegible] flumen [illegible] citer levi [illegible] & [illegible] porro [illegible] oppidum [illegible] & [illegible] ante diximus [illegible] hiberno [illegible] pa[illegible] [illegible] atque [illegible] pellium pretiosarum [illegible] Mos[illegible] & Tartaris Samojedasque vi[illegible] commercia, [illegible] commodus val-

cte [illegible]ic locus iis, quibus non nisi semestri [illegible] ratio decretū est emanere [illegible] [illegible]ta scrutantur, & longe trans [illegible] ortum & meridiem versus conten[illegible]

[illegible]inna devenitur [illegible], S[illegible] [illegible] oppidorum metropolim, [illegible] ipsa Siberiæ, ac Moscorum in ea [illegible]tui Proregis sedes. Deferuntur [illegible] nuatim ab reliquis tractus totius [illegible] [illegible] quam trans Obby, [illegible] quæ in unum collecta, & [illegible] milite circumsepta, in Moscoviam porro ad Imperatorem perferuntur. Severissime quoque hic dicitur jus, & tenentur quotquot sunt in Samojedia Siberiaque Gubernatores huic uni parere. Vigent præterea rerum è Moscovia advectarum in hac urbe commercia, confluentibus eo è tractu australi & ab extrema fere Tartaria Tartaris, aliarumque nationum hominibus, qui, quò longius pervagatur regionum illarū fama, eo frequentiores concurrunt. Vnde magna profecto redit ad Moscos utilitas, qui tam placide subjugarunt has gentes, ut nihil ipsis nunc metuendum sit, adeo cas sibi habent addictas. Exstructa sunt insuper passim templa & ædes sacræ, in quibus Græca exercetur religio, quæ apud Russos aliosque septentrionis populos in multo usu est, licet variis super-stitioni-

[illegible]ionibus depravata, utcunque sit, nemo [illegible] ad [illegible], sed ad[illegible] [illegible] quædam remedia, quibus homines illi persuadeantur, ac lucrifiant.

S[illegible] est urbs *[illegible]* [illegible] flumen *[illegible]*, quod rapid[illegible], & [illegible] alter quidam Danu[illegible]us, ab [illegible] exortum, in Obby aquas suas evolvit, videturque ex eodem cum [illegible] tractu profluere. Ab altera parte fluvius *Tobol* est, unde urbi nomen. In hunc [illegible]fluit flumen *Taffa*, quod ab aquilone, & [illegible] ad oram montibus, videtur profluere. ad hujus ripam Mosci nuper oppidū condiderunt, *Pohemium* nomine, pe[illegible]tis è Siberia incolis habitatum, non alia quidē de caussa, quam quod agro cingatur eximie fertili, tum & perquam amœnis sylvis, variarum ferarum nutricibus, pantherarū nempe, lyncium, vulpium, sabellorum, & materarum. Distat vero Tobolsca Pohemium duarum vel circiter hebdomadarum ad aquilonem itinere. *Irtis* pari fere ab Tobolsca spacio Obby sese commiscet. atque ad ejus ostium conditum fuit oppidum *Olscoygorotum*; sed postea, jussu Gubernatoris Siberiæ dirutum: nulla quidem tunc addita caussa, quam ego tamen suspicor fuisse nimiam frigoris vehementiam, vel quod ipsum oppi-

oppidum mari esset vicinius, quam ipsi vellent, metuerentq; ne quid inde suboriretur incommodi. quocirca in quadam Obby fluminis insula, [illegible] minus supra dirutum illud leucis, oppidum condiderunt, cui nomen *Zergolta*.

Atque hinc adverso flumine navigantes, contractioribus utuntur velis, sive quod languidum spirent venti, sive ob al[illegible], adeo quidem, ut licet amplissimus passim sit Oby, scaphas tamen in eo funibus protrahant, eodem plane quo Moscoviæ fluvios superant mod[illegible].

Ducentis supra Zergoltam leucis *No[illegible]vinsccoram* deveniunt, arcem tredecim abhinc annis exstructam, quo tempore magnus Gubernator certos è Siber[illegible] homines eò dimiserat, terras humano generi commodas atque oppid[illegible] dis idoneas indagaturos. Hanc [illegible] arcem tunc temporis condiderunt, & præsidio aliquo militum munierunt, tractu perquam amœno, salubri, [illegible], fertili, & in quo maximus rara[illegible] bestiarum & avium numerus. Arx ip[illegible]a ad euronotum sita excrevit paulatim in civitatem. Cujus incolis fuit injunctum ut ad ulteriora tepidiora[illegible] pedetentim progrederentur, & [illegible] ubique negotiarentur, obvios quosque populos benigne humaniterque tracta-

ræs,

tes, [illegible] latius tandem regnarent, ac Russicum nomen diffunderent. quare [illegible] eo profecti, & ad quadringentas in mediterranea leucas progressi, [illegible] quidem, sed desertos invenerunt terrarum tractus. Cum vero de[illegible] annis, ducentas adverso Oby leucas progressi, incidissent in regionem non minus uberé quàm amœnam, quæque & tepida admodum esset, & nullo plane laboraret incommodo, [illegible] nimis quàm brevi, ac propemod[illegible]; sumsere hinc occasionem in [illegible] revertendi, atque hæc in Mo[illegible] porro denuntiandi. Imperabat [illegible] tunc temporis Borius Goddenovius, qui accepto tam læto nuntio, rem minime differendam censens, illico in mandat[illegible] dedit Gubernatori [illegible], ut qua mox curaret [illegible] condendam urbem. Paruit Gubernator, & exstructa ejus jussu est arx una cum aliquot domibus: a [illegible] nunc urbs fit. Cui nomen [illegible] *Toama*, [illegible] quod intel[illegible], magnam Tartarorum multitudinem [illegible] loci olim consedisse, a quibus [illegible] urbs [illegible] amœnitatem [illegible] nomen acceperit. Dicebantur vero [illegible] etiam tunc habere re[illegible] ne Altinum. unde factum ut condita primum urbs multos diverso-

rum

rum populorum in campis illis degentium impetus sustinuerit. Nunc vero tam potens est, ut successu temporis videatur & hinc mediocre regnum aliquod surrecturum. Cæterum inter arcem hanc Naxinscoiam, urbem Tooma, atque Siberiam, Mosci multos quotidie detegunt in mediterraneis habitantes populos, quorum aliqui sese *Ostachios* nuncupant, ac cum Tartaris, Samojedis & Russis in unum jam corpus coaluere, amice inter se negotiantes. multi apud eos sunt Reges, Indicis fere similes (de minoribus loquor, non de majoribus Indiæ regibus.) Et ut paucis absolvam, Mosci in illo terrarum tractu tam magnos fecerunt progressus, ut merito nobis mirum videri debeat. Sunt præterea arces oppidaque compluria inter Obby & Yetim fluvios, eodem fere cum Tobolca tempore condita, & jam lauta. [illegible] incolæ Mosci, Tartari, Samojedæ, ex eorum genere quos cicures appellamus, aliorum [illegible] sus barbari [illegible] adspecta. Inter oppida primum est *Ta[illegible]a*, quo locus [illegible] dierum inter Obby & Yetim intercapedo est. *Ir[illegible]etum*, ante xv circiter annos exstructum. *Besob[illegible]a* & *Mangasi[illegible]* *foeseosgoratum*, utraque supra Iergoetum ad austrum posita, ad occidentalem

lem vero fluminis Obby ripam incolæ magis magisque in dies student progredi. Cis Obby sitæ sunt urbes *Tobo[illegible]ca*, *Siberia*, *Beresaia*, & quædam aliæ, ad diversos fluvios conditæ, & exstruuntur in dies plures. trans Obby sunt *Narim*, *Toma*, & quædam aliæ, quorum [illegible] vice equorum utuntur rangiferis, vel canibus, longe celerrimis, quos cum alio piscium genere, cum rajis inprimis saginant, quod existiment eo cibo vires iis augeri. *Iergoetum*, ut supra dixi, in insula fluminis Obby exstructum est. Iam vero & supra Narim orium versus ten[illegible] [illegible] tamen occurrit *Telta*; ad cujus [illegible] arcem ædificarunt nomine [illegible], et [illegible] præsidiariis milites [illegible] Narimenses [illegible] annis ab hac [illegible] [illegible] tempore [illegible] pulsi [illegible] ad [illegible] tendere, & [illegible] ignotæ gentes [illegible] [illegible] dagare [illegible] per vasta quæ[illegible] [illegible] per viam [illegible] sylvis atque flumin[illegible] occurrentibus, tandem magna [illegible] in campis [illegible], & inde [illegible] quosdam cœtus conspicati sunt. sed cum ducibus uterentur Samojedis ac Tartaris, locorũ illorum gnaris,

nihil timuerunt. Accesserunt ad eos barbari reverenter ac venerabundi, & per Samojedas Tartarosq. significarunt, Tinguesios sese vocari, & secus magni fluminis *Ieniscea* ripam colere [illegible] valturno quidem ad [illegible] [illegible] se, sed ignorare [illegible] manes [illegible] a mento [illegible]dentibus erant deformes, & inter loquendum non aliter glociebant quam [illegible] [illegible]debatur eorum lingua non [illegible] abire ab idiomate Samojedarum qui & pleraque eorum voces [illegible].

Ieniscea, fluvius longe [illegible] Oby major ac ortu [illegible] excelsos montes, inter quos & [illegible], [illegible] plur identidem ejicientes, ab occasu [illegible] & [illegible] fertile [illegible] varii generis consitum, [illegible] magna [illegible] tariorum copia [illegible] campos [illegible] tempore [illegible] non [illegible] nobis relatum est, quam [illegible] non ignorantes Tingoesii, trans [illegible] flumen & in montibus tantisper [illegible], dum id decrescat, redeuntes [illegible], & armenta sua reducentes ad plana.

Tingoesii, gens [illegible] humana, Samojedarum instinctu, subjecere se illico

hiidem

Iisdem [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] gentes [illegible]

Nec [illegible] fretum Vaygats [illegible] & [illegible] & [illegible] præter [illegible] omnem [illegible] enim [illegible] veris, [illegible] glacies [illegible] sua [illegible] & [illegible]tudine, totas secum auferat silvas. Atque hinc adeo est quod a littora freti Weygats tanta [illegible] copia.

[illegible] præterea [illegible] [illegible] via & ad [illegible] Tingoesiis, de quibus didicerant habitare [illegible] gentes, quæ [illegible] & quorum [illegible] inter [illegible] bella, [illegible] reversi sunt. Tingoesii tamen, prius o-

jun-

juncto ut penitius tractus illos lustrarent, receperunt id se facturos, & fœdus jam antè cum Moscis pactum redintegrarunt. Anno insecuto Tingoëssi emisere nonnullos suorum directe ad orientem, qui longius aliquanto quam ante progressi, tandem & alium quendam invenerunt ingentem fluvium, Ieniscæa quidem minorem, sed pari rapiditate: cujus cursum aliquot dies secuti inciderunt in quosdam homines, quos cursu antevertentes apprehenderunt, sed eorum sermonem non assequebantur, nisi quod è certis quibusdam signis & vocibus barbarorum *Om Om* subinde ingeminantium, conjecerunt ab altera fluvii parte crebra audiri tonitrua: addebant, & hominum strepitus inibi sæpius exaudiri, & intenso in flumen digito, *Pisida* aliquoties repetebant. unde collegerunt Tingoëssi, id fluvio nomen esse. vocibus vero *Om Om* divinarunt postea Mosci designari bombos nolarum. Redeuntes dehinc Tingoëssi, assumsere secum nonnullos tractus istius incolas, qui perierunt omnes in via, sive pavore quodam id factum sit, sive aëris insolentia. Ipsi sane Tingoëssii mortem eorum moleste ferebant. reversi namque, asserebant, homines esse ingeniosos, corpore bene compacto, oculis parvis,

vis, facie plana, colore fusco, & ad luteum sese vergente.

Hæc cum didicissent è Samojedis, ex tractu Tingoëssiorum in Siberiam redeuntibus Mosci, magna statim cupiditate correpti sunt ulteriora ejus tractus investigandi. quare petierunt à Prorege, se, comitibus aliquot junctis, eo dimitti. is vero petitioni confestim annuit, concessa ipsis & militum aliqua manu, injunctoque ut curiose singula quæque explorarent, & Tingoëssios, Samojedas ac Tartaros secum adhiberent. Atque ita mille vel circiter numero transierunt fluvium Obby, & per Samojedarum ac Tingoëssiorum terras devenerunt ad Ieniscæam quo trajecto, perrexerunt porro ad ortum, ducibus usi Tingoëssiis: qui non tantum anteambulonum obibant munus sed de commeatu quoque omnibus abunde prospiciebant, captis mira quadam dexteritate avibus, capris, rangiferis, aliisque id genus feris quin & piscium non exigua, è fluviis per viam occurrentibus, copia. Progressi ad flumen Pisidam, trajicere tamen non ausi sunt sonitu, de quo ante acceperant jam palam audito quem certo judicabant, non aliud esse quam æris campani mugitum. flante vero ab ulteriore Pisidæ ripa vento,

 exau-

exaudiebant & hominum & equorum interdum strepitus. vela quoque nonnonnulla, sed paucula, con[illegible]. unde conjecerunt, [illegible] secundo flum[illegible] tenderet [illegible] addebant, vela fuisse quadrata, Ind[illegible], ut arbitramur, similia. Sed nullis plane ab ea ubi consistebant parte usquam conspectis hominibus, cum aliquamdiu [illegible] hæsissent, & verno tempore comperissent flumen valde augeri (quod tamen vix potest, ut certo narraverint; cum præalta utrimque sit ripa:) tandem longis admodum itineribus, ac non nisi autumno, reversi sunt; referentes, & quidem jurati, sese Aprili ac Majo mensibus admodũ delectatos fuisse pulcherrimo tractus illius adspectu, & cõplures in eo vidisse rariores stirpes, flores, fructus, arbores, aves, feras. Sed enim Mosci talium minime curiosi erant, ut qui nihil capiãt quam lucrum, cætera prorsus inculti.

Quæ post hæc a Russis in hisce partibus gesta fuerint, non satis constat: bellis domesticis impeditos, credibile est.

Influit præter hæc in fluvium Oby flumen *Tom*, profluens, ut videtur, ex locis Ienisceæ vicinis, & vasta quadam in iis sylva: ex qua & alius, non procul ab illo priore, videtur oriri fluvius, Ienisceæ itidem sese commiscens. adeo ut inde ab Oby, aqua proficiscantur per terram in Sa[illegible]larum; &, duabus duntaxat terra con[illegible] leucis, incurrunt in flumen *To[illegible]*, quo secundo defe[illegible] [illegible] est [illegible] commoda sane [illegible] via [illegible] [illegible]

[illegible] Manse anno 1612.

[illegible] S. Nicolai ad Mo[illegible].

AD Colm[illegible]	verst. 100.
ad Vstiugam	500.
ad T[illegible]am	[illegible]
ad Vologdam	[illegible]

[illegible] adverso flumine Ovvina ascenditur.

Ad [illegible]eraslav[illegible]am	verst. 80.
ad R[illegible]am	60.
ad [illegible]eral[illegible]am	6[illegible].
ad Mo[illegible]am metropolim	120

terrestri itinere 440 verstarum.

Iter a Moscua ad Novogrodiam magnam.

AD [illegible]eram	verst. [illegible].
ad Tor[illegible]am	60.
ad VV[illegible]kum	60.
ad Novogrodiam	150.

ab euro ad corum tendendo Russica miliaria 450.

Iter a Vologda ad Narvam.

Ad Belozoram	verst. 140.
ad Baragh	80.
ad VVitergenam	40.
ad Ladiskiam	60.
ad lacum Onegam	80.
ad Oheram	90.
ad Narvam	180.
ab aquilone ad africum	verst. 770.

Iter a mari albo ad mare Caspium.

A S. Nicolai monasterio ratibus uniligneis adverso flumine Dvvina ascenditur Vologdam usque, verst. 1100. iter est quatuordecim dierum, noctu & interdiu navigando. rates illas Russi appellant *strooys*. hybernis mensibus equis & rhedis hoc iter octiduo absolvitur æstivis ob crebras paludes & altum cœnum invium est. A vologda ad Yaraslaviam sunt verstæ 180. Yaraslavia ad ripam Volgæ sita est. à qua porro naviculis deferuntur ad mare Caspium usque: intervallum est 2700 verstarum: quod iter triginta integris diebus absolvitur. Volga infra Iaraslaviam, ubi minimum, patet miliare unum in latitudinem.

Iter a Moscua metropoli ad mare Caspium.

A Moscua secundo fluvio Moscua ad Colom sunt xx mill. à Collom uno circiter mill. Moscua confluit in Occam à confluente ad castrum Terreverisko sunt VIII milliaria. ad Perosiaviam VIII mill. ad veteris Rezaniæ rudera VI milliar. ad Terrecomam XII. ad Cassim, ad Merom xx milliar. ad Nisinovogrod & confluentem Occæ in Volgam xxv. ad Vasilgorod xxv. ad Sabovvshare xvi. ad Svvyasko xxv. Cazan; à Cazan ad Camæ in Volgam confluentem xv. ad Perovolog. ad primum Russorum præsidium, quod Tartarorum vocabulo appellant *Caravvool*, sunt VII verstæ. ad secundum Kameni Caravvool III verstæ. tertium Stupino Caravvool 50 verst. ad quartum Poloov Caravvool 120 verst. ad quintum Keezeyur Caravvool 50. ad sextum Ichkebre 10 verst. ad Astracan 30 verst. ad Vchoogh 60 verst. ad insulam Cheterabougori 40 verst. Hic Volga se exonerat in mare Caspium.

II.

Soli, ejusque qualitate, fruges, aliaque commerciis apta.

SOlum hujus regionis ut plurimum est leve atque arenosum, pro provinciarum tamen differentia multum varians. Provinciæ enim omnes

quæ ad septentrionem vergant, quæque sitæ sunt versus sinum S. Nicolai & Colam, quæq; ad aquilonem tend[illegible]nt versus Siberiam & San[illegible] regionem, fere sunt infœcundæ, tum ob nemora & densi[illegible] sylvas quibus horrent, tum ob climatis extremam frigid[illegible] hibernis mensibus, & æstatis brevitatem. Secundum utramq; [illegible] ripam inter Cazan & A[illegible] licet solum perfœcundum sit, [illegible] pene incultæ jacent, & regio omnis [illegible], præterquam paucis ad[illegible] ad occidentalem ripam ejusdem fl[illegible] Russiæ Dux aliquot castella condidit, & præsidia militum collocavit. Causa est, quod vicini Tartari, qui [illegible] appellantur, neque ipsi o[illegible]da condere volunt, va[illegible] [illegible] dictæ sunt, condere permittunt. A Vologda, quæ circiter mille [illegible] Nicola [illegible] Moscuam metropolim, & à Moscua [illegible] fines Tartarorum versus meridiem [illegible] regio par [illegible] spacium [illegible] regiones omnes amœnæ sunt & fertiles, pascuis juxta atque arvis divites, & pluribus amnibus rigatæ. Eadem est

est telluris facies à Rezania (quod oppidum à Moscua jacet versus eurum) ad Nov[illegible]grodam magnam, & Volosko extre[illegible] Russici imperii oppidum vers[illegible]. Nec multum dissimilis [illegible] inter Moscuam & Smolens[illegible]. Cæterum omnium harum provinciarum [illegible] tempestates. Nam hybern[illegible] nive teguntur max[illegible]e tamen versus arctum. Flumina [illegible] crassissim[illegible] quinque mensibus, ab [illegible] exitum M[illegible] nives liquescere [illegible] & gelu solvi. At [illegible] mensibus supra modum est frigidus, [illegible] Nonnunq[illegible] supra modum [illegible] atque ursi catervatim [illegible] erumpunt, & obvios quosque dilaniant, paganosque interdum in tuguriis suis opprimunt. Adversus hanc frigoris violentiam in oppidis atque pagis, in omnibus ædibus

 habent

habent caldaria sive stuvas modo ipsis peculiari factas, è silicibus aut petris in modum furnorum, quæ conclavia multo fumo implent. Mira sunt & fere fidem superant quę de acrimonia frigoris in hisce partibus narrantur, quæ consulto prætereo. Atque hæc quidem hyeme regionum conditio est. Vere vero ineunte tanta repente mutatio incidit, ut sylvæ subito revirescant, gramina emergant, flores emicent, sata pullulent, aves & præsertim lusciniæ tam suaviter ubique concinant, ut nihil ad amœnitatem regionis addi posse videatur. Id autem beneficii regiones hasce à nivibus con[illegible]qui opinantur, quæ quum hyeme altissimæ sint & solum ubique operiant, solum veluti veste quadam contegunt, &, ne à frigore aduratur, fovent: vere vero ingresso, eædem brevissimo tempore dissolvuntur & liquescunt, solumque, quod fere leve & arenosum esse diximus, humorem large & quam ocyssime imbibit, & à solis radiis perculsum fotumque herbas omnes quam celerrime protrudit. Porro ut frigus hybernis mensibus intensum, ita & æstus æstivis mensibus Iunio, Iulio & Augusto hic longe major quam in Anglia aut nostris provinciis; quo fit ut fruges citius maturentur. Præterea maxima Russiæ pars mul-

multis fontibus scatet, rivulis, lacubus, amnibus perrigatur. Denique maximorum & amplissimorum fluminum, quæ regionem perlabuntur, beneficio accidit, ut Russia quæ bona sui parte quam longissime ab Oceano & aliis fretis abesse cernitur, commercius apta reddatur, etiam cum remotissimis ab illa provinciis: alia enim flumina in mare Balthicū descendunt, alia in oceanum septentrionalem: maximum autem illorum flumen Volga etiam in mare Caspium penetrat, ita uti cum Persia & aliis Asiaticis regionibus communicet, & merces omnes Asiaticas per mediam Russiam facile ad oceanum perducat.

Inter ea quæ Russia producit in usum indigenarum, primum locum postulant fruges: triticum nimirum, quod interdum vilissimo pretio hic venire solet, secale, quod solum ante hyemem serunt, quum cætera farra verno tempore terræ mandent; hordeum, avena, pisa, fagopyrum, & psnyczka oryzæ sapore admodum similis. Quæ frumenta omnia tanta copia hic proveniunt, ut indigenis & vicinis nonnunquam abunde sufficiant: quod si quando hic annonæ caritas accidit, id potius Nobilium fraude fit quam regionis infœcunditate. Sunt tamen in magni Russiæ Ducis dominio pro-

provinciæ aliquot farris inopes, uti Permia & aliæ quædam septentrionales, quæ panis e frugibus usum fere ignorant, nisi quum interdum illum à vicinis accipiunt; quarum incolæ panes è radice quadam, quam vocant [illegible] conjunt. Interdum & ex interiore medulla abietum.

Quæ autem & indigenis serviunt, & commerciis apta sunt, hæc fere numerantur.

I. Pelles variorum animalium, [illegible] bus & incolæ contra frigoris v[illegible] etiam corpora sua muniunt, & ing[illegible] earumdem copiam advenis m[illegible] bus vendunt; tam opulento commercio, ut observatum sit, nonnullis annis tantam copiam evectam, quæ pretium quadringentorum aut quingentorum millium rublarû superaverit. Inter pelles hasce primum locum sibi vendicant zebellinæ sive sabellinæ, quas Pe[illegible] provincia subministrat præstantissimas, quibus hodie fœminarum luxus ingens. Interdum pretium in Europa [illegible] Cæteræ sunt vulpes nigræ & [illegible] quibus Siberia abundat, at[illegible] albæ: martes: castores: hermelinorum pelliculæ pulcherrimæ: luporum, lyncium, &c.

II. Ceræ tanta copia, ut nonnullis annis [illegible] librarum myriades evectæ [illegible] maxima autem vis Plescoviæ vendi [illegible] licet aliæ quoque pro[illegible] abundent.

III. Mel[illegible] tanta, ut licet magna [illegible] pars ab indigenis [illegible] tur, tamen non vulgaris copia quotannis exportetur in vicinas provincias.

IV. Sevum, quod superiori seculo ad quatuor librarum myriades evectum fuisse memorant, licet hodie vix quarta pars evehatur. [illegible] maximam illius copiam [illegible] Ierossavia & Vologda, aliæque provinciæ.

V. Taurorum & bubalorum tergora, quorum superioribus annis ad centum millia exportata volunt; hodieque non minorem, si non majorem numerum, exportari.

VI. Oleum ex phocarum arvina coctum.

VII. Ickary sive caveary; cujus magna copia ad Volgæ ripam conficitur ex ovis piscium, bellouginæ puta, sturionis, severigæ, & aliorum: & in alias regiones, præsertim in Italiam, vehitur, opulento satis commercio.

VIII. Linum & cannabum. Illud quidem Volsko provincia cum vicinis regionibus, hoc Smolensko, Dorogobose & Vathma, magna copia & singulari boni-

bonitate producunt. Exigua autem copia hodie, prout olim, evectatur, partim ob incolarum desidiam, potissimum autem ob exportandi difficultatem & nimios vecturæ sumtus.

IX. Sal; cujus magna vis Starræ Russiæ & alibi è salsis scaturiginibus cogitur, juxta Astracan oppidum autem à marinis fluctibus ejicitur in littus.

X. Pix; cujus immensa copia in provincia Smolensko & Dvvina ex abietibus & piceis eliquatur.

XI. In provincia Corelia & ad ripam Dvvinæ versus oceanum arctoum, è rupe exciditur *slude*, ut vocant, quæ vitri usum præstat, & in lanternis vulgo hodie usurpatur, vitri Russici nomine.

XII. Ferrum, nam cæterorum metallorum fere infœcunda est Russia.

III.

De ingenio & moribus incolarum.

Gentis omnis Moscoviticæ major servitus est quam libertas; cujus rei egregium executorem Principem proprium habent. Omnes enim passim, cujuscunque conditionis sint, nullo respectu personarum habito, durissima servitute premuntur. Nobiles, magna-

magnates, præfecti, primores, consiliariique universi, se *chlopos*, id est, abjectissimos & vilissimos servos Magni Ducis fatentur, & bona sua omnia mobilia & immobilia, quæ possident, non sua sed Principis esse agnoscunt. Ut autem equestris ordo à Magno Duce, ita etiam plebeius ordo à Nobilibus & Magnatibus gravissime premitur. Colonorum enim & oppidanorum bona, militarium hominum & Nobilium prædæ exposita sunt, & per contemtum nigri homines & Christiani communiter appellantur. Sex dies coloni in septimana dominis suis laborant; septimus dies privato labori conceditur. Neque hi strenue laborant, nisi bene verberati. Habent autem certos agros à dominis suis sibi attributos, ex quibus vitam tolerant, & tributa annua solvunt. Artifices & mechanici secundum taxam præscriptum parvo laborem suum vendunt. Quamque annonæ caritas in pretium concedit, tunc artifices exiliori tenuiorique in pretio sunt, adeo ut vix panem ipsum pro labore unius diei, quamvis strenuo, possint acquirere. Oppidani quoque & mercatores gravibus & intolerabilibus tributis & exactionibus onerantur. Quod si Princeps aliquem mercatorem argenti aut auri paulo ditiorem à delatoribus (quo-

rum

rum plena est aula) resciverit, hunc sibi repraesentari imperat: & crimine, licet falso & commentitio, onerato dicit. Delatum est ad nos tuum, scelerate, facinus: ideo ut criminosus punieris. Si autem accusatus se innocentem obtestetur: tunc princeps respondere solet; Animae testium, qui te accusaverunt hoc sciant: Mea vero nihil refert. Contestum ergo jussu principis arripitur, & tandiu verberatur, donec praescriptam summam monetae argenteae principi annumeret. Quae ab authoribus idoneis relata, praetermittere noluimus, licet non esse perpetua, aut quibusvis principibus usitata, credamus. Est praeterea mos apud ipsos receptus, omnes debitores qui aes alienum conflaverunt cui solvendo minime sint, ex legis praescripto in locum publicum ad id destinatum rapere, ibique à servis praetorianis flagris baculisque suras & crura miserorum sine ulla misericordia caedi, donec creditoribus suis, undecunque tandem accipiant, quomodocunque satisfaciant, aut, si nullatenus id possint, tunc creditoribus suis ita verberibus subacti certum tempus secundum debiti modum servire coguntur. In hunc itidem locum omnes accusati coram Principe per contumeliam ducuntur, &, si ditiores fuerint, cujus-

cunque conditionis, tamdiu verberatur donec mulctam imperatam, hoc est debitum principi solvant.

Omnes communiter servos aut emptos aut captivos habere solent, quos moriens frequenter manumittunt. hi tamen servituti assueti aliis dominis in servitutem sese dedunt, aut pecunia accepta se mancipant. Liberi etiam, qui dominis certa mercede serviunt, non possunt, quando iubet, à dominis se abdicare. Si enim quis absque domini voluntate abierit, ab alio in famulatum non assumitur, nisi fuerit à priore domino vel ab illius amicis, qui pro fidelitate illius spondeant, commendatus.

Pater quoque potestatem habet filium quater vendendi, ita ut semel venditum quocunque tandem modo liberatum vel manumissum à domino, iterum atque iterum jure paterno possit vendere: post quartam autem venditionem nihil amplius juris in illum habet.

Mulierum conditio miserrima est; nulla enim honesta & pudica creditur, nisi domi conclusa vivat, adeo ut nusquam prodeat. Domi autem manentes fila nent, telam texunt; neque quicquam authoritatis in aedibus usurpant.

E à ma-

à maritis bene verberatæ, raro conqueruntur, sed amoris id indicium vocant. *Hæc a Guagnino prodita accepimus.*

Russi ut plurimum vasto sunt corpore & obesiore: quippe qui mole corporis aliis præcellere inprimis decorum putent. Ingenio sunt tardo juxta atq; bardo: quod partim climatis vitio fieri autumant, partim victus quotidiani cruditate: nam ut plurimum radicibus, allio, cepis, brassica, aliisque cibis crassi nutrimenti utuntur, qui crassiores humores in ipsis generant. Præterea multo cibo se infarciunt, & large pro prandio mero aut aquam vitæ, ut vocant, aut alium potum medicatum, statimque post cibum sumtum somno meridiano indulgent: nullumque vitium ipsis familiarius quam ebrietas. Opulentiores medone utuntur: tenuiores *quasse*, qui potus nihil aliud est quam aqua modico furfure vitiata. egeni tantum aquam usurpant.

Plurimum utuntur thermis & caldariis, ita ut ne æstivis quidem mensibus ab illis abhorreant. Extremum autem frigus extra & intensus calor intra ædes, una cum diæta illa quam indicavimus, & illorum ingenia obstupefacit, & cutem obtusat, & cuticulam facit dehiscere, insigni dehonestamento; idque

mag s

magis adhuc in fœminis quam in viris, utpote quæ magis circa focum occupentur: unde nihil hisce familiarius quam fuco faciem incrustare, ut vitium hoc tegant. Nec probrum hoc putatur pictam & fucatam esse, maritis ultro fucum præbentibus.

Amiciunt se Russi ad Græcorum pene modum: ita tamen ut singuli pene ordines suum peculiarem amictum habeant. Nobiles, qui cæsariem ad cutem ipsam deradere solent, (nisi quum principem offenderunt aut indignationem illius metuunt; tunc enim & comam alunt, & ad humeros usque promittunt, faciemque eo operiunt horrendum in modum) primo verticem capitis tegunt exiguo capucio, (*tafia* ipsis dicitur,) auro & gemmis preciosis intertexto: huic aliud majus & Turcici in modum erectum superimponunt, nigræ vulpeculæ pelle munitum; (has quippe pelles maximi faciunt, & magno precio redimunt.) Collo nudo circumdant collare tres interdum transversos pollices latum, unionibus aut aliis gemmis resplendens. Indusio lineo primo superinduunt vestem, quam *ferjon* vocant; quæ est tunica serica auro & gemmis distincta, (æstate quippe intra penates hanc solam gestant) ab humeris

 ad

ad genua promissa, & nodis antica parte clausa. Huic rursus superinduunt [illegible] tunicam, [illegible] clusam, & cingulo Persico [illegible] bos constrictam, cui [illegible] & cochleare appendunt. Ea tunica [illegible] quæ est è pretiosissimo panno & propendet ad talos usque, & appellatur [illegible] ca[illegible] porro laxum ind[illegible] [illegible] quod vocant [illegible] co, cum prætexta aurea aut argentea, itemque alterum manicatum, quod vocant [illegible], è subtili itidem panno [illegible] & ad talos usque propendens, cum collari phrygiato. Quas [illegible] omnes, quum foras prodeunt, superinjiciunt pallium, [illegible] [illegible] fe [illegible] rens collari. Caligas cruribus aptant è corio Persico, quod vocant [illegible] quibus adiiciunt soccos e panno [illegible] co, auro [illegible]. Atque ita amicti [illegible] qui [illegible] vel ad proximas [illegible] Optimatum (quos *Boyarska* vocant) a [illegible] ore non multum differt, nisi [illegible] & pretio. Nobilium [illegible] vocant [illegible] vestitus ita se habet. Caput tegunt velo serico, plerumque rubei coloris. Cui addunt frontale e serico albo; *obrosus* appellant. his superinduunt

capa[illegible] e panno aureo phrygiato [illegible] cum [illegible] è pret[illegible] [illegible]bus, unionibus & [illegible] Supremæ [illegible] laxa tunica cum [illegible] pendentibus & antica parte [illegible]ibus, nodis aureis [illegible] connexa. A tergo adsunt [illegible] pretiosis pellibus, qui pene [illegible]. Sub qua tunica [illegible] & [illegible] cum [illegible] ad [illegible] usque reductis, [illegible] panno: & sub hac tertiam [illegible] ad talos usque de[illegible] aureis & [illegible] as [illegible] ex [illegible] flavo aut cyaneo corio, [illegible] variato.

[illegible] est. Mares [illegible] pellibus agni[illegible] super[illegible] tunica [illegible] ad talos usque [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] ber[illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] desideant sive prodeant in [illegible]. Sine inauribus ex argento

 aut

aut alio metallo vix ullam fœminam aut virginem videre est. Capita caputiis & serico velant.

Cæterum quemadmodum plebeii à nobilibus servilem in modum habentur; ita etiam infimæ sortis homines, quos *Christianos* vocant, quum licet aut possunt, crudelissime in æquales suos aut inferiores grassantur. Vnde rapinis & homicidiis plena sunt omnia: nam se invicem trucidare pene ludum ducunt, nec ullum crudelitati ponunt modum; adeo ut fidem superent quæ atrocissima hic vulgo perpetrentur ab iis qui Christiani audire volunt.

Mendicorum numerus infinitus est, quorum tanta est egestas, ut fame pene enecti, vulgo usurpent, *Da quod man-du[illegible]*

Mo[illegible]co porro ambigitur, utrum major sit eorum sævitia, an luxuria & im[illegible]probitas: nam scortationes, adulteria & ejusmodi facinora, omnem [illegible]rant modum; quum vix pœna ulla legibus constituta sit in ita delinquentes. Quibus vitiis accedit [illegible] ipsis tam familiare est ut jure dicatur v[illegible]go. Rursum nec facilè cuiquam fi[illegible] habere, neque fide dignum esse. Quibus ipsorum vitiis haud frustra factum creditur, quod ipsorum consuetu-

dine Tartari ad fidem Christianam non convert[illegible], [illegible] religioni impara[illegible].

Matrimoniorum ratio a cæteris nationibus non parum abludit: mari[illegible] enim puellas quas ambiunt, videre aut alloqui ip[illegible], per m[illegible]tres aut anum ali[illegible] [illegible] inter par[illegible] eos qui [illegible] parentum [illegible] lant. [illegible] (nam sine consensu parentum etiam hic connubia illegitima judicantur,) primo inter se deliberant quam summam puella ad sponsum delatura sit. qu[illegible] parentum opulentia inter[illegible] [illegible] nam ipsorum moribus [illegible]lens est sponsum quicquam dotis nomine repromittere. verum marito dece-dente, nullis liberis è conjugio natis, vidua tantum recipit quantum attulerit, si modo maritus tantum in bonis relinquat; si vero liberos ex illo [illegible]rit, tertiam partem bonorum capit, aut amplius, è voluntate decedentis. Dotales dein tabulas ut ita dicam con[illegible]ciunt, in quibus puellæ parentes aut consanguinei fide jubent puellam esse incorruptam. (è quo contractu plurimæ lites nasci solent, si vel modica postea maritum suspicio cœperit illam ante fuisse vitiatam.) Hisce confectis, sponsa

primo munus aliquod sponso mittit, & ille vicissim sponsæ. neque tamen adhuc mutuo conspicere aut alloqui permittuntur. Vespera autem, quæ nuptiarum solennia præcedit, sponsa à matre & aliis matronis collimago, id est, veredo aut rheda, si hyems sit, ad sponsi ædes perducitur, cum nuptialibus indumentis, & thoro conjugali eleganter parato; ibidemque noctu ab iisdem custoditur, ita ut à sponso videri non possit. Vbi jam dies nuptiarum illuxit, sponsa velo lineo tecta à vertice capitis ad lumbos usque à parentibus & amicis suis ad templum deducitur, & sponsus item à suis. (vehuntur autem equis, licet templum proximum sit, & ipsi tenuioris fortunæ) Cæremoniæ & verba quæ sacerdos usurpat à cæterorum Christianorum consuetudine nihil pene differunt: annulo quoque fides firmatur, manuque sponsæ in sponsi manum tradita [illegible]. Quo [illegible] sponsa accidit ad pedes sponsi & caput calceis illius illidit, in signum subjectionis, & sponsus vicissim tunica sua illam operit, ut testetur, se tutelam illius suscipere. Tum cognati & amici utrimque sponso sponsæque se inclinant, ut mutuum in futurū obsequium & amicitiam voveant. denique à sponsi patre panis sacer-

sacerdoti traditur, qui illum quantocius [illegible] parti sponsæ, obtestans illum ut [illegible] dotem promissam [illegible] annumeret, & deinceps [illegible] & amicis illius inviolatam conservet: pater autem sponsæ [illegible] in plures partes frangit, & [illegible] partes distribuit inter præsentes [illegible] neos & affines, ut deinceps [illegible] veluti panem coalescant. [illegible] hisce ceremoniis, sponsus sponsam [illegible] templi vestibulum, & cyathum plenum medone [illegible] propinat. [illegible] cyathum acceptum sub velo [illegible] ad [illegible] reducuntur [illegible] pergitur [illegible] & opulentiæ. Sub vespera [illegible] rursus ducitur ad ædes sponsi velata ut ante [illegible] à matre [illegible], ne sponsum [illegible] aut videat ante [illegible] sequentibus diebus [illegible], verba nisi pauca, [illegible] & cum [illegible] putant. [illegible] ad propria [illegible], & amicis omnibus dant [illegible] tempore sponsus [illegible], id est,

 juve-

juvenis dux, appellatur, & sponsa *molotay kne*[illegible]

In mortuis suis sepeliendis multas ceremonias adhibent, superstitiosas juxta atque profanas, nam intra sarcophagum abdunt [illegible]eras commendatitias ad S. Nicolaum, quem c[illegible] janitorem opinantur, haud secus quam Romanenses S. Petrum. Hyeme autem quum tellus gelu ita obduruit, ut scrobes effodi nequeant, cadavera omnia in domum publicam (*boshedom*, id est, dei ædem, vocant) abdunt; ubi gelu constringuntur; vere autem ineunte, & soluta glacie, [illegible] suorum cadavera repetunt; quæ cum suis vestimentis terræ mandant [illegible] orationes pro defunctis, postquam [illegible] cadavera terræ sunt mandata, [illegible] sepulturam adhibent fœminas, quæ magno ululatu planctum faciunt, & mortuos magnis vociferationibus interrogant ethnicorum more, cur ipsis moriendum fuerit, & similia: ut minus mirari liceat, ejusmodi planctus a Brasilianis & aliis barbaris celeb[illegible]

Mores denique gentis in Icone animorum ita exprimit *Ioann. Barclaius*

Servituti gens nata, ad omne [illegible] tatis vestigium ferox est; placida [illegible] matur. Neque abnuunt jugum. [illegible]

faten-

fatentur Principi se servire; illi in suas opes, in corpora, vitamque jus esse. Sordidioris reverentiæ humilitas Turcis non est in suorum Ottomanorum sceptrum. Cæteras quoque gentes ex suo genio æstimant. Hospites, sive forte, [illegible] consilio, in Moscoviam advectos, in idem jugum damnant, & servire [illegible]; si quos furtim [illegible] retraxerint, ut fugitivos plectunt. Magnatibus, licet [illegible] serviunt, in minores [illegible] fastus est; & vulgus horum maxime [illegible]

Fertur populus adeo literarum rudis esse, ut pauci inter illos vulgatas [illegible] preces memoria teneant, quibus Numen propitiamus. Bello quam otio aptiores; & plerumque in armis sunt; sive quo Tartarorum impetum frangant, sive alio [illegible] Polonos lacessunt, repelluntve: Ista quoque ætate civilibus odiis inter se certaverunt. Acies illis ex equitibus tota. [illegible] utuntur, quod omnium bellorum momenta in [illegible] constituunt; magno [illegible] vel impressionem adorti vel fugam. Sed ubi [illegible] inceperunt ad desperationem [illegible] vertuntur. Adeo ut ex prælio fugientes, si assequitur hostis, nihil ausi repugnare, ita se victoribus dedant, ut nec mortem deprecentur.

Gens

Castigandis furtis remissi sunt, tamen prædones [illegible] supplicio [illegible]. Gens est cauta, [illegible] fraudibus apta. Neque ignorant ideo mercatoribus se suspectos, quos ut placabiliores habeant, interdum in mutuis commerciis aliam patriam sibi fingunt. Perpotandi studium acre est, & præter patrios potus ne quidem advecta vina desunt.

Vxoribus longa captivitas, quas domi serio continent, dignas quoque majoribus malis; adeo servilibus supra fidem ingeniis demissas esse ajunt. Virorum in se benevolentiam ex verberum numero æstimant; nunquam melius [illegible] quam cum in sæva [illegible] inciderunt. Quidam è Germanis in Moscoviam migraverat, vir è plebe, &, si non [illegible] in tantilla re placet, Iordanes dicebatur. Hæsit ergo in illa regione, & cum sibi eæ sedes placerent, inde etiam duxit uxorem. Hanc cum [illegible] [illegible] luminibus mœsta, crebro in singulis [illegible] & [illegible] erat. Viro denique sciscitanti mœstitiæ causam, se enim nullis quod sciret [illegible] muneribus defuisse: Quid [illegible] mulier, tam egregie [illegible] amorem? Num putas latere me quam tibi [illegible] sim?

[illegible] largos gemitus cœpit effundere [illegible] in [illegible] perseverans, [illegible] peccavit [illegible] [illegible] Ad [illegible] autem tunc [illegible], quibus te amare doc[illegible] hoc certe potissimum pacto, maritorum in uxores apud nos benevolentia & cura sancitur. Hoc à Iordane [illegible] stupor continuit risu [illegible] evanescente, e re sua esse putavit, ut uxorem eo modo haberet [illegible] ipsa præscripserat: nec multo post [illegible] mulieris causam, & illa [illegible] mitigata, tum primum [illegible] amare & colere virum cœpit. [illegible] ille modum; sed jam serior quam misera conjux optasset, ad extremum [illegible] hujus etiam crura & cervicem afflixisse.

IV.

Regimen politicum & civile.

R[illegible] principis regimen fere se habet ad [illegible] imperii modum, [illegible] principia politica studiose videtur [illegible] Nam primum omnia [illegible], & non modo vulgus, sed & nobilitatem duro servitio premit, & popu-

populum gravibus tributis exhaurit: præterquam quod nobilitati aliquam libertatis speciem indulget, ad tenuiores, ubicunque nobiles ipsius beneficio terras possident, acrius opprimendos: & plebi quoque libertatis aliquam quasi larvam relinquit, qua ipsis licet terras suas testamento liberis suis transcribere.

Principale regimen consistit in legibus ferendis & abrogandis, publicis magistratibus creandis, bello gerendo, aut pace sive induciis paciscendis, fœderibus quoq; cum exteris principibus & rebuspubl. faciendis; pœnis corporalibus infligendis aut condonandis; denique in omnibus civilibus & criminalibus judiciis. Princeps & Senatus illius plane absoluta utitur potestate: ita ut non modo supremus sit legislator, sed & executor. Nam leges omnes sine ullo publico parlamento prævio promulgat. In quibus examinandis præter privatos consiliarios, nullos adhibet præter paucos episcopos, abbates atque ecclesiasticos; ut melius superstitioso vulgo imponat, cui nihil sacrum & rectum videtur nisi cui ipsorum sacerdotes affuerint, nihil durum putatur cui illi consenserint. Itaque Principes Ecclesiasticos homines multis immunitatibus & honoribus cumulant, gnari, nullum firmius vinculum

culum esse tyrannicæ dominationis, quàm superstitionem vulgi & rituum receptorum pertinacem observantiam. Deinde nullum est munus publicum quantævis dignationis, quod hic hæreditarium sit, quod non immediate & absolute à Principe conferatur; adeo ut [illegible] quidem, quos *dyaks* vocant, & in singulis præcipuis oppidis habent, munus [illegible] præterquam ab ipso Principe nunquam mandetur. Tertio judices [illegible] jurisdictionem in causis civilibus & præsertim in criminalibus exercent, ab eodem ad libitum constituuntur; nec munia hæc aut ad hæredes transmittunt, aut ad vitam peculiari Principis decreto obtinent. Iidem ita timide & circumspecte in eo munere versantur, ut nullam causam alicujus momenti per se determinare audeant, nisi prius ad supremum Senatum & aulam Principis retulerint. Superiori autem seculo Ioannes Basilides, ut supremam [illegible], vitæ necisque potestatem [illegible]ntaret, ita tyrannice eadem est abusus, ut quocunque procederet, si quem aut liberius se intuentem aut alioquin sibi displicentem offendisset, statim capite plecti, & miserum caput ante pedes suos projici mandaret. Idem & Nobilibus nonnullis, qui in certis provinciis

a r..

avitam tuebantur libertatem, & absolutam hactenus in provinciis [illegible] continuerant judicandi potestatem [illegible] pen[illegible] omnem jus dicendi [illegible]. Quarto ad solũ Principem omnes causæ per appellationem deferuntur; [illegible] damnatis veniam indulget. [illegible] sub [illegible] loro, in quo stirps principalis defe[illegible] imperatrix, ut vocant, hanc indulgendi potestatẽ usurpaverit; quod magis Principis ignavia quam veteri consuetudine aut jure fuit toleratum.

De supremo Principatus conventu.

SVpremus Principatus Russici conventus *Zabore* ipsis dicitur. Interesse solent primo Imperator ipse [illegible] Nobiles ut plurimum viceni, qui pr[illegible] tum illius consilium constituunt; tertio nonnulli ex ecclesiastico ordine, & fere pari numero: plebeus nullus [illegible] [illegible], quos mancipiorum loco habent, & obediendi necessitatem impositam putant, nullam autem sibi nunc habere d[illegible]candi libertatem. Conventus hic ce[illegible]tur in hunc modum. Imperator c[illegible]at Nobiles, qui sunt de privato illius consilio: itemque Patriarcham; quidein advocat Metropolitanos duos, totidemque archiepiscopos, & episcopos, qui inter illos dignatione præcellunt, abbates item atque monachos. Hi ubi ad

ad aulam venerint sessionis dies à [illegible] decernitur, qui plerumque est Veneris, [illegible]

[illegible]

F care

care possint quid reipubl. utile sit quam se sacris tantum operantes & religioni intentos: itaque pergat in determinando; se, quod sit officii sui, precibus & votis auxiliaturos. His à plerisq; dictis, monachus aliquis ad [illegible] partes, Principem rogat, ut [illegible] suam de re proposita mentem exponere dignetur. Tum Scriba Principis nomine respondet; celsitudini illius, & nobilibus consiliariis, rem propositam utilem & necessariam reipubl. videri: nihilo tamen secius, quia ipsi, quid rectum pravumve sit, optime possint discernere, ab ipsis obnixe contendere ut sententiam suam libere proponant: & si rei propositæ consentiant, suum calculum adjiciant, quo res plene possit determinari. Illi autem nihil cunctati rem propositam probant, & benedictione [illegible] impertita cum [illegible] discedunt. Princeps autem Patriarcham ad exterius atrium deducit; dein rursus considet, donec pompa sit parata qua [illegible] domum reducitur. Actis denique à [illegible] confectis, eadem in omnibus [illegible] & oppidis per Duces aut [illegible] promulgantur. Conventuque absoluto Patriarcha & cæteri [illegible] solemni epulo a Principe excipiuntur, & sua quique loca repetunt.

Dignitatum gradus & ordines populi.

Dignitatum gradus post Principem [illegible]

1. Nobiles; qui quatuor sunt generum [illegible] Principes, [illegible] id est, exempti & privilegiati Duces appellantur: quorum potestas primum à [illegible] Russiæ multum imminuta, ad extremum a Ioanne Basilide penitus [illegible], ita ut nunc non minus [illegible] cæteri servitutem serviant, quum antea libere in suis quisque territoriis, ad [illegible] Principum modum, [illegible] carent. 2. [illegible] Principes, præter nobilitatis titulum, [illegible] dignatur.

[illegible] qui militares copias Imperatoris [illegible] auspiciis duxerunt; nam [illegible] nomē cum præcipua dignatione post [illegible] sentes nobilium ordines, etiam ad [illegible] & nepotes transmittitur. [illegible] tres nobilium ordines tanquam dignitatis notam agnominibus suis addunt *Vich* vel *Woh* & [illegible]

II. Proximum post nobiles locum occupant [illegible] quos vocant [illegible] [illegible], nobiles [illegible], qui stipendia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ho- [illegible] [illegible] & [illegible], sive *Dyaki* qui proximum locum in oppidis obti- [illegible] [illegible] [illegible] sive [illegible]

III. Infimus ordo plebeiorum est, quos vocant [illegible] inter quos ag[illegible] [illegible] mercatores, sequuntur [illegible] [illegible] artium periti. despicatissimi [illegible] agricolæ, quos *Crestianeu* ap- pelant.

De regimine provinciarum

RUssiæ principatus omnis [illegible] dicitur in quatuor partes sive tetrarchias, quas [illegible] [illegible] appellant, quarum sin- gulæ plures provincias co[illegible] [illegible] & certis officiis sunt annexæ, a qu[illegible] & nomina sortiuntur.

Prima tetrarchia vocatur *Pos[illegible]* *Che[illegible]* sive [illegible] [illegible] Lega- torum, & plerumque addicitur princi- pali Secretario, qui quotannis illius no- mine percipit centum [illegible] las.

Secunda [illegible] *Po[illegible] Chetfird*, quæ fere supremo Comiti stabuli, quem *R[illegible]* vocant, attribuitur, cum sti- pendio [illegible] [illegible].

Tertia vocatur *Pom[illegible] Chetfird*, [illegible] attribuitur [illegible] qui servat indicem omnium

omnium terrarum quæ Princeps Nob- libus suis aliisque attribuit, cum stipen- dio [illegible] [illegible]

Quarta denique *Ca[illegible]* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in regno Casan & Astracan & oppidis ad Vol- gam [illegible] [illegible] [illegible]

Extra [illegible] tetrar[illegible] [illegible] Prin- ceps [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pleb[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prin- cipa[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] M[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & quæ a Principe [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] provinciis [illegible] [illegible] [illegible] In [illegible] pro- vinciis Duces sive præfecti constitu- untur [illegible] per *D[illegible]*, id est, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] biles censentur. [illegible] eorum [illegible] *Primo* civiles omnes causas in [illegible]

 stricta

ſtrictu audire & determinare. In quem finem officiales habent ſibi ſubordinatos: quales ſunt *Gubnoy ſtarets*, qui reos carceribus mancipant: *Soudie*, [illegible] ces inferiores [illegible] cauſis quoſdam cognoſcunt & judicant in ſuis balivatibus, ita tamen ut ab ipſis ad Ducem ſive ſcribam detur provocatio; ſicuti à duce & ſcriba ad aulicum Senatum appellatur: denique *Sotskoy ſtarets*, id eſt, aldermannos ſive balivos centuriarum. *Deinde* munus illorum eſt, de criminibus, furto, homicidio, proditione, &c. cognoſcere, reos captivare, examinare: & examen cum omnibus ſuis circumſtantiis ad præfectum tetrarchiæ ſuæ qui in aula reſidet mittere, nam ipſis reos plectere aut ca[illegible] damnare non licet. *Tertio*, leges [illegible]que edicta nomine principis pron[illegible]gare, tributa colligere, militum delectus habere, & ſacramento adactos ad locum à Principe dictum deſtinare.

Porro hi duces & ſcribæ ab ipſo Principe eliguntur, & ad ſuas quique provincias deſtinantur, & ut plurimum ſingulis annis mutantur, niſi aliter principi videatur: & quum fere advenæ ſint in illis provinciis, nullo populi favore, ſed principalis legationis metu ſubſiſtunt; & qui plurimum, c ru-

[illegible] rublas, al[illegible] minus [illegible] pro [illegible]pend[illegible] acc[illegible]piunt: quo fit ut plerumque inopes provinciales miſere ſpolient; quod à primoribus illis [illegible] connive[illegible]ntius toleratur, ut ipſos veluti ſp[illegible]gias exprimere & repetundarum p[illegible]ſtulare poſſint: [illegible] [illegible] [illegible] pœnam evadunt, quam [illegible], ubi [illegible]agris cæduntur: quo[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pr[illegible]lantur, ut & Imperatori & præfecto tetrarchiæ partem [illegible], & nonnihil ſibi ipſis vale[illegible] [illegible]. Atque tales quidem fere in mediterrane[illegible] oppidis munera [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]letur; in quibus plerumque bin[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]lium ordine conſtituuntur. Hæc [illegible]pida ſunt, Smolensko, (quo [illegible] [illegible]lum potitur,) Vobl[illegible]ko, Novog[illegible], & C[illegible] [illegible]uorum tria priora [illegible] & Saccos vicinos habent, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]onginquo, Tartaros Crim[illegible] H[illegible] ducum & dignitas major [illegible], & poteſtas amplior; ita ut etiam [illegible]minum manifeſtos plectant. Stipendium eorum annuum cccc rubl[illegible], [illegible]rumda[illegible] & [illegible].

Moſcua civitas, uti Principis domicilium, ab ipſo ſolo & Senatu regitur;

 Sena-

Senatores enim in diversis tribunalibus causas civiles & criminales audiunt atque dijudicant. Vrbis tamen negotia, [illegible] habent platearum cura, tributorum collectio, & similia, duo nobiles & totidem scribæ procurant; quorum tribunal [illegible] vocatur. Ad quod [illegible] suos [illegible] suspectos [illegible] flagro [illegible] examinandos. Præter hos [illegible] Nobiles & totidem scribas sunt Aldermanni, [illegible], singulis [illegible] præfecti, in quas plebs [illegible] divisa est [illegible] habent suos [illegible] & [illegible] suos *Dece [illegible]*, id est [illegible] decuriones, qui de[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Aldermannos [illegible] Sot[illegible] Sot[illegible] decuriones.

[illegible] Principis.

R[illegible] Principis [illegible] lium tribuit titulum & [illegible] Consiliariorum; quorum tamen opera raro utitur, quique rarissime ad Sena[illegible] habendum vocantur. hi generatim *Boiarens* appellantur: quorum [illegible] ri, quorum opera quotidie utitur, in omnibus publicis negotiis *Dum[illegible]* [illegible] appellantur, & sedes illorum *[illegible] dumn[illegible]*. Horum numerus certus

tus iniri non potest; &, prout in aliis quoque aulis evenire certum est, alii, prout gratia florent apud Principem, ita potissimum rebus agendis adhibentur. Iis adsident quatuor Secretarii, quos *Dumnoy Diakey* appellant. Dies quibus ordinariò conveniunt, sunt Lunæ & Mercurii atque Veneris; idque mane hora septima: Quod si extra ordinem conveniendum sit, à summo Connestabili per Clericum Consilii monentur atque vocantur.

[illegible] in causis civilibus.

TRia fere apud ipsos habentur tribunalia [illegible] de ca[illegible]s civilibus, puta de contractibus & similibus, jus dicitur; sibi invicem [illegible] para.

Infimum est [illegible] quem *[illegible] Ba[illegible]* vocari diximus, item illius quem *So[illegible]* appellant, id est, Aldermannorum & [illegible] centuriæ, quam dicunt [illegible] inter vicinos & qui intra Cent[illegible] illorum degunt, lites com[illegible] antequam contende[illegible] ad [illegible] convenient.

Secundum est quod in præcipuis op[illegible] cujusque provinciæ [illegible] duce & [illegible] administratur à quibus [illegible] ter[illegible] & summum judicium [illegible] appellatur.

Actiones [illegible] in hunc mo-

 dum

dum: Actor per libellum supplicem explicat, à quo quantum læsus sit; & impetrata venia per *vvepu*, id est, indultum judicis, per apparitorem (*prestave* illis) sisti & in judicium accersi curat reum; qui cogitur fide jubere, se dicta die judici se stiturum, aut alioqui licet apparitori ipsum detinere quibuscunque modis potest. Vterque autem tam actor quam reus propriam causam agit, nullo subsidio procuratorum aut advocatorum. Si causa testibus declarari non possit; sacramento terminatur: nam quum judici non satis liquet utra pars jure nitatur, solet alterutram rogare, an crucem osculando firmare velit se verum dicere; quod si annuat, statim ad templum ducitur, & cruce osculata non modo causam, sed & id quod adversarium suum poscit, obtinet. Hanc crucis osculationem *Chrestna chelovanian* vocant, & tanti æstimant quam jusjurandum. Quod si ambo ad id parati sint, tum sorte causam dirimunt. Qui causa cadit, nisi statim creditori suo satisfaciat, ad *Pravensh* ducitur, id est, locum publicum ubi ejusmodi condemnati singulis diebus mane ab hora octava ad undecimam fustigantur miserum in modum, tantisper donec satisfaciant: quod si per

per annum integrum in hunc modum fustibus subacti tamen solvendo non sint, uxores & liberi veneant necesse est, donec creditori suo reddant ultimum quadrantem.

Cæterum Russi nullam habent legem scriptam; voluntas Principis & Senatus judicium suprema lex est, tantũ habent indiculum, in quo præscripta sunt temporum momenta, & aliæ circumstantiæ, itemque judiciorum formulæ.

V.

Reditus Principis quibus rebus constent

REditus hujus Principis, ut ferè aliorum Principum, constat primo, patrimonio principali, id est, annuis reditibus, quos Princeps percipit è terris quæ ad ipsum principatum peculiariter spectant. Has terras conjunctim ipsi vocant *vochin* quæ complectuntur triginta sex urbes, cum suis territoriis & agris. Inter has urbes amplitudine redituum præstant *Alexandrowa*, *Corelska*, *Otfer*, *Swodey*, *Da[illegible]ka*, *Mosalſkoy*, *Chara*, *Sametſka*, *Ostra[illegible]*, *Branſone*, &c. Oppidani & agricolæ harum urbium & agrorum quotannis pendunt principi, par-

partim certos census in pecunia numeratur, partim in frugibus terræ, ut tritico, secale, hordeo, avena, &c. hoc tributo. [illegible] posterius genus ipsi vocant [illegible] item que in animalibus terrestribus aut volatilibus & domesticis [illegible] bus, denique in aliis terræ frugibus, materie, cera, melle & [illegible]. Quidam etiam illorum tenentur aliquot jugera terræ in usum Principis colere, certa aliqua pactione in proprium usum ipsis attributa. Annona autem quæ hoc pacto Principi colligitur, longe copiosior est quam aut in familia illius expendi, aut per pensiones, quas familiaribus suis aut nobilibus pro [illegible] attribuit, ([illegible] vocant) [illegible] possit: itaque [illegible] magno pretio, & nummi in Principis ærarium [illegible]untur.

Id redituum genus sub dominatu Ioannis Vasilovvick (qui splendi[illegible] vivebat) quotannis vix superabat sexaginta millia rublarum, sed ob filio illius Theodoro ad 230000 [illegible] crevit; maxime industria Thesaur[illegible] illius Gregorii Vasilovvick God[illegible]nove. Maxima autem pars hujus proventus expenditur in stipendia ministrorum, qui aut in familia Principis aut extra illam Principi serviunt.

Secundum redituum genus appellatur [illegible] & [illegible], quod [illegible] per [illegible] terrarcams [illegible] autem [illegible] annuum tributum, quod solvitur pro [illegible] alimentaræ apud [illegible] singulis provinciis provenit [illegible] tatis, & ad [illegible] attertur. [illegible] vero est census annuus, qui imponitur singulis provinciis [illegible] ceu [illegible] hunc eas. Ex hoc redituum genere conjunctim ingens pecuniæ gaza quotannis in Principis ærarium infertur. Ut videre est e sequentibus.

Provincia & oppidum Vol[illegible] quotannis [illegible] nomine [illegible] rubl.

Novogrod	35000.
Tor[illegible]che & Ocfer	8000.
Rezan	30[illegible].
Morum	1[illegible].
Colmigroe & Dvvina	8000.
Vologda	[illegible]
Casan	18000.
Vstug	[illegible]000.
Rostove	50000.
Mosko	4[illegible]000.
S[illegible]ky	20000
Castrome	12000.

Summa totalis est 400000 rublarum, quæ singulæ libræ Anglicæ aut ter florenis æquiparantur. Hoc tributi genus

nus kal. Septemb. à quibus Russi annum auspicantur, ad quæstores affertur.

Tertium redituum genus (quod ipsi *bulsha prechod*, id est, magnum tributum vocant) colligitur è vectigalibus & portoriis civitatum & municipiorum totius principatus. Oppida autem, quæ grandiora vectigalia quotannis solvunt, sunt hæc fere:

Mosko reddit	12000.	rubl.
Smolensko	8000.	
Vobsko	12000.	
Novogrod Velica	6000.	
Stararouse	18000.	
Torshock	800.	
Otfer	700.	
Yaruslave	1200.	
Castrome	1800.	
Nisna novogrod	7000.	
Cazan	11000.	
Vologda	2000.	

Atque hoc quidem vectigal è majoribus urbibus certum statumque est, quia ita quotannis redimitur, redemtorum quidem damno, si minus reddat, Principis vero emolumento, si amplius. Reliquarum urbium incertius pro commerciorum incremẽto aut decremento. Certo tamen constat ex Rationalium archivis, nunquam hoc redituum genus minus quotannis reddere quam 340000 rubl.

His

His accedit tributum annuum quod colligitur è thermis & cauponis publicis; quod licet incertum sit, tamen valde opulentum esse, ex ingenio incolarum judicari potest, qui utrisque hisce locis imprimis delectantur.

Item in causis criminalibus, & convictorum & damnatorum bonis fiscus Principis capit semissem, delator quadrantem, & magistratus reliquum quadrantem. tribunal ubi hæ causæ aguntur vocant *Reuboinam*. Præterea quum *Po[illegible]rada* officio certi & magni reditus annui attributi sint, quibus milites conscribant & alant; atque paucis tantum opus sit tempore pacis, magna pars eorum redituum superat, & in ærarium affertur, ita ut non raro ad 400000 rub. ascendat. Eadem est ratio officii illius quod *[illegible]* vocant; cui reditus annui concrediti ad stipendia sclopetariis numeranda, qui tam ad aulam Principis (numero XII M) quam ad [illegible] præsidia habent, & custodes sunt corporis Principis. [illegible] *[illegible] nemskoy*; quod curat milites mercenarios exteros: itemque *[illegible]barskoy*, cui [illegible]es reditus annexi ad apparatus bellicos & nitratum pulverem coacervandum. Quicquid autem ex omnibus hisce sub finem anni superest, id omne in ærarium

ara-

ærarium Principis seu *[illegible]* infertur: ita ut universa summa receptæ pecuniæ a *[illegible]* annis ascendat ad octingenta [illegible] rubl. aut circiter

Ratio autem ab omnibus his [illegible] ribus redditur in Princip[illegible] cio; ubi omnes ipsius gen[illegible] & [illegible] lia, corona, sceptrum, aurea argentea que vasa, [illegible] & alia hujusmodi [illegible] accurate [illegible] & ex [illegible] tempore Theodori [illegible] gliæ Reginæ Legatus [illegible] vir prudentia [illegible] ve[illegible] in ærarium infert [illegible] d[illegible] omnibus expensis tam [illegible] cis quam militaribus. Nec tamen [illegible] hanc rationem [illegible] quas immensa copia [illegible] Pe[illegible] nomine acc[illegible] vet[illegible] mercat[illegible] ctas, quas [illegible] rum bonis, licet sæpe ad [illegible] mam ascendat.

Quid multa? Princeps adeo est [illegible] latus, ut nunquam egere possit [illegible] dia subditis illius ali[illegible] opes super[illegible]

VI. De

VI.

De moneta Rußica.

VT melius intelligantur quæ de reditibus Principis jam diximus moneta Russica explicanda erit. Eam habent [illegible] Moscoviticam Novgorod[illegible], Tweren[illegible], & [illegible]. [illegible] nummus [illegible] rotund[illegible] & [illegible] habe[illegible] tes [illegible] ab una parte [illegible], ab altera homo equo insiden[illegible] literis sunt inscripti. Eorum sex faciunt *altinum*, [illegible] centu[illegible], dicunt [illegible] quæ ad nostræ monetæ valorem comparata, sex ut plurimum florenis nostratibus, [illegible] æstimatur.

T[illegible] scripturam habet & valore[illegible] Moscovitico.

N[illegible] ab una parte [illegible] & [illegible] alteram habe[illegible] Mo[illegible] su[illegible] d[illegible] XXV [illegible].

[illegible] ab altera [illegible] præ[illegible] vocatur [illegible]

 [illegible]

tæ dengam Moscoviticam valent.

Aureos non habent, nec cudunt ipsi, sed Hungaricalibus fere, interdum etiam Rhenanis utuntur; pretium eorum sæpe mutant. Rigensibusq. rublis utuntur propter vicinitatem: quorum unus valet duos Moscoviticos. Moneta Moscovitica est ex puro & bono argento quamvis nunc quoque adulteretur. Nec audivi, ob hoc facinus in quem quam animadversum esse. Omnes [illegible] Moscoviæ nummos cudunt, & quicunque adfert massas argenteas puras nummosque cupit, tum nummos & argentum appendunt, atque æqua lance librant. Exiguum & constitutum [illegible] [illegible] est, quod [illegible] æquat pondus [illegible] vendum est aurifabris, parvo alioqui laborem suum vendent. [illegible] *Hæc ex [illegible] beersteyn.*

Anglus quidam, qui scripsit anno 1554. monet tres esse nummos argenteos in Russia, *po denegam* [illegible] *novagrodam*, qui ad valorem Angl[illegible] monetæ comparati sonant [illegible] denar[illegible], denar[illegible] & duos de[illegible] Nummos hos ita computant, pol[illegible] pa, denga, altin, roble: binæ enim po[illegible] denga[illegible], dengam harum sex alt[illegible] [illegible] altini denique xxxiii & ii dengæ rublum.

VII. De

VII.

De militia Russorum.

Milites (inquit Fletcherus jam sæpius nobis laudatus) Russiæ appellantur *maboranes* [illegible] [illegible] fere nobilium filii, atque adeo ipso [illegible] dignatione generosi, neque ulli in Russia sunt nobiles præter homines [illegible] Nam nobilium filii simul atque ætate [illegible] attigerint, qua arma ferre possint, nomen suum apud magnum Conestabulem profitentur, qui [illegible] certam portionem agrorum attribuit ut plurimum eorum quos parentes illius possederunt; nisi forte [illegible] [illegible] tantus jam sit [illegible] terræ quæ assignari possint [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tempus [illegible] feruntur & ut sæpe [illegible] filii unius familias, [illegible] natu aut egere aut alii vocation[illegible] cogantur, & non tantum [illegible] [illegible] [illegible] autem numerus [illegible] [illegible] est [illegible] Nam primo [illegible] corporis sui custodes [illegible], [illegible] & cæteris [illegible] [illegible] appellantur. Sunt autem [illegible] [illegible] stipendiis & dignatione [illegible] inter

 se

se differunt. Primi vocantur *Dvvoranty bulskey*: quorum alii 100, alii 80 rubl. annuatim capiunt; nulli infra 70. Secundi *seredney dvvoraney*: qui 60 aut 50 rubl. accipiunt: nec infra 40. Tertii *Dy[illegible]y* qui 20, 30; non autem minus quam 12 rubl. annuatim merent. Atque [illegible] pars in urbe Moscua ipsis solvitur. reliquum in castris, quando illorum in bello opera requiritur: & tum universum eorum omnium stipendium annuatim requirit 55000 rubl. Præter hoc stipendium etiam agros sibi assignatos [illegible] nent pro sua quisque dignitate & merito; ita tamen ut agri isti ad minimum ipsis annuatim reddant [illegible]

Præter hos sunt alii ex summæ dignitatis nobiles, qui, veluti prætoriani apud Romanos, Principē comitantur, quum ad bellum [illegible] ipse progreditur; & tum ipsi subministrant equitum sexa[illegible] armis suis ad Russorum modum, ideoque annuatim pro se & copiis suis percipiunt quadra[illegible] rublarum & [illegible] Tartaro[illegible] [illegible] [illegible] cipi aut Stat[illegible] tantas copias ad [illegible] nooi-

nobilium [illegible] locum convenire: hæc tamen discrimine vacat: primo quia [illegible] pro arbitrio Principis m[illegible]tantur, & [illegible] plures sint, non facile inter se conspirare possunt; &, quod summum est, ut plurimum sunt aulici & familiares Principis, atque adeo consiliarii: nec stipendio potiuntur, nisi quum jam aliis erogandum est; ita ut potius quæstores sint Principis quam tantarum opum possessores. Atque in hunc [illegible] multa constabit octuaginta millibus, magnum robur si disciplina & vigor cæterarum gentium Europæarum accederet.

Peditum, qui *strelsey* dicuntur, continuo alit duodecim CIↃ, omnes sclopetarios, quorum V CIↃ circa civitatem Moscuam agunt, aut aliam urbem in qua versatur Princeps; atque II CIↃ in ipsa aula, qui *Stremaney strelsey* appellantur; reliqui in limitaneis oppidis in præsidiis occupantur. His annuum stipendium datur VII rublæ, & secalis atque avenæ XII modii.

De peregrinis militibus nihil dicere necesse est, quos non alit nisi quum necesse est & semper quamplurimos alere potest, quum opibus abundet. appellant autem peregrinos & mercenarios milites *nimscey*.

Præfectorum sive ducum militarium ordo talis est, 1. Generalis [illegible] vicarius, quem vocant [illegible], id est magnum Capitaneum dicunt. [illegible] qui est unus è summa nobilitate. [illegible] Ideoque [illegible], nobilitate quidem inferior, sed belli usu præstantior. 3. Sub utroque sunt quatuor veluti Marescalli, inter quos copiæ omnes dividuntur. Partes autem hasce quatuor distinctis nominibus exprimunt: primam vocant *prava polskoy*, id est, dexteram alam; secundam *levoy polskoy*, id est, sinistram alam; tertiam *rusnoy polsk y*, interruptam cohortem, quia ex illa speculatores emittuntur, & subsidia reliquis submittuntur; quartam [illegible] id est, [illegible] cohortem. Singuli autem hi Marescalli duos habent legatos, qui his singulis hebdomadis copias in armis exercent, & jus dicunt inter milites, puniuntque delicta; atque hi fere sumuntur ex illis ex de quibus ante dixi. Sub his porro complures sunt tribuni; quales sunt *golovoy*, qui cIɔ, qui Iɔ, & qui c militibus præsunt: item *pe y te setskoy*, qui L; & *decetskies*, qui x tantum præsunt.

Sunt præterea in castris Vaivodæ duo magni

magni nominis, quorum primus vocatur *Varadna vaivoda*, & præest tormentis omnibus bellicis. alter *Vaivoda gu avoy*, quasi præfectus [illegible] velitum dicas, qui speculatoribus cIɔ præest; & curam gerit [illegible] castelli, (quod [illegible] *gulay gorod* ipsis dicitur) quod semper cum castris circumfertur, in usum peditum, qui eo utrinque [illegible] tur; interdum ad aliq [illegible] in locum extenditur, ex altero [illegible] ita compositum ut nullo pene [illegible] & [illegible] egregio munimento adversus Tartaros [illegible] arcu & sagittis solummodo [illegible] ut ita dicam vallo sustinentur.

Russorum equitum arma fere sunt arcus & sagittæ, & gladius; paucis breves sunt hastæ aut spicula; omnia facta ad Tartarorum [illegible] Tartarorum modum uti edocti sunt. Peditum sclopetum sive bombarda, securis & gladius. Commeatus nulla principi cura, unusquisque sibi ipsi prospicit; vili enim cibo contenti sunt Russi milites; neque fere quicquam usurpant præter panes siccatos, quos *suchary* vocant, & crudam farinam, quam temperatam & in massam rotundam coactam *tollockno* dicunt. Quod si Russi tantũ robore & fortitudine animi scientiaq; militari valerent, quan-

quantum corporis viribus & laborum tolerantia, facile cæteros Europæos superarent: nunc ingenii tarditate, & serviendi consuetudine, nec magna appetunt, nec assequuntur. In oppidis quidem defendendis strenue adversus validas obsidentium vires laudem meruerunt, in acie adversus Polonos ac Suecos ut plurimum victi magnas sæpe clades acceperunt.

VIII.

De familia magni Ducis Moscoviæ, & Principum successione.

A Russica Narva, (inquit Thuanus lib. xxi) anno ciↄ ccccc à Moscis condita ex adverso Narvæ Livonicæ sita, medio flumine cognomine, (unde utraque nomen sortita est,) in orientem ac septentrionem tendentibus ad mare Caspium & usque ad Tartarorum hordas, Moscorum imperium late patet. Cui ab arce & flumine cognomine Mosca in Occam & Volgam influente nomen est (ubi ante cc circiter annos Ioannis Danielis filius castrum ædificavit, sicuti Sigismundus Herbersteynius ex ipsorum annalibus refert,) non a Moscis intra mare Caspium Colchis finitimis, quorum meminit Strabo, & quos Plutarchus

tarchus a Cn. Pompeio subjugatos scribit. In iisque regionibus Russi rerum potiuntur, a Roxolanis forte, deflexo paulum nomine, oriundi: atque eorum Principes ad Varagos originẽ referunt, gentem transmarinam, ut ipsorum annales testantur, qui imperii sedem primo Novogrodiæ, dein Kioviæ, ac postremo Vlodimiriæ habuerunt, antequam Moscoviam transferretur.

Clarissimus vir Fletcherus monet familiam Principem Russiæ appellari *Bealam*, atque ex eo corporis originẽ ex Hungaria cepisse, ipsumque Ioannem Basilidem sæpius jactasse se ex Germanica esse origine, non autem è prosapia Russica.

Ruricus (inquit Thuanus, ut supra) ex ea gente bello contra Bulgaros suscepto quum feliciter rem confecisset, regionis dulcedine captus in ea mansit, liberis ejus, quos domi reliquerat, Novogrodia interim exactis ab Vlodimiro quodam verna ex ancilla nato, cui urbis custodiã reliquerat. ab eo genus ducunt, qui postea in eo imperio, in xii principatus (quot filios reliquit Vlodimirus) distributo, fuerunt, Iapulocho Rurici fil. & ipsius posteris avitum imperium frustra recuperare enixis. Deinceps fide Christiana imbuti sunt, & occasione non minus honorificæ quam faustæ af-

finitatis, cum Vlodimirus ipsorum Princeps, qui Kioviæ jam tum sedem fixerat, Annam, Basilii Porphyrogenitæ & Constantini Imper. sororem uxorem duxisset, circa annum Christi CIƆ CCCCXCI unde & Græcæ Ecclesiæ ritus etiam hodie servant. Hoc ita tradunt Russorum & post eos Poloniæ annales; de quo tamen Byzantina historia omnino tacet; ut mirum sit, homines vanos ac leves rem adeo memorabilem silentio præteriisse, qui alioqui consentanea cum iis, quæ de Russis diximus, memoriæ prodidere. Nam Ioannes Zonaras scribit, Nicephorum Phocam à Bulgariæ Principe petiisse, ut Hungaris ac Turcis per ejus fines in Thraciam irrumpentibus transitum impediret: cum vero se excusaret Bulgarus, infirmitatem & fœdus causatus, per Calocyrum Chersonesi Tauricæ Principis F. Rossorum Dynastam ab eo sollicitatum, ut bellum Bulgaro inferret. Itaque Spendostablum (ita Rossum vocat) coacto ingenti exercitu in Bulgariam descendisse, & longe lateque populato agro innumerabiles prædas abegisse. Demum Nicephoro sublato, idem Zonaras scribit, sub Ioanne Zimisca Rossos, Bulgarorum gente ac provincia subacta, nunc cum Ducibus Borise & Romano, patriæ oblitos, illic

illic imperii sedem figere decrevisse, Calocyri impulsu, qui, si ab eis Romanorum imperator salutaretur, se Bulgaria ipsis cessurum & perpetuum fœdus percussurum receperat. Verum Zimiscam, cum honorificas ejus conditiones illi non solum superbe recusassent, sed legatos etiam indigne habuissent, contra Rossos bellum suscepisse. Tauroscythis vero adventu ipsius perterritis, Calocyrum ad Rossos confugisse. Demum, conserto ad Dristerum in Istri ripa positum prœlio, Rossos cæsos; iisque cæsis Dristerum diuturna obsidione à Ioanne cinctum fuisse. Tandemque Rossos omnium rerum inopia laborantes, ex Spendostabli consilio & authoritate, prœlii aleam rursus restituisse; qua post longum & anceps certamen postremo Rossos profligatos esse. Postea Ioannem cum Spendosthlabo his conditionibus transegisse, ut relicta Bulgaria domum rediret: sed in reditu ipsum & Rossos omnes, Patzinacarum insidiis exceptos, ad internecionem cæsos esse. Hæc Zonaras; quæ cum iis, quæ de Rurici expeditione Russici annales memorant, mire conveniunt; & in alterum annum Zimiscæ imperii, hoc est, in Christi CIƆ CCCCLXXII, incidunt; quo tempore Basilius Scamandreus, post Theophylactum Romani

Romani Lecapeni F. Patriarcham, Constantinopol. Ecclesiæ præfecit, a quo & Russorum annales nomen Russicum ad religionem Christianam perductum tradunt.

Sequentibus temporibus Andreas Dux Susdaliensis, ab Vlodimiri stirpe profectus, fœdere cum XI cognatis icto, Micislao dejecto, qui Kioviam tenebat, sedem primus Vlodimiriam transtulit & imperium in Susdaliensi domo firmavit. quamvis in alios agnatos Duces principatum minime exerceret, magni tamen Ducis usurpato nomine, hoc etiam obtinuerat, ut illi comiter majestaté suam colerent. Sed quum Tartari, impressione in Russiam facta, Corrianam Polosciorum Ducé, & Micislaum Romani f., Siernaviensem Ducem, atque alios complures auxilio evocatos, die XVII Maji anni CIↃ CC XIV, & sicuti annos Russi ab Orbe condito numerant, VI CIↃ ICCC XXXII, insigni clade profligassent, & rursus XIII annis post, Duce Batti, domitis Rosanensibus & Vlodimiriensibus ceterisq. fere Ducibus, Russiam omnem imposito provinciæ tributo in potestatem redegissent: ab eo tempore magni Russiæ Duces à Tartaris peti cœperunt; qui fere à Susdaliensibus dabantur.

Tandem anno Christi CIↃ CCC XV, Andrea

drea Alexandri F. mortuo, cum Michael Iaroslai F. Tuerensis & Georgius Danieli F. Moscoviæ Dux de magno Vlodimiriæ principatu contenderent, & uterque eam à Tartaro peterent: primum secundum Michaëlem pronuntiatum fuit. sed interjecto aliquanto tempore Georgius eandem, rejecto Michaële, obtinuit anno juxta Græcorum calculum VI CIↃ IↃ CCC XXV: qui imperii sedem Moscoviam transtulit, & magnum principatum posteris suis reliquit, adversantibus initio Russis universis, qui hunc honorem Susdaliensi familiæ restitui à Tartaro debere contendebant.

A Georgio illo Ioannes Danielis fil. nisi idem sit, profectus, primus Moscoviæ castrum condidit, cui Ioannes alter, & Ioannes [illegible] ac Demetrius Basilius, qui Sophiam Vitoldi Lithuaniæ Ducis fil. uxorem duxit, ordine ac directa serie successerunt. Hujus Basilii filius [illegible] lius, conjuratione à Demetrio Semachia Georgii fratris F. Sueriensi, Ioanne Andreæ fil. Mosaicensi, & Borisio Alexandri fil. Tuerensi Ducibus facta, [illegible] sed [illegible] pacate usque [illegible]

[illegible] Ioannes fil. successit, qui se universæ

veræ Russiæ Principem primus appellavit, Magni nomen ob id fortitus. Is Ducem Tuerensem, ex cujus domo uxorem duxerat, ultionis paternæ prætextu, principatu exuit: nec multo post Novogrodiam magnam fraude interceptam sui juris fecit: cæterosque fere Russiæ Principes, ex ipsorum dissensionibus occasione captata, in ordinem redegit: ac tandem Tartarorum jugum, a quibus majores sui jus & inaugurationem petebant, excussit, à Sophia, e Palæologorum gente ingentis animi femina, quam mortua Tuerensi duxerat, [illegible] semper fere victor & felix [illegible] Livonia & ad Plescoviam paulo ante obitum acceptam exceptas, quam [illegible] annorum induciis resarcit.

Eadem felicitate usus Basilius illius fil. Nostra ætate Smolenscensem principatum, ac quod pridem Vitebsensis [illegible] perierat, imperio adjecit. Casanenses mari ac terra oppugnavit, [illegible] suis omnibus regni possessione, quam adhuc tenebant, exturbatis, Plescoviensem civitatem in servitutem redegit: ac *Czaris*, quod lingua Slavonica regem sonat, quum alii *Knesios* tantum appellassent, nomen sibi sumsit.

Hic anno CIↃ IↃ XXV decedenti Ioannes fil. successit, qui astum, industriam &

& severam disciplinam in propagando imperio ad majorum artes adjecit, effecitque, ut ab iis accepta non solum retinuerit, sed etiam magna accessione locupletaverit. nam Casanense & Astracanense regna à patre summis viribus tentata, novo & iis populis incognito [illegible] genere usus, in potestatem redegit: ac [illegible] omni Caspio mari sui juris facto imperium in Persidem usque protulit, multis aliis præclare, non sine tamen [illegible], gestis. De his va[illegible]; præsertim vita [illegible] a Paulo Oderbornio tribus libris descripta. Ioannes Basilides inquit [illegible] magnus Moscoviæ [illegible], ob immanitates inauditas [illegible] Oderbornio & Alexandro [illegible] fortasse quam [illegible] Kalend. Apr. anni [illegible] annos vixit [illegible] regnavit. Ex Anastasia [illegible] uxore duos filios susceperat Ioannem [illegible] & Theodorum regni hæredem, quem [illegible] proceribus [illegible] commendavit, curatoribus [illegible] quorum ex consilio rempubl. administraret.

Theodorus Ioannis fil. Irenen Theodori

dori Godonovii filiam statim in uxorem duxit, & cum ea IV kal. Quinctiles inauguratus fuit. verum idem Thuanus ad annum CIↃ IↃ XCVIII scribit, Theodorum hunc, quum XIV annos à morte patris rerum potitus esset, annos tantum XXXVI natum sine liberis decessisse, anno à mundi condito VII CIↃ CVI, id est, à C. N. 1598, administratione imperii penes conjugem & Patriarcham relicta. Eam, (inquit lib. CXX) ob speciem & mores, quum sibi Theodorus patre superstite in uxorem delegisset, ex eaque nullos liberos sustulisset, dimittere illam sæpius ab illo jussus quidem erat; sed ad mortem usque patris callide procrastinarat. Erat ei Borissius Godonova frater, astutia innata & affectata comitate maximam in aula & toto regno auctoritatem consecutus, quam & ad mortem usq; Theodori retinuit, quam veneno accelerata[m] [illegible] defuere qui putaverint, ducta ex Bor[illegible] ingenio [illegible] rerum ab eo in civili administratione gestarum conjectura. Theodorus postremis tabulis, regni administrationem uxori viduæ commendaverat. quam quum illa haud invita suscepisset pa[illegible]lo post, mutata voluntate [illegible] ex compacto, imper[illegible] in proceres transferre se velle dixit, &

& mundo mutato habitu renunciare. ægerrime id tulit populus. acrisque seditio orta, donec Borissius se exorari passus est, ut imperium pro sorore capesseret, postquam affectata quadam recusatione, ut putatur, diu proceres & populum suspendisset. Tenuit autem principatum ad annum CIↃ IↃC V; quo tempore multas calamitates, & præsertim d[illegible] tamen, Russos afflixit ipseque vitam lamentabili exitu clausit. Rem ge[illegible]am ita describit Thuanus lib. CXXXV. Ioanni Basilidæ (inquit) præter Theodorum alter erat filius Demetrius, biennio ante mortem è nobili juvencula susceptus, hoc est, anno CIↃ IↃ LXXXII; qui ad Viclicam, longe dissitam, & à Moscua metropoli milliaribus, educabatur. Borissius, qui superstite Theodoro jam tum tyrannidem affectabat, quum omnia quæ desideriis suis improbis obstare poterat [illegible] proceres, parum se Theodori [illegible] profecturum judicabat, nisi spem resurgentis in principali familia imperii per Demetrii mortem extingueret. Itaque de eo ex medio tollendo ante omnia cogitans, corruptis qui circa eum erant, sic dolum instituit. Pulso majore tintinnabulo, (id erat signum populi ad incendium restinguendum vocandi,) observatum erat ad

ad strepitum concurrentis multitudinis Demetrium conclavi exire solitum, qui in illo tumultu confodiendus erat. & ita factum, dum per scalam desilit. inde rumore mortis sparso, populus à restinguendo incendio revocatus ad arcem venit; & omissâ comploratione domesticos obvios obtruncat, publica ultione cędis invidiam in satellites Principis rejectam à se amoliri cupiens, quam tamen minime evitavit: nam Borissius, ut omnem suspicionem purgaret, immaniter in oppidanos sæviit, & arcem incendio delevit. Verum Demetrium hac conjuratione oppressum, qui in Moscovia tunc erant, & de ea relationes confecerunt, constanter affirmant. Alii ut motibus postea subsecutis colorem reperirent, sic rem narrant, matrem Demetrii de detestando Borissii consilio per amicos monitam in tempore filii periculo prævertisse, supposito in ejus locum puero ætate & ore persimili, qui à sicariis non per scalas desiliens, sed in lecto jugulatus est, Demetrium autem verum in tutum subduxisse, itaque supposititi cadaver à Germano aulæ magistro, qui astum excogitarat, ne agnosceretur, sarcophago inclusum sine ulla pompa terræ mandatum esse. interim famam sparsam, quasi Demetrius pesse abium-

absum prius esset. Utut sit, in Poloniæ & Moscoviæ finibus aliquot post annos comparuit homo, qui altero brachio breviore & verruca in facie, quæ in vero Demetrio olim notata fuerant, cęterum ingenio acri, præsentia animi, liberalitate, comitate non indignum, se regali prosapia ferebat. Iesuitis patribus, qui in Polonia pollebant, primum innotuit, & spem [illegible], si ad regnum paternũ recuperandum adjuvaretur, fore, ut primam ac præcipuam cultus divini in imperio Moscico instaurandi, & illius ad Ecclesiæ unionem adducendi curam haberet. res initio tecta, monito prius Pontifice [illegible] negotium, quod ad bonum [illegible], & amplificationem Sanctæ Sedis [illegible], [illegible] & com- [illegible] apud Poloniæ Regem & [illegible] adjuvaret. [illegible] [illegible] præpotentem; [illegible] ita, si compos vot[illegible] [illegible] Maximum literas manu [illegible]

pria non ineleganter scriptas dedit. Et cum per Sendomiriensem & ejus generum Visnovitzium ad Sigismundum c[illegible] admissus, mascula oratione usus dicitur, meminisset, se in carcere & captivitate natum, & inde divina providentia ac misericordia liberatum; proinde humana cogitaret, & eodē fato afflictis subveniret. Ioannes Sigismundi parens ab Erico fratre ob suspicionem in carcerem injuriose trusus fuerat, sicuti ad an. cIↄ Iↄ LXIII demonstravimus, in quo ex Catharina uxore Polonicæ atque adeo Iagellonicæ stirpis ipsum sustulerat. Igitur Regis favore, & Palatini pecunia, annitentibus Iesuitis, exercitum x bellatorum cIↄ in Polonia conscribit, ab hisque omni re & apparatu instructus in viam se dat, & per Russiam iter faciens Co[illegible] cos genus hominum bella externa & prædas sectantium sibi conciliat, & ingentibus promissis oneratos in regnum paternum, ut aiebat, ex iis x cIↄ [illegible] ducit. Borysthene superato ad Zern gam extra limitem castra primum posita, & Demetrii regni legitimi heredis nomine deditio imperata; ac citra vim facta, Ioanne Takmenio, qui cum Borissio simultates exercebat in partes novi principis transeunte. Cosacis præerat Corelas homo præstig[illegible] magicis notus. qui

Putinnæ obsidendæ auctor, urbis populo[illegible]æ, quam Michelovitzius Soltekovius, cum viii cIↄ Cosacorum Volgodensium tenebat, Michelovitzio primum detrectanti ad extremum persuasit, ut urbem dederet, & Demetrii partes sequeretur. Borissius inter hæc copias instruit c bellatorum cIↄ constantes. & [illegible] omnia ad Sigismundum & Polo[illegible] Senatum legatos misit; commemoratoque fœdere, de pace sive induciis inter utramq gentem, ipsos de sanctione ejus interpellavit: & ementitum Demetrium, sacerdotis nefande conceptū filium, & magicis præstigiis infamem sibi tradi vivum vel mortuum petebat, & ne auxiliis juvaretur, enixe petebat, minis additis, si contra facerent Poloni, quanto suo cum periculo præpotentem Principem essent lacessituri. ad minas [illegible] procerum prensationes occultæ, ut regem & senatum [illegible], quo minus auxilia supplici [illegible] instarent. verum Pontificis & Iesuitarum prævalente auctoritate nihil obtineri potuit, Rege, & qui cum Rege sentiebant, ad auxilia præstanda animos obfirmantibus; quippe qui rebantur, hanc ad æternam pacem & amicitiam cum Moscis firmandam, & majorum religionem sublata scissura

 consti-

constituendam, fore commodissimam rationem. tandemque utrinq; exercitus in aciem ad Novogrodiam instructi, & Sendomiriensis summus copiarū dux, qui defectionem in hostili exercitu futuram sibi pollicebatur, temere in medios & bene concordes ruit, & post exiguum certamen undique à majore numero circumventus funditur fugaturq; exeunte Ianuario hujus anni. collectis deinde ex tanta clade reliquiis Palatinus Carmhoviam primum ac Putivolum, ac deinde in Poloniam suam se recepit. Demetrius cum paucis ad Rilscum arcem in finibus receptum habuit; ubi à suis desertus minime se deseruit. is secum, ut religionem & pietatem suam omnibus approbaret, duos è Cisterciensi ordine Theologos duxerat, qui castrensis vitæ & incommodæ viæ pertæsi, post aliquot dierum iter ad sua reversi sunt. præterea etiam duos è sodalitio Iesuitico, Nic. Ckerracovium, & Andream Lovitzium, qui expeditionis auctores constantiam servaverant, & hominem per se satis bene animatum assiduis hortamentis & propriæ patientiæ exemplo ad rem strenue persequendam incitabant, ipse bona conscientia, uti præ se ferebat, fretus, cum ad manus veniebat, ita Deum compellare solitus erat, ut ab omnibus audiretur,

& hac oratione fere utebatur, manibus expansis & oculis in cœlum erectis: Me, inquit, justissime Iudex, prius fulmine perime, me primum dele, huic Christiano sanguini parce, si injuste, si avare, si impie, hoc quod vides molior. tu vides innocentiam meam; justam causam adjuva. tibi me, cœlorum Regina, & meum hunc militem commendo. Quæ si vero referuntur, nec vere ille Demetrius fuit, oportet eum aut præstigiatorem gnaviter impudentem fuisse, qui cum sciret, quæ diceret, vera non esse, tanta vultus constantia mentiebatur; aut si male persuasus, eum se credebat, qui non erat, profecto fortuna, ut aliis imponeret, insigni læti primùm successus, mox tristis atque adeo tragici exitus exemplo, mire ipsi imposuit. Iam Borisiani ad Rilsci arcem, ad quam copias contraxerat Demetrius, eo situ ut subjecto agro late imperitet, cum parte exercitus venerant, Martioque ineunte conflictu acri inter equites facto, inclinavit miro fortunæ ludibrio ad nuper victos victoria, qui numero impares interfectis primo concursu cIↃ ex hostibus, captisque cc, ceteros in fugam vertunt: suorum ordines in fuga perrumpentes peditatum omnem solvunt,

vunt:& hosti ad internecionem exposi- tum relinquunt. Parta ingenti præda Demetriani Putivola triumphantes reversi sunt, statimque sive odio veteris domini, sive novarum rerum desiderio quinque præcipuæ in propinquo arces cum oppidis ac territorio in partes Demetrii concesserunt, & Bialogroda una ex illis CL majores machinas victori subministravit. arcium præfecti captivi Demetrio traditi: & paucis post diebus secuta Ialekæ & Leprinæ deditio, in qua famosus magus Hinsko Otiopelus quoque captus est. Mox & universa Severia, qui est principatus amplissimus, ac præterea VIII castella in fidem accepta sunt. Magna moderatione Demetrium victoria tam insperata usum memorant, qui hæc scribunt, de cætero sollicitum, quomodo Cromo arci à rei qua exercitus hostilis parte arte cinctæ in tempore subveniret. sed cognito ex literis interceptis obsessos aliquandiu ad sustinendum pares esse, consilium suum [illegible] minime accelerandum ratus, ne tantæ victoriæ fructū tentata temere [illegible] alea amitteret. interea dum ad Putivolum sedet, eventum operiens variis insidiis petitus est, missis à Borissio, qui venia admissorum promissâ insuperque præmiis propositis Russos ad Demetrium inter-

interficiendum aut captivum sistendum invitarent: additum præpotens telum ab Archipopo, (ita Patriarcham suum vocant Russi,) mandatum, quo cuncti rebus Demetrii faventes extra Ecclesiæ communionē positi pronuntiabantur. re ex captivis quæstioni subjectis & literis inter ocreas insertis cognita, nihil inclementius in eos decrevit, sed venia concessa literas ad Archipopum humanissimas dedit, quibus eum officii admonebat, & ne injustæ causæ religionem prætexeret, hortabatur. scripsisse & ad Borissium dicitur, se respiceret, regnoque, quod injuste invaserat, mature cederet, & monasterium, quod vellet, ingrederetur, oblatis ipsi & familiæ optimis conditionibus; quas ille contemptim nec citra indignationem respuit. id incidit in tempus, quo Daniæ Regis & Caroli Sueci legati in ejus aula erant, ex Polonorum in Moscoviam impressione fœderis cum Moscis sanciendi occasionem captantes, quo Sigismundi rebus incommodarent. in ea consultatione cum vehementius incandesceret Borissius, subito corruisse dicitur, magna vi sanguinis per os, nareis & aureis profusa: & exeunte Aprili vitam cum morte commutavit. alii apoplexia, alii veneno propinato extinctum me-

 morant.

morant. utcunque ſit, in imperio per ſeptennium poſſeſſo moriens non omnem auctoritatem ſtatim amiſit. nam fama mortis vulgata magno [illegible] populi concurſu uxor vidua cum filio in ſolio collocata eſt. & adacti in fidem proceres, corpore defuncti in ſepulcro regum ſine pompa illato. mortuum laudavit luculenta oratione Regiomonti excuſa Conſtantinus Fidlerus Livonus Rigenſis, qui Gaſparem fratrem habebat imperatoris Moſcovitici domeſticum. continuo Petrus Buſmanius, qui magnas res ſub Boriſſio geſſerat, cum ſummo imperio ad exercitum mittitur. Ad Cromi obſidionem hærebat Ioannes Hodunius cognatione Boriſſio proximus, in qua ante & poſt Boriſſii obitum, & obſeſſi, & qui locum oppugnabant, nihil reliquum ad ſummam virtutem fecere. decies vis facta, & toties ſumma ab obſeſſis pertinacia repulſa. De exitu veritus Demetrius Zaporium cum delectis ad opem laborantibus ferendam miſerat, qui aſtu, cum vi non poſſet, metum & trepidationem per hoſtium caſtra ſparſit. ſimplicem hominem, qui deceptus alios deciperet, ad obſeſſos in ſpeciem mittit cum literis, qui XL. cIɔ auxiliarium in propinquo eſſe nunciaret, eaque ſpe obſeſſos ad con-

ſtantiam hortaretur, cum per viam ab hoſte inſeſſam ut caperetur deduci curat. igitur captus cum literis & tortus, cum eadem quæ literis ſignificabantur, quippe vera credens, confirmaret, ingens tumultus & ſeditioni propior in caſtris ortus. Hodunius præmiſſis bis mille & CC equitibus aditus omneis ad obſeſſos inſideri jubet. ipſe reliquum exercitus robur ad hoſtem ducit. Zaporius ut rumori per hoſtium caſtra diſſeminato fidem faceret, aciem inſtruit, lixis & omni comitatu quo major numerus appareret equos inſcendere juſſo. miſſi & qui auxiliares in propinquo viſos confuſis vocibus clamabant. Acriter initio ab Hodunio certatum. Polonis [illegible] & mox crebreſcente de auxiliaribus rumore, Ruſſi cedere, & de deſectione ſeu deditione cogitare ceperunt. primusque Petrus Buſmanus, tanto in honore à Boriſſio, dum viveret, habitus, cum aliquot cIɔ ad Zaporium tranſiens, quam potuit alta voce in Boriſſianorum conſpectu exclamavit, Demetrium imperii Moſcici legitimum heredem eſſe; proinde qui Moſcico nomini bene vellent, ſe ſequerentur. quo audito fremere univerſi, plerique transfugere, & Petrum ſequi paratos ſe dixerunt. Tum ad Petrum ſe aggre-

aggregantes proceres, In è suo numero ad Demetrium, qui Putivoli erat, mittunt, & benigne accepti in fidem ab eo adacti sunt. Id actum x kal. Iunii. Ioan. Hodunius summus copiarum imperator, (nam Micrislavius & Suiscus, qui post eum primas tenebant, superstite Borissio & jubente Moscuam reverterant,) è fuga retractus, quod coram Demetrio caput inclinare in signum subjectionis & Knesaris titulum tribuere detrectasset, in vincula est conjectus. in Borissii castris LXX machinæ repertæ, & quædam tantæ magnitudinis, ut singulas bini viri brachiis circundatas vix complecti possent. ut in castris, sic & Moscuæ secuta animorum magna inclinatio; & jam ad Demetrii nomen populo exultante, uxor vidua defuncti cum filio & filia in custodiam data fuerat: ubi hausto veneno mater, quæ sibi ob mariti odium & à Demetrii adventu metuebat, ultro periit, quod & filio & filiæ pariter, ut eos ludibrio victoris eximeret, propinaverat; & filius quidem ex eo pariter periit. filia contrario poculo statim sumpto servata est. ita scribunt, qui Demetrio favent. nam alii jussu Demetrii cum filio matrem veneno necatam, filiam ad stuprum servatam tradunt. magnum ad eam conversionem

sionem momentum attulisse dicuntur Germani, qui in Borissii castris militabant, qui transfugientes secum multos traxere. Biduo post solutam Cromi obsidionem magno procerum consensu Demetrius Moscuam petiturus viam ingreditur Cromo Tulam [illegible] biduum reficiendo militi datum. inde Orlam ventum; per vias occurrente ad novi principis spectaculum multitudine. tandem vicesimis castris regiam urbem ingressus est XII kalend. [illegible] R[illegible]rum imperator, magnus dux Moscoviæ aliarumque regionum princeps, & Astracani ac Cassani Rex, quas duas Provincias Ioann. Basilides imperio adjunxerat, festa populi acclamatione [illegible]. præcedebant Poloni equites, more gentis lanceas cuspide ferrea præfixas gestantes, cum tubicinibus & tympanis. hos sequebantur aliquot [illegible]orum [illegible], interque eos medius Demetrii currus sex junctus equis, inde [illegible]ellarii principis pretiosissimis [illegible] & auro instrati. proxima secundùm principem clericorum turba incedebat cum vexillis quadratis, in quorum singulis appensa erat aut Divi alicujus imago, aut Evangeliorum liber. Popæ B. Deiparæ Virginis, & D. Nicolai, quem Mosci tutelarem colunt, imagines

gines præferebant. quorum agmen Patriarcha sive Metropolitanus, præeuntibus [illegible] coryphæis claudebat. interjecto aliquo spatio solus Demetrius candido asturcone vectus incedebat, hinc inde nobilissimorum & procerum caterva stipante deducentibus Popis princeps ad templum B. Virgini sacrum venit, precibusq; conceptis inde ad D. Michaëlis archangeli ædem, in qua parens ejus humatus fuerat, ducitur: in quo cum rescivisset Borissium sepultum esse, è vestigio cadaver erui, & in aliud sacellum humilius extra urbem transferri mandavit. ædeis ejus peculiares transiens aspicere non sustinuit, sed missis operariis statim dirui jussit, addita caussa, quod magico maleficio infames essent: & statua in loco subterraneo collocata dicebatur, lampadem ardentem manu gestans, artificio in speciem superstitioso, & defossô subtus pulvere nitrato copioso, rebus ita [illegible], ut deficiente oleo & [illegible] ignis pulveri illapsus, domum à fundamentis convelleret, & pr[illegible] in aërem tolleret. sed [illegible] statua antequam art[illegible] comminuta ferebatur [illegible] stes Borissias, i[illegible] objectabat, ut sunt frequentes a[illegible] dum

dum illis locis de magicis præstigiis suspiciones ac querimoniæ. Novus princeps [illegible] in regium palatium protinus migravit, & publicam imperii administrationem avide capessivit, à Russorum [illegible] familiaritate sensim alienior, & ad Polonorum externorum & Russis invisorum arbitrium cuncta dispensans. qua in re gravissime peccavisse à multis existimatur. nam justas caussas habenti, sive hinc suspicionis, sive inde gratiæ, opportunius ex[illegible]pectandum fuit tempus, ut animum retudaret, & quod mente con[illegible] tempestive firmato imperio ex[illegible]ret: sed præfervido prurientis voluntatis desiderio, & eorum qui circa ipsum plus justo poterant suasu, effectum est, ut impatientia [illegible] mora [illegible] longa videretur, & præcipitatis consiliis unà se fortunamq; in exitium miser juvenis præcipitaverit. Primi dies [illegible] proceribus [illegible] & re[illegible] nobiles familiæ am[illegible] Borissium cognatione con[illegible] deportatæ, ut [illegible] tur, inter ex[illegible] Polonos d[illegible], & [illegible] coloniæ in Rus[illegible] prim[illegible] principem femina, quæ [illegible] & in

& in Hungaria fuerunt, his proximis temporibus. Quibus & tandem effectum, ut ad ea accedente contemptu, commotis proceribus Matthias regnum cum adjunctis & ex eadem successione venientibus provinciis vivo videnteque fratre Cæsare creverit. inter hæc everitatis initia insigne fuit clementiæ exemplum, quo Demetrius erga Theodorum Suiscium Romani fil. è Boiarico genere virum primarium ad mitigandam proscriptionum invidiam usus est; quæ ipsi fatalis fuit, occulto Dei judicio ita res temperante, ut esset, qui debitæ pœnæ per benignitatis ostentationem exemptus, cæteros immerita pœna affectos ulcisceretur. is novi imperii pertæsus & pejora in posterum metuens, spreto periculo, cum cuncti in adulationem effusi ad pedes novi regis prociderent, solus fere pertinaciam servavit, contumacia sua ejus iram provocans, ac præterea injuriosis de ipso sermonibus sparsis, quasi advena & terræ filio, qui de [illegible] cum [illegible] regni hostibus (Polonos his verbis designabat) evertendis cogitaret, & antiquam nobilitatem [illegible] omnino exterminare in animum induxisset. ea de re cum te in procerum Senatu multis verbis (erat enim per audendus

dendi [illegible] purgaret, rejecta in auctorem columniæ invidia, in Suiscium protinus comprehensum lata sententia fuit, qua [illegible] morti [illegible] est & [illegible] quintus [illegible] supplicio designatus erat, [illegible] per preces [illegible] conceptas [illegible] [illegible] excutionem [illegible] vitæ [illegible] post tantum [illegible] [illegible] pertinacia perseverantes [illegible] perium detrectabant, quos [illegible] literis, & venia præteritorum facta una cum Palatino ipsorum vix tandem ad officium inflexit, & in gratiam recepit. [illegible] imperii initia, & publice vota pro Demetrii salute nuncupabantur, cum [illegible] contra nomen esset [illegible]. Statim etiam cusa moneta ad [illegible] principis & usum populorum addunt, qui in gratiam ejus scripsere, cum [illegible] ab ipso [illegible] per profusiones

con-

consumpta, aut ad ostentationem credita, cum ipso evanuerunt. Dicta dies inaugurationis ad kal. Septemb. fuerat, a quibus Russi annum suum, sicuti & Iudæi olim, auspicantur. sed multis de caussis anticipandum ratus, Quintili desinente solemnitatem celebrari voluit: & ante eam, ut fides legitimæ successionis astrueretur, matrem Demetrii, quæ post filii cædem falso creditam Borissi jussu procul à regia exiguo monasterio inclusa fuerat, accersiri placuit. missus ob id honorificentissimus comitatus & venienti obviam ipse pietate adfectata processit, conspectaque longe ex equo desiliens, pedibus aliquanto spatio iter fecit, & cum lacrymis in complexum ejus ruit, & aperto capite ac pedes currum maternum ad arcem usque prosecutus est: unde illa paullo post in monasterium, in quod totius Russiæ virgines & viduæ nobilissimæ de more secedunt, cum gynæceo suo migravit. Toto hoc tempore à curiosis observatum [illegible] tanto sive vero sive simulato cultui matrem veri Demetrii, pari affectu respondisse, quæ ex tristi solitudine in læta [illegible] non poterat [illegible] Demetrii, cujus hoc beneficio [illegible], præsentia non magnopere gaudere. Regnum ineunti, post peractas

actas ceremonias, P. Nicolaus Czerm-co[illegible]as, e Iesuitico sodalitio, [illegible] gratulatus est, [illegible] a Senatu gratulatione exceptus [illegible] amplum [illegible] arce attributam, in [illegible] sacra more in Ecclesia Romana recepto [illegible] & jam tum ipsis [illegible] [illegible] pro tempore [illegible] cura de gratia [illegible]

voluptatem, quod spe & omni opinione [illegible] paternum & [illegible] regnum restitutus sit. ea in re & [illegible] Dei benignitatem, & regis [illegible] que regni procerum, quibus secundum Deum hanc gratiam debeat beneficium agnoscere nec ejus [illegible] tore [illegible] [illegible]. Cæterum [illegible] quomodo Christiani nominis ac religionis [illegible] amplificare posset, [illegible] audere, [illegible] per [illegible] annos [illegible] ab [illegible] Turcorum tyranno regno [illegible] Christian[illegible] [illegible] & inflicta audiat. dolere insuper sibi, Hungariæ regnum olim florentissimum tot vulnera ab eodem accepisse, & quotidie accipere. quod [illegible] invictissimi Imperatoris Rodolphi [illegible] cura & potentia [illegible] [illegible] [illegible] vastatore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] cogitatione cruciari, [illegible] Christiani [illegible] [illegible] vita, [illegible] ac [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cultu [illegible] religiose [illegible] ad ea recuperanda cum potentissimo [illegible] Polon[illegible] ac cæteris Christianis princ[illegible] [illegible] jungere vires, & nec [illegible] nec pro-
prio

prio sanguini parcere decrevisse. interim æternum fœdus cum ipso sancire statuisse: eoque fine rogare, ut sibi cum bona ipsius gratia e Polonorum gente uxorem ducere liceat Georgii Miecinskii Palatini Sendomiriensis filiam Annam Mariam. id beneficiis à patre exceptis se [illegible] [illegible], qui & exulantem in Polonia honorifice exceperit, & pecunia ac milite in regnum redeuntem non citra vitæ periculum comitatus sit. Rex benigne accepto legato in hæc verba respondit. Grat[illegible] ac benevol[illegible] [illegible] legationem non posse non summa benevolentia excipere, vicissimque pro tam honorifica [illegible] mutuam [illegible] [illegible] imperetur, eoque & novo imperio omnia fausta comprecari. magneque cum gaudio intelligere, tam brevi tempore regnum quod legitimæ successioni [illegible], recuperatum. justissimi doloris [illegible] non posse non summopere laudare, [illegible] de Turcorum successibus capiat, & [illegible] contra Turcos libere [illegible], ea tamen in re nihil [illegible] procerum ac totius Senatus [illegible] decernere. Quod vero Sendomiriensis Palatin[illegible] [illegible] [illegible], non solum se volente, [illegible] [illegible] liberam esse; ex [illegible] matrimonio, ut Dei gloria

amplificetur, & æternum inter potentissimas gentes fœdus sanciatur [illegible] na majestate vicissim petere ac sperare. Secundum hæc octavo post die fiduciariæ nuptiæ contractæ, præeunte in verba Bernardo Macziejovescki episcopo Cracoviensi Cardinali, epulo opimo nupta & parens ejus cum Legato Mosci-co [illegible] cetero [illegible] & Regis Persarum, qui tunc in ea aula erant, oratores. pro bellariis dona à Demetrio nuptæ & parenti ejus missa sunt allata, quæ cc aureorum [illegible] excessisse memorant qui hæc scripsere.

Moscicam sponsam, cum Mosc[illegible]co legato, parente, & patruo sponsæ, & toto [illegible] comitati fuerant, studio longinquas provincias lustrandi & nuptiarum orgiorum occasione tanti imperii magnitudinem & opes in publicam lætitiam effusas videndi. multi & lucri caussa è Germania & Italia mercatores illuc profecti erant: quorum sperata gaudia tristis exitus frustratus est: nam plerique in illo ludibrio vitam amisere, pauci sine ingenti damno mortis periculum evasere. longinquitas itineris ex eo æstimari potest, quod cum exeunte Januario proximo in viam se dedissent, tantum sexto kalendas

lendas Majas Moscuam appulerunt, ubi aliquot dies antequam in conspectum mutuum venirent, consumpti sunt. septimo post die Petrus Basmanius qui in aula gratia pollebat, cum comitatu aulico, & ingenti nobilium Bojarici generis numero, sponsam in aream adduxit. in vestibulo, tubicinum, cornicinum, idque genus musicorum instrumentorum vario concentu salutata, & à sponso perbenevole accepta, vicissim illustreis matronas & virgines obviam profectas humanissime salutavit; & ex gentis instituto in ea haud diu morata, ad monasterium, in quo socrus principis parens degebat, divertit, ubi usque ad nuptiarum sollemnia se contineret. Quarto demum post die, jam cunctis ad magnificentiam comparatis rursus inde in conclave regaliter instructum deducitur, & postridie post preces vespertinas solemnia celebrata sunt, verba faciente Russorum Patriarcha. Regina itidem coronam sumpsit sollemni ceremonia; in qua sceptrum, pomum, & ensis Imperatori marito (hos enim titulos Russorum princeps sibi sumit) prælata. corona Imperatricis capiti imponenda, pulvinari holoserico rubri coloris itidem prælata; templi parietes aulæis ejusdem coloris aureo filo fimbriatis

briatis regia magnificentia velati erant. inde vir & uxor uterque coronam ca-p[illegible] imp[illegible]tam ge[illegible]tes eadem pompa inter grandem musicorum & bellicorum instrumentorum strepitum in arcem reducti sunt: ubi nox, ut in tali re, hilariter transacta, non tamen vacuo à gravibus curis Demetrii animo. muta[illegible] [illegible] conjuratione ante vi menses adulta & jam urgente terrebant; adversus eam externas opes & præsidia novus princeps parabat. & jam ab initio Germanos satellites ex Polonia adduxerat quod cum Russos ægre ferre intelligeret, tanquam qui plus peregrinis hominibus, quam indigenis [illegible] to-r[illegible] [illegible] subditis fideret, eaque res etia[illegible] exemplo careret; (nam neminem decessorum externo satellitio usum:) non satellites tantum, verum etiam cunctos aliarum nationum milites, quos circa se habebat, præcipitato consilio dimisit; Russis rem gratam facturum [illegible]; illi vero sine stipendio ple[illegible] dimissi indignam meritis suis grat[illegible] referre qu[illegible]tes, ad confinia [illegible] Polonis iisdem dimissis se contulere, & inaudita sævitia diu grassati sunt; quod Russos jam alienatos non parum exacerbavit. nec deerant procerum quorumdam, qui vel Demetrii natales suspectos

spectos habebant, vel consilia & mores non probabant, pronumque in externos & Polonos favorem indignabantur, instigationes. inde in dies aliæ atq; aliæ coitiones, quæ primo per suspectorum crebras quæstiones, flagellationes, exsilia, proscriptiones, supplicia, cædeis [illegible] irritatæ magis quam repressæ sunt, & ad extremum in apertam defectionem desierunt. id cum periculo proximo præsentiret Demetrius, dimissi militis sera subeunte pœnitentia, novum satellitium è Livonis & Germanis scripsit, quibus & è Gallis, Anglis, Scotis centenos addidit. Gallorum id armorum genus, quod pertusanas appellant, ferentium centurio erat Iacobus Margaretus Sequanus, quem nos postea vidimus. Vestitus iis ex holoserico auro intertexto. Inter Anglos Matthias Cnolsemius: inter Scotos Albertus Lanta centurionis officio fungebatur. His arma bipennes, & vestitus ex holoserico festis diebus, profestis ex rubro panno optimo. Tum stipendia solito majora & pro dignitate procedebant, sera & in-fi[illegible] adversus pestem imminentem [illegible]. Paullo ante diverso itinere Polonicus legatus venit Alexander Go-se[illegible] Corvinus, cum donis multi pret[illegible]: qui literas à Rege suo ad De-

 me-

metrium habebat; quæ, quia Imperatoris & Monarchę titulus ascriptus non erat, nec acceptæ nec resignatæ sunt. iis excusandis acria nec Russis ferenda verba à legato addita; Iret, & Turcorum tyranno hos titulos eriperet. quæ tamen caute Demetrius dissimulavit, opes Polonorum jam salutareis expertus, & in posterum necessarias judicans. Dies sequentes inutiliter inter ludos & desidiam consumpti. qui muneribus mercatorum pro more gentis accipiendis impensus est, in Saturni diem incidit festo tunc inter Russos maxime solemnem, & quem illi superstitiose Paschali præferunt. Inde ad odium jam manifestum nova offensio, cum viderent imperatorem suum & imperatricem coronatos in cænaculo pompa regali sedenteis acceptis donis nuptialibus sumptuosum epulum tam suis quam exteris præbere. Aderat Polonus legatus, qui denunciari ante jusserat, nisi locus in mensa principis, sicuti Moscico Cracoviæ factum fuerat, sibi daretur, ad convivium omnino se non venturum. quod enixe à Russis primo negatum, ac tandem à Demetrio concessum. multa in eo petulanter & licentiose acta, ac fere inter rixas, Polonis quasi victoribus in Russos subjugatos intemperanter ac superbe

perbe se gerentibus. Postridie in patinis d[illegible] fercula oltiatim iis qui munera attulerant, circummissa: sed ne quis munus munere compensatum putaret, mox patinæ repetitæ. inter tubarum clangores, & tympanorum ahenecorum l[illegible] aliquot dies exacti: machinæ e[illegible] bellicæ displosæ, & ad castellum [illegible] in militari specie ludicrum certamen commissum. Iamque conjurationis indicia undique afferebantur, ante novæ sponsæ adventum initæ, sed dilatæ à Russis, qui Polonorum spoliis inhiabant, qui & tantam de ea fiduciam ceperant, ut, ne mora languesceret, minime vererentur. Demetrius initio præfidens, tum demum metuere cœpit, & Polonos, ut sibi caverent, monuit; ipse satellites novos omneis in aulam accersivit. jamque dies Veneris inierat, & cum hinc ad defensionem Poloni, hinc Russi contra eos se pararent, (nam inter eos solum, non etiam contra principem, certamen futurum putabatur) sub vesperam à proceribus populo denuntiatur, ut postridie in armis parato esset; imperatrice interim secura, quæ ingenti magnificentia epulum Dominica die celebrandum apparabat. verum non ulterius cunctandum rati conjurati, Saturni die, qui in xvi kalend. Iun as

ine-

i[illegible]debat, summo mane conveniunt, aggregante se ad eos non solum nobilitatis globo, sed plebeia multitudine: moxque inter eos promiscuus tollitur clamor ad Polonorum & Demetrii cædem se cohortantium. alii prædæ avidi confestim ad Polonorum hospitia properant, eaque obvallant, expugnant, diripiunt, cædibus cuncta permiscent. alii ad arcem tendunt. rari in ea satellites, quasi mora in Demetrio securitatem, in conjuratis alacritatem augeret, nec quisquam præfectorum visus. Margaretus ex morbo decumbebat, sicuti mihi postea narravit, qui fuit illi salutatis. tanta celeritate ac furore res acta, ut plerique Russi Polonorum more vestiti, antequam agnoscerentur, sint interfecti. in arce cum pauci satellites arma corripuissent, moxque posuissent, Petrus Basmanius ad tumultum seminudus venientibus occurrit, & à domestico quodã suo confossus est. Suiskius, qui agmen ducebat, altera crucem, altera gladium strictum manu gestans sub id majus tintinnabulum in incendii signum pulsari imperat, ut Demetrius excitaretur, & extra conclave procurreret: fama per urbem ad plebem accendendam sparsa, Polonos in armis esse, & Russos ad internecionem delere constituisse.

stituisse. Demetrius strepitu excitatus, cum non jam incendium, sed majus periculum instare cerneret, acinacem Turcicum corripit, & per fenestram subito se demittit, præcipiti lapsu femore luxato, ex quo vix [illegible] gens & claudicans [illegible] circumfusa turba capitur, & in majorem aulam, in qua oratores externorum principum audiuntur, Su[illegible] ducitur. ibi cum quidam è Bojaris proditionem, imposturam, vitam [illegible]eratam ei injuriose exprobraret, ille, ut erat ad iram promptus, acinacem, [illegible] biro strinxit, tantoque [illegible]avit, ut hominem humi uno [illegible] straverit. inde ad proceres conver[illegible] [illegible]ter rogavit, ut sibi populum [illegible] licere, & quicquid erat palam [illegible] quod illi negatum. A[illegible] aliter narrant & cum se premi videret, à [illegible] contendisse, ut de impostura [illegible]ta per Ioannis Basil[illegible] [illegible] uxorem vero [illegible]retur. [illegible] illa se Demetrium non [illegible] recusare, quin pro[illegible] [illegible] Su[illegible] à [illegible] monasterio accersita [illegible] quæ coram proceribus relig[illegible] [illegible] Demetrium Ioannis [illegible] ante plures annos insigni [illegible] perfidia immani.

maniter occisum. alii affirmavit se vero ad tantum populi favorem ac concursum initio diffimulasse, neque ægre vidisse & tulisse eum, quem teterrimo tyranno dejecto Demetrii veri ultorem à Deo suscitatum putabat. quibus intellectis, cunctos in impostorem è vestigio ruisse, cumque multis vulneribus confecisse. Hæc ita in Petri Patersoni Vpsalensis, qui in Russia tunc erat, relatione perscripta sunt: cum alii, qui de Demetrio adhuc dubitant, in conjuratorum invidiam torqueant, quod paucorum [illegible] princeps, cum suppliciter id peteret, publice non auditus sit, & quicquid tandem confessus est, ab ipsis [illegible] sit suppressum, & satellitem quidem Germanum qui aderat, cum [illegible] interrogaretur, ne quid per [illegible] emanaret, una interfectum fuisse. ipsi autem crudeliter lancinato, funis per pudenda transmittitur, & corpus project[illegible] per cœnum ad forum trahitur; ubi [illegible] ubique [illegible], ut erat [illegible] & sanguine fœdatum, per [illegible] extentum [illegible], & [illegible] Petri [illegible], qui fidem [illegible] ad exit[illegible], ca[illegible] ver[illegible] ludibrium [illegible] lo [illegible] deformitatis imposita, inter [illegible]

[illegible]

[illegible] cimelia, ut [illegible] ebant, reperta: & fistula articularis, qua Poloni rustici utuntur, ori inserta, cum denario pro [illegible] cantus auctoramento, sive, ut [illegible] interpretabantur, quem pro portorio transiturus ad inferos solveret. Hæc crudelis [illegible] in mortuum exercita, quem vivum proceres nuper tanta veneratione coluerant. Sendomiriensem, quod diversorium delectis firmatum haberet, insessis aditibus claudere contenti [illegible] aliorum Polonorum domos [illegible] dicurrunt, multi se graviter defenderant, nec inulta morte ad extremum numero victi cecíderunt. unus [illegible] cum Russorum impetus cum multa [illegible] repulisset [illegible] videt, vexillum [illegible] dedit [illegible] excul[illegible], pecunia per suos, qua patebat aditus, (sic enim jusserat,) sparsa, cui legendæ intento vulgo, ipse cum suis gladio sibi viam aperuit, magna strage edita, & mox a Bojariis ex arce supervenientibus in fidem est receptus. Misera sponsa non [illegible] inæstimabili gaza, sed mun[illegible] spoliata, tantum de patre & [illegible] secum actum iri [illegible] exuta, ceterum v[illegible] patriam unde cum tanta pompa nuper venerat, reduceretur. interea

precarium spiritum ducens exigua spe dum vulgi furor desæviret, sine veste qua se tegeret, sine lecto cui incubaret, vili indusio velata exspectabat. Nec militares tantum viri, & qui Demetrium secuti fuerant, sed mercatores multi male habiti. Ambrosius Cellarius præter XXX aureorum clↄ jacturam, in illo conflictu vitam amisit. Iacobus VVinus propre ense capite truncatus. Nathan vita salva CL florenorum clↄ, Nic. Limburgensis L jacturam fecere. Nemtelcius institor Polonus pridie quam cædes facta Demetrio gemmas aliasque merces pretiosas dederat. Duo Augustani ultra ducenties millium aureorum, quos Demetrio crediderant, debito [illegible] Marcellus c florenorum cl[illegible] A[illegible] in illo tumultu clↄ cc Polon[illegible] intercepti, plures à Bojariois servati; cccc Russi desiderati. Rabies tandem cum solis occasu occidit, & nocte illa totis plateis altum silentium fuit. vix à plebe furiosa impetratum, ut jacentium corpora postquam in cœno per triduum volutata [illegible] in cœmeterio [illegible] mandarentur. Sedato tam[illegible] tumultu a Bojariis in consilio [illegible] & prima ac imprimis seria de [illegible] gendo consultat[illegible] ne [illegible] mater a novis motibus [illegible] turis

turis præberetur. [illegible] qui multa [illegible] avertere [illegible] cernere, [illegible] eos conc[illegible] & præterorum [illegible] Dunba [illegible] fecetes & [illegible] & amici charitas [illegible] agnosco, quorū [illegible] & præcipuus [illegible] & Patriæ [illegible] culpam excusare debet, & [illegible] videor. Deus maxime [illegible] imperio principem [illegible] & [illegible] serie ductos [illegible] quos Ioannes Basilides ordine [illegible] qui quantumvis à [illegible] furiose prolixus, tot regalis [illegible] a [illegible] ad imperium paternum [illegible] regnis amplissimus, [illegible] quis imperii am[illegible] non possit non magn[illegible] animi magnitudinem lau[illegible] olim missus [illegible] Rege feci, ab eoq[illegible] in republ. & pace & bello [illegible] ut nemo illud [illegible] merito desiderare possit. vi[illegible] exemplo Ioanne res labare cœperūt, [illegible] a[illegible] quam & ac[illegible] orbitas, ut non tam [illegible] Principis, sicut antea, sed alieno arbitrio

 impe-

imperium regeretur. uxore [illegible]

cata. [illegible] eges fieri oporte[illegible] &

[illegible]

[illegible]

pere ante vitam [illegible], qui mortuus jus

in

in me [illegible], sed debe[illegible], ut latro-

[illegible] & ta-

[illegible]

ces in suorum benevolentia sitas putet,

& po-

& populorum opes & divitias de ærario securus proprias existimet. cum talem dico, fortasse me fingere putatis eum, qui non sit [illegible] & vix esse possit [illegible] at boni & laudati civis [illegible] est, eum optare principem, qui [illegible] sit [illegible] si non sit, qui talis [illegible] existimetur. Quibus dictis [illegible] proceres protinus eum in principem elegerunt. Ille autem primo modeste se excusavit, & post gratias actas principatum concordibus votis honorifice delatum cupide amplexatus est. Id actum XIII kalend. [illegible] ante omnia scripto publicato, ut jure cæsum Demetrium omnibus appareret. [illegible] ortuo crimini datum, quod ex vili homuncione monasticam [illegible] quod [illegible] arce [illegible] protoar [illegible] filio gessisset, nam ei verum nomen Grisska sive Gregorio Streplo fuisse; [illegible] illud intrare voluisse, ne a monachis agnosceretur [illegible] petam [illegible] & [illegible] [illegible] per [illegible], coque in genere ministerii Patriarchæ aliquandiu inservuisse, magiæ [illegible] additum fuisse, eoque maleficio [illegible] victorias obtinuisse, & ad [illegible] pervenisse, magna nominis Russici [illegible]

[illegible]

[illegible] Objectæ [illegible], quod nec [illegible] & [illegible] in Ecclesia [illegible] habeo fidem [illegible] ad [illegible] religione [illegible] sive veræ sive tal[illegible] præberet, & [illegible] necessaria [illegible] adhortantis. [illegible] olatæ [illegible] & recitatæ literæ, quibus [illegible] [illegible] Palatino Sendomiriensi socero, filiæ uxori Novogradiensem principatum [illegible] vero [illegible] & affinibus [illegible] [illegible] Objectum [illegible] & quod de magnatibus & nobilitatis [illegible] & Polonicis familiis [illegible] tormentis [illegible] & [illegible] servitutem [illegible] & [illegible] Bojaricorum [illegible] totum imperium [illegible] procerum & [illegible] quod [illegible] pateret aditus, multi [illegible] per [illegible] ferentur, [illegible] Poloni [illegible] tur, jus petentibus minime reddebatur. Impensæ & nimius luxus mortuo

 expro-

ex [illegible] nos [illegible] es, nuc [illegible] argent [illegible] decenorum [illegible] & [illegible] praeter [illegible] & [illegible] precia [illegible] nes [illegible] aucus [illegible] in Polon [illegible] [illegible] A [illegible] [illegible] Boreslai [illegible] tres & [illegible] post [illegible] stupro con [illegible] tam [illegible] aures & oculos cum [illegible] & [illegible] rapacitate [illegible] mia ab iis mutuo sumpta, quam nunquam

quam erat redditurus, [illegible] dam [illegible] quae [illegible] des [illegible] & [illegible] de- [illegible] sive prae [illegible] [illegible] Volgam [illegible] provinciam, ejus- [illegible] nes, omni mercimonii [illegible] advecti copia abundantes, a piratis & praedonibus direpto. Postremo Polonorum tanquam in regno armis parto insolescentium superbia exaggerata, per quorum [illegible] [illegible] dinem ne quidem licebat maritatum uxoribus in publicum prodire. [illegible] etiam è domibus & quasi è [illegible] abreptas: &, cum frequentes querelae de hac inaudita protervia ad Demetrium deferrentur, nullum tamen [illegible] statutum [illegible] unum tanto tempore [illegible] sed cum [illegible] carnifice [illegible] non licebat impune, e lictorum manibus ereptum [illegible] ad plenam in potestatem [illegible], cum subito [illegible] fruges [illegible] jam [illegible] referente, miseri Demetrii corpus, quod extra urbem loco profano conditum fuerat, sub co

refos-

resossum, & publico judicio igni consumptum est, cineribus in aërem sparsis. Verusne an falsus hic Demetrius fuerit, fama in ambiguo reliquit: quem ut eum nuper, diu postquam interfectus putabatur, blandiente primis auspiciis fortuna suscitaverat, ita rursus postquam ab omnibus visus mortuus & creditus est, denuo per novum ludibrium suscitavit, sparso rumore, alium curius pro Demetrio in arce occisum esse: ipsum autem se cauta celeritate cum paucis in tutum subduxisse. rumori ex eo fides accessit, quod in hippone Xatis loca equis generosis vacua in illo tumultu reperta sunt, quos ille, sicut jactabatur, fugiens secum abduxerat. itaque qui res turbatas in Russia malebant, adjunctis sibi Cosacis genere hominum impacato & ad prædas & violentiam militarem nato, cum Suiskium regno inauguratum minus patienter ferrent, hoc colore arma sumpserunt, & Demetrio, nusquam postea viso, pro duce usi, bellum cum Suiskio obstinate gerentes diu post Russorum credulitati illuserunt, fidemque primo Demetrio habitam hac nova impostura non mediocriter infregerunt. Post scriptum hoc ad leniendam facti invidiam publicatam prima cura fuit, ut legatio in Polo-

Polo-

Poloniam decerneretur. Serius legati à Sigismundo ablegati, cum motibus domesticis in regno laboraretur, interea [illegible] De Sendomiriensi, qui interim arctiore cum filia custodia tenebatur, præterea querebatur novas principe, illum [illegible] artibus, largitionibus ac promissis, multorum in Russia animos sibi conciliasse, coeptumque ope & auxilio maledictum illum monachum, necromanticum & spurium (sic Demetrium vocabat) in Russiam cum filia traduxisse, qui nefarie occupato regno peregrinam religionem cultumque Dei his regionibus ignotum introducere, templa præcipua occupare, & tantas turbas dare ausus esset, ut eo amplius summæ dignitatis proceres in iis perierint. Ceterum cum apud ipsum inventæ sint literæ quæ fidem faciant, hoc totum a consiliis & ope Polonorum factum esse, itaque rogare Suam Majestatem, Russorum proceres, diserte respondent, an ipse earum rerum particeps fuerit, & consilio suo probaverit. nam si [illegible], Suam Majestatem satis intelligere, pacta a decessoribus tam religiose jurata eo facto violatam esse, & belli inter eos solam viam restare. præterea petere, ut pecunia & [illegible]ata ab impostore illo in Poloniam

 trans-

transm [illegible] r [illegible] tur & [illegible] por [illegible] decret [illegible] Polo [illegible] Carolo Sueco Sud [illegible] injurias [illegible] Sigismundus, qui motibus intestinis re[illegible] [illegible] nollet [illegible] præterita [illegible] Polonos & R[illegible] [illegible] reg[illegible] re-ductam, eo sublato [illegible] utrinque accepta [illegible] & pax inter [illegible] rationes [illegible] fine [illegible] necessitate discessum. Interea Poloni & Germani [illegible] cause a Suiskio novo principe [illegible] nerandam Russia [illegible] quinti. quibus [illegible] erant, singulis [illegible] pannno v [illegible] donatæ sunt [illegible] vix ad limitem deducti [illegible] ut per vias [illegible] tur. in tres [illegible] turba, ne quia conjuncti in [illegible] liren-

brentur [illegible] & [illegible] per Vid[illegible] & [illegible]

[illegible] exemplar [illegible] ad [illegible] quous inter [illegible] [illegible] Gal[illegible] & in [illegible] ob cre-bra [illegible] in [illegible] quæ R[illegible]

[illegible] Sui[illegible] ne[illegible] quippe quem ma[illegible] & [illegible] multos no-biles sibi suspectos interemisse scribunt, & [illegible] legis & divinis intellexerat quemdam M[illegible] [illegible] no-vu [illegible] pro[illegible] [illegible] Moscovia [illegible] per S[illegible] territas suas deserant, & noctu cum paucis aufu-git.

g [illegible]. Interim [illegible] rex cum maximis copiis in Russiam [illegible], & Smolenskam [illegible], & mox [illegible] Polonorum exercitus una cum [illegible] Demetrio Moscuam. [illegible] ad extrema [illegible], [illegible] esset [illegible], à furente vulgo extractus, & Polonis una cum arce [illegible] traditus. Poloniæ quoque Rex post diuturnam obsidionem Smolenska potitur, anno 16[illegible]0, mense Iulio. & cum captivo suo in Poloniam revertitur. Longum esset, neque huius operæ, referre omnia quæ crudeliter [illegible] in Russia [illegible], [illegible] illa relinquimus.

Postquam [illegible] in hunc modum principatu [illegible] Russia [illegible]. Nam [illegible] les Russiæ [illegible] Poloniæ Principem se [illegible] septentrionales [illegible], relicta Demetrio [illegible] novas in Astracanensi provincia [illegible] te. Legatio ad Poloniæ Regem [illegible], & pacta [illegible] exercitus Poloni [illegible] & quosdam [illegible] magnates intercesserant ex parte [illegible] firmata: à quibus tamen Russi, [illegible] rum inconstantia, & peregrini [illegible] natus metu, quantocius resilierunt; mali-

[illegible]tum indignante Polono, qui & Cancellarium Russiæ Albertum Iwanovicz [illegible] detinuit.

Dum omnia in Russia perturbatissima [illegible] lux affulsit ex inopinato [illegible], & quidem [illegible] pariter & forti facinore [illegible] (ut memorant) lanias [illegible] pressans [illegible] ca Dvvinam [illegible] septentrionalibus, [illegible] ignaviam & [illegible] sorum rapinas invectus apud vulgus, author ipsis fuit ut fortem aliquem virum in Ducem sibi legerent, & fidos quæstores constituerent, atque ita forti [illegible] Polonos è finibus suis eliminarent. [illegible] vulgus, & ipsius consilio [illegible] inopem, sed [illegible] gnarum, & rebus bene [illegible] atque è vulneribus quondam [illegible], (Pozarzky [illegible]) sibi in Ducem elegerunt, & [illegible] ærario, quod promte ab [illegible] fuerant. V[illegible] autem tam fideliter & fortiter [illegible] est [illegible] magnus exercitus quantocius collectus, & Moscuam [illegible], Polonos ab obsidione [illegible] coëgerit. Dehinc Knesio [illegible] Mastrouksvvich Tartaro, qui alia parte cum exercitu Cosacco-

rum

rum res gerebat, sibi adjuncto, cum Borisso [illegible], militari laude inter Russos claro, deliberare cœperunt de eligendo Principe qui universis Russis imperaret. Variatum primo sententiis, sed tandem convenit, filium Cancellarii in Polonia captivi Michaëlem Phedorovvic[illegible] in Russiæ Principem assumere. Legati deinde ad vicinos reges & principes, nec non longinquos missi, & [illegible] legatis magnæ Britanniæ regis, aliorumque Regum, principumque, atque adeo & [illegible] Belgii Ordinum generalium, annitentibus, pax cum Sueciæ Rege & [illegible] cum Poloniæ Rege perfectæ: & pater Principis è carcere dimissus in Russiam rediit, &, Patriarchæ dignitate [illegible], rerum summam una cum filio feliciter hactenus moderatur.

IX.

De Samoedarum moribus.

A Belgis nostris fuit observatum, Samoedarum [illegible] & mores [illegible] tatem quidem præ[illegible], esse tamen ingenio satis capaci & ad res [illegible] das idoneo, quum & de mar[illegible] natura apposite responderent. Vestem [illegible] habent [illegible] pellibus [illegible], quibus à capite ad calcem usque muniantur. Coma

ma om[illegible] provincia, caput [illegible] circum [illegible] Statura [illegible], facies lata & plana, [illegible] prominentibus. Agiles sunt, cursu juxta [illegible] Trahas [illegible] tam celeriter [illegible] Sunt [illegible], [illegible] quædam lignea, [illegible] & [illegible], [illegible] loco colunt [illegible] & sacrificiis. Nullas habent urbes, sed gregatim in campis degunt, [illegible] In [illegible] [illegible] Cum [illegible] sagittam accepto [illegible] & [illegible] longa quo ut vix videre [illegible] Arcus e ligno & [illegible] quidam ligno fabricant [illegible] sagittas [illegible] Tugu[illegible] & [illegible] contemnunt, ac ne pretiosas quidem [illegible], [illegible] supra modum abundant, [illegible] loco habeant.

X.

Magnus Moscorum Dux.

Magnus Dux Moscorum est dominus amplissimæ regionis, intra cujus fines comprehenduntur multæ ditiones. Septentriones versus pertingit ejus ditio ad Oceanum septentrionalem, protenditurque à sinu Granduico ad Oby fluvium: à meridie continuatur ejus imperium, secundum cursum fluvii Volgæ ad mare Caspium usque: ad occasum attingit fines Livoniæ, [illegible] tere pro termino Borysthenem habeat, ab ortu Volgam. Dicunt aliqui totum hoc Imperium in longitudinem protendi ad tria milliarium millia, in latitudinem ad mille quingenta, quo spacio continentur 13 Ducatus, 16 Provinciæ, & duo regna. Mosci quondam Tartaris subditi erant: nam Bondo eorum Princeps anno 1140 subjugavit totam Moscoviam; sed Iohannes [illegible] Magnus Dux confisus discordiis Tartarorum, qui se mutuo vexabant, negavit iis tributum. Progressu temporis cum à Tartaris Precopensibus superatus esset Ammetes, ultimus successor Boidi, qui mortuus est Vilnæ, adjunxit Magnus Dux suæ ditioni Permiam, Viatiam & Iugriam, quæ Ammeti subditæ erant. Cre-

[illegible] semper magnos in [illegible] Casan, & [illegible] Magnus Dux [illegible] Precoviensem, [illegible] Mosqua [illegible] Columna, [illegible] Mosqua quondam [illegible], habebatque in [illegible], sed postquam anno 157[illegible] direpta, flammisque tradita

L fuit

[illegible] à Tartaris Precopensibus, non ha-
bet tamen [illegible] ambitu [illegible] que in-
[illegible], stabulantur que in ca[illegible] om-
nino 30 millibus boves, [illegible]
pecora, secundum relationem, quam
Polevinus, non minus judicio bonus,
quam diligens scriptor fecit. Novo-
gardia cognomen magnæ habet, &
tamen idem scriptor ei attribuit ultra
[illegible] habitatorum millia, sicut & Smo-
lensko & Plescoviæ. Quod mihi diffi-
cile [illegible] videtur, si verum est quod
[illegible], scilicet quod cum Plesco-
via obsideretur à Stephano Rege Polo-
niæ, in ea fuisse 50 peditum & 7 equi-
tum millia: is numerus adeo magnus
est, ut quamvis totus ex indigenis com-
positus non fuisset, requirat tamen
frequentiam hominum supra dicta ma-
jorem. Vbi enim [illegible] præter [illegible]
[illegible] atque 57 pugnantium millia, ne-
cesse est, ut ordinarius inhabitatorum
numerus multo major sit. Volunt qui-
dam hanc regionem præteritis tempo-
ribus frequentius inhabitatam fuisse:
sed quod postea tribus de causis habita-
toribus infrequentior facta sit [illegible]
fuit pestis [illegible] nova in Moscovia) quæ
[illegible] millia abstulit: alte-
ra [illegible] ncipum crudelitas, qui multos,
potissimum nobiles, occiderunt: tertia
excur-

excursiones & deprædationes Tartaro-
rum [illegible] & N[illegible]
[illegible] nec vic nos [illegible]
[illegible] non deprædantur [illegible]
[illegible] & [illegible] populos,
[illegible] vendant [illegible]
[illegible] Vt uno verbo dicam, Ma-
gnorum Ducum [illegible]
[illegible] nes mag[illegible]
[illegible] perspicaciæ
[illegible] prudentia, quam [illegible]
[illegible] exp[illegible]
[illegible] & [illegible] duci
[illegible]
[illegible]
[illegible]
curvatura. Is enim [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] tollat, con[illegible]
[illegible] dignita-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] facere debent.
[illegible] sunt [illegible] aut ad [illegible]
[illegible] aut ad [illegible]
[illegible] dandam arborem sylvestrem, aut ad
plan-

planeam [illegible] emendandam, & [illegible] ita & expeditiones principum tales esse dicunt, ut commoda & beneficia referant, alias sunt inutiles labores, [illegible] quam [illegible], & plus [illegible] quam [illegible] reddunt. [illegible] ad [illegible] regiones longe dissitas, quæque nihil contigui cum nostris habent. Cum enim tam procul absunt, requirunt majora præsidia, quam nostræ facultates, ut eas conservemus, ferunt. Omnis itaque deliberatio expeditionum, tribus capitibus [illegible] habet: prima est causæ æquitas, altera facultas vincendi, tertia fructus victoriæ. [illegible] autem [illegible] spe [illegible] fructus, sunt [illegible]. Magni Duces [illegible] imperii dilatarunt, sed potentiam non auxerunt. Nemo expeditiones [illegible], majorumque exp[illegible] fecit, quam Magnus Dux Iohannes. Cepit enim regna Cazan ad Volgam, & Astrachan ad mare Caspium, [illegible] vit bonam partem Livoniæ, in quibus expeditionibus periit magnus hominum numerus, [illegible] præliis, adsultibus, ferro, morbo, fame, aliisque incommodis. Postquam ea acqui-

quisivit [illegible] opus ibi habere magna [illegible] dilatandæ [illegible]. Cum itaque homines essent longe à [illegible] acquirendo [illegible] conservanda parte man[illegible] [illegible] in extre[illegible] [illegible] consumebantur, re[illegible] [illegible] Regi. [illegible] res ad [illegible] itaque [illegible] [illegible] Ut ad no[illegible] revertamur: Mosco[illegible] magna ex parte est [illegible] & [illegible] sunt tam [illegible] [illegible] & [illegible] Hæc est copia omnis pecoris & ferarum, ut sunt mar-

 tures,

tures, zibelini, lupi ex quorum pellibus [illegible] mercatura. Ex his sylvis ex[illegible] fere omnis materia, tam [illegible] thus, [illegible] munitionibus [illegible]candis apta. [illegible] ant ex trabibus [illegible] commixtis [illegible] quadratae, implent [illegible] vacuum [illegible], & terra [illegible] neque ex [illegible] turres, [illegible] & [illegible] declinis, ut omne tormentum [illegible] quantumvis magnum, ferant. Cito [illegible] reparatur, sed non tam cito [illegible] terra [illegible] aliqui, [illegible] meliores [illegible], num ex lap[illegible] aut ex calce, aut ex terra. Pro [illegible] tent a[illegible] tales cautas, prod[illegible] & [illegible] experientia, [illegible] resistunt quassationi, & quamvis [illegible] destruuntur, reficiantur quo[illegible] tempore, faciliusque mutatur (si casus & occasio necessitasque requirit) [illegible] ex terra constructum, quam ex lapide. Sed his non obstantibus debent praeferre [illegible]iones, quae muros ex lapide habent. Cum enim quatuor [illegible] de[illegible] munitionem sint, tormenta, cuniculi, ignis, excisio, (quae ligno [illegible] & [illegible] muras ex lapide, forte [illegible] resistendo quam terra, cedendo tormentis bellicis praestabit. Sed adver[illegible]

cuniculos, ignem, & excisionem longe ex [illegible] lapide. Et adjungendum [illegible] omnibus, ex [illegible] & [illegible] bonum est cri[illegible] D[illegible] Moscovia enim est [illegible] & [illegible] B[illegible], Dvinae, Onegae, M[illegible] & [illegible] ha[illegible] No[illegible]vogrod[illegible], Vologda, multorum [illegible] abundantia [illegible] generationi a[illegible] & [illegible] plane [illegible] calore [illegible] sparve[illegible] ant, & [illegible] non perveniunt ad [illegible] terra [illegible] ab [illegible] absorpta, [illegible] & arenosa, [illegible] & [illegible] & pluvia [illegible] moderata [illegible] consumit fruges. Hyems durat novem menses [illegible] plus aut minus, & tamen [illegible] copia est frugum, [illegible] & pa[illegible], & ex [illegible] ca[illegible], quam [illegible] Moscovia producit poma, nuces, corylos. Aliorum fru[illegible] vix habent notitiam Mosci, qui ex pa[illegible]bus faciunt magnum lucrum; eorum siquidem maximam abundantiam habeat. Indurant eos frigore & vento,

ficut fit in Nor[illegible] in locis septentrion[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

Magnus Dux [illegible]

[illegible]

[illegible] non licet cuiquam suorum vasallorum extre regni

regni fines sub pœna mortis. Hac de [illegible] navigat [illegible]

[illegible]

[illegible] legere & scribere. Nihil [illegible] præter

 Euan-

Evangelia, & aliquam historiam, aut de [illegible] sanctorum, aut [illegible] S. Ioannis Chry[illegible] aut [illegible] progressum facere, nec [illegible] nec [illegible] Legat[illegible] Magn[illegible] Cert[illegible] Magnus Dux [illegible] omnes [illegible] venerat[illegible] bendam [illegible] suæ patriæ [illegible] aliis simibus occasion[illegible] Docent [illegible] pueris Mosci credere & loqui de ipsorum Principe sicut de Deo: Deus solus (dicunt) & magnus Dominus scit hoc: Magnus noster Dominus scit om[illegible] res. Omne quidquid habemus, sanit[illegible] & commod[illegible] procedit [illegible] nostro Domino. [illegible] fide, ut [illegible] [illegible] majestate [illegible] in [illegible] nec [illegible] ter [illegible] tates, revereantur ipsum, obediantque ei non sicut [illegible] sed tanquam mancipia, habeant [illegible] pro

pro Deo potius, quam pro Princip[illegible] [illegible] titulis [illegible] sicut inter nos sunt Duces & Barones. Si ipse [illegible] non [illegible] [illegible] tamen [illegible] m[illegible] [illegible] Magn[illegible] & quanto al[illegible] tanto [illegible] debeat. Vt [illegible] transfert integras familias ex uno loco in alium, [illegible] in [illegible] vult, longe à domo, tanquam [illegible]

[illegible]

E[illegible] ex iis quæ [illegible] fieri potest judi[illegible] [illegible] que. Cum ita [illegible] rum, [illegible] opera [illegible] tum pro [illegible] & [illegible] parte ipsorum bon[illegible] sicut [illegible] placet. Arrogat sibi ex fera [illegible] talem port[illegible] [illegible] pro [illegible] venditio [illegible] tur pro [illegible] Ita [illegible] nemo [illegible] vendere [illegible] nisi Princeps [illegible] ven[illegible] sunt. [illegible] & argent[illegible] nullas habet Civitates [illegible] celebriores, unde ipse maximã redituum partem

partem percipit, sunt Astrachan ad ma-
re Caspium, quo deferuntur merces Per-
siæ & Armeniæ, & fanum Nicolai ad si-
num Graduicum, quo appellunt naves
Anglorum & Hollandorum [illegible]
ære, atque mercibus, quæ inde [illegible]
[illegible]
[illegible] reversi, aufert eis [illegible]
[illegible]
[illegible] & [illegible] quando [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] est Pucatur [illegible]
[illegible]
& [illegible] Ma-
[illegible]
[illegible] argento to-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] & [illegible]
qua [illegible] 44 arces.

[illegible]

MVnimentum regionis consistit & in paucitate [illegible] que,

que, & in densitate nemorum. In una
[illegible] proxima
[illegible]
[illegible]
[illegible]
vali, [illegible] Multi [illegible]
[illegible]
[illegible] parare [illegible]
[illegible] & magni tempo-
[illegible] Magnus Dux
[illegible] ex lapidibus,
[illegible]
[illegible] arces [illegible]
[illegible]
[illegible] partem ex
[illegible] & [illegible]
[illegible]
[illegible]
ex [illegible] inter quas [illegible]
[illegible]
[illegible] pro pyrobolariis. [illegible]
[illegible] est defensioni,
[illegible]
[illegible] Magni Duc [illegible]
[illegible] ante [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ad na-
tam [illegible]
[illegible]

[illegible], non curant frigus nec pluvias, [illegible] incredibili, [illegible] tamen [illegible]que parvo contenti [illegible] [illegible] [illegible]. Illic enim [illegible] patientia & tolerantia, [illegible] audacia animisque. Poloni sunt meliores conflictibus campestribus, quam propugnandis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de suorum in [illegible] & [illegible] & de Polonorum audacia [illegible] dicebat suos opus habere calcaribus, quibus impellerentur, Polonos freno, quo retinerentur. Vires [illegible] [illegible] consistunt in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] numerum [illegible] [illegible] [illegible] trecenta millia [illegible] [illegible] (sicut aliquid [illegible]. Habet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Stephanus Rex Poloniae [illegible] tamen non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habebat [illegible] [illegible] [illegible] non dico se [illegible] [illegible] sed nec potuit ipsum divertere ab [illegible] gnatio-

stat omnibus Poloniae, [illegible] [illegible] locorum, nec [illegible] [illegible] Polonis. Anno [illegible] quingentesimo septuagesimo [illegible] [illegible] Tartaro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regalem. Sed [illegible] [illegible] Magnum [illegible] & Regem Poloniae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potius numerant capita equorū, [illegible] [illegible] in tot equorum [illegible] sint, non tamen [illegible] equus [illegible] bonus est, nec [illegible] equitantes, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] opes non suppetunt, [illegible] corpora, [illegible] fortitudo [illegible] [illegible]. Quamvis in Moscovia tot equorum hominumque [illegible] sint, [illegible] illi dicunt, admo[illegible] [illegible] esset (imo vix possibile [illegible] [illegible] cogere, nec [illegible] [illegible] pecuniae, nec commeatus [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] requirerent in [illegible] centum [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sint & [illegible] [illegible] artificibus, [illegible] belli [illegible]untur. Necesse itaque esset totam Moscoviam in unam

unum cogi: ac tum verendum, ne in tanto itinere ab una parte regni in regionem directo contrariam, & hominum & jumentorum [illegible]. Quamvis etiam [illegible] numerum [illegible] colligere [illegible] exp[illegible]. Ne[illegible] enim eslet denudare [illegible] præ[illegible], provincias [illegible] civitates [illegible] bus, [illegible] centum & quinq[illegible] tum cogere posset, abunde [illegible] tertiam [illegible] partem in exercitum regalem educat [illegible] bus loquor. [illegible] centum & quinquaginta e[illegible] lia, si necessitas se defendendi [illegible] & [illegible] III eduxit in expeditionem [illegible] & [illegible] gint pedium millia. Idem adortus est Livoniam, tempore Regis [illegible] magnis exercit[illegible] ac al[illegible] ad regi[illegible] dit Magnus Dux [illegible] lia pyrobolariorum, qu[illegible] inter quos erant [illegible] qui ipsi præstiterunt egregiam operam in [illegible] suarum urbium. [illegible] secundo

secundo aut tertio anno describit per [illegible] bello aptos. In commentar[illegible] [illegible] nobilium, & numerus [illegible] equites. [illegible] utuntur thoracibus [illegible], [illegible], & laminis [illegible] & [illegible] Persia ad[illegible] & lan[illegible] A[illegible] thoraces, [illegible] tos, qui [illegible] [illegible] & [illegible]. [illegible] Germania [illegible] & [illegible].

[illegible]

MAGNO [illegible] Principes Tartarorum, [illegible] [illegible] sicut & [illegible]

 Exer[illegible]

excursionem facere in provincias Magni Ducis, sicut & potest facere in provincias Regis Polon[illegible] Dux subjugavit Tartaros Casanenses & Astracanenses, [illegible] id [illegible] tormentorum [illegible] quæ [illegible]ebant. Dux [illegible] contra Casanenses [illegible] bat [illegible] ulam latam & crassam, [illegible] multo foramine trajiciendo sclopeto & mosqueto inventum. Cum itaque ipsi [illegible] sagittis tantum utebantur, quibus Mosci lædi non poterant) non fuit difficile eos vincere, [illegible] Sed [illegible] opus habet [illegible] [illegible] Moscoviam [illegible] Caspium [illegible] Volga [illegible] altioris erat animi [illegible] Moscis [illegible] Tartaris [illegible] & [illegible] Turcarum [illegible]

[illegible] Circassi vivant [illegible] more Helvetiorum non tantum [illegible] sed tan[illegible] Turcis, Moscovia [illegible], ut non habeant [illegible] ab ejus [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] ad partem [illegible]

Mosco, Pernaviam maiorem & minorem in Livonia, aliaque loca, cum Moscus impetercetur à Rege Stephano. Tenet Suecus in extremitate sinus Finlandiæ munitionem Viburgum, magno præsidio & expensa, ut resistat Russis & Magno Duci. Habet quoque in illo mari & portubus vicinis suas naves bellicas, tum ut obviet omni tentamento Magni Ducis, tum ut impediat, ne ex Germania in Moscoviam vehantur arma & apparatus bellici: Nec aliæ naves quam suæ ad illas oras appellere possunt, nisi permissione, propria Regis manu signata. Hoc præcommodum classis, & potentia navalis, fecit Regem Sueciæ, iis locis ubi hanc vim armorum explicare potest, Mosco superiorem, cepitque hic [illegible] ab hoste multa loca in ora Livoniæ, locisque vicinis. Sed ubi equitatus Duci frequentiaque populi usui esse potest, nempe in campis apertis, & in locis longe à mari Balthico dissitis, videtur Magnum Ducem potiores [illegible] modo partes habere [illegible] Non possunt tamen [illegible] multum damn[illegible], propter a[illegible]tatem [illegible] glaciem, nivesque. Superest P[illegible] Rex, inter [illegible] & Magnum Ducem [illegible] quod Moscus plus regionum habet sed

Polonos

Po[illegible] inhabitatas [illegible] [illegible] , [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] magis [illegible] Princ[illegible] & [illegible] Livonia [illegible] Stephanus Poloniæ Rex [illegible] Duci, [illegible] Moscum [illegible] quantum [illegible] Rex.

Hæc ex [illegible] Reis[illegible] [illegible]

TARTARIA.

I.

Excerpta è M[illegible]halonis Lituani fragmentis de moribus Tartarorum.

E fragmento primo.

TAmetsi Tartari, barbari & in[illegible] habeantur à nobis, gloriantur tamen [illegible] & antiquitate gentis suæ Scythicæ, asseverantes eam tamen esse A[illegible], & nemini servivisse unquam, licet vexatam interdum ab Alexandro, Dario, C[illegible], Xerxe [illegible] pugnatis & [illegible] potentioribus & [illegible] in Ordas, id est, [illegible] Siquidem [illegible] vicinos nobis Precopenses, [illegible] eorum [illegible] sedentes, & [illegible] Moldaviæ [illegible], Ordæ sunt potentes. Precopensibus [illegible], Or[illegible] vetus. [illegible] Manat, [illegible], [illegible] ultra amnem Tanaim, qui [illegible] appellatur Zavolka, [illegible] toris [illegible], Moscorum [illegible] & omnium Ruthenorum dominatrix, [illegible] haiensibus nunc adhærens [illegible] alia Kazaczka, item Buchar, Sa[illegible] &

[illegible] plures [illegible] Imperatoribus, [illegible] Dominus, [illegible] generatum [illegible], & [illegible] gentem. Ex [illegible] Tartaris [illegible] Precopen[illegible] [illegible] Moscovi[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] unde & [illegible] [illegible] quod [illegible]

patet

parte ponti Euxini sita [illegible] & quam vis maritima sit sita, non adeo tamen [illegible] sus, nec [illegible] amplis, nec [illegible] [illegible] [illegible] arce- retur a transitu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Tartari [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] semper & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quam [illegible] paludes, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] carne, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] quam abijciuntur, ibi in campo repin- gue cunt-

gressunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] tecto apud [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] data lege nostra, [illegible] [illegible] tua

[illegible] necessitatem [illegible] & [illegible] gentibus [illegible] [illegible] propagata, [illegible] [illegible] At [illegible] Graecorum [illegible] Caesares subditos suos [illegible] Vltimus vero ex [illegible] & [illegible] nata & [illegible] Sadeo [illegible] enim [illegible] non [illegible] plantata, quae nunc [illegible] proveci [illegible] At [illegible] populi & [illegible] bes tamen eius Mancup, Caffa, [illegible]

koz.eyv.

[illegible] & [illegible] exacta, [illegible] Graecorum [illegible] & [illegible] agricolae, [illegible] & [illegible], non [illegible] sine argentea [illegible] tranquil- [illegible] & [illegible] rationa[illegible] [illegible] viventes [illegible] vitam: [illegible] digni, [illegible] reputat[illegible] [illegible] Mahomet[illegible] ac [illegible], i.d & [illegible] non [illegible] an- [illegible] prae- [illegible] Ne- [illegible] retinet auctoritatem [illegible] nus nec [illegible] ferrum [illegible] [illegible] potestatem, qui [illegible] duxerit [illegible] At [illegible] prae- [illegible] de [illegible] quae- [illegible] verbo, aut [illegible], & [illegible] nus etiam [illegible].

Iam

Iam vero quam inconstans sit vic[illegible] [illegible] rerum [illegible] Tau-rica, [illegible] nunc mutatum sic popula-rum [illegible] statum & patrciorum in su-perioris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] solente [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & abjectos, obreptare [illegible] Tarta-ri & Turcis. Vrbes [illegible] immensis, superbia, læt[illegible] ac omni lu-xuriq strepitu perfunctas, debilscere nunc pleras [illegible] inanes, cæteras vero solo æ qua-tas, obsoletis jam & nominibus. & [illegible] peritare nunc sibi, non Christ[illegible] bilesr, & nativos suos patronos, [illegible] grinam Ethnicam, ac non ita pr[illegible] [illegible] atque & imperio si-mul & libertate [illegible] rum stirpem. Adeo increbuere in Tau-rica Tartari, quod [illegible] bum exercitum [illegible] sed coacti, ut [illegible] eant universi, & gregarii ac imbelles, quicunque saltem valeant con[illegible] [illegible] am. Vt me præ[illegible] [illegible] [illegible] eorum & [illegible] [illegible] Turcæ [illegible] [illegible] in Vngariam [illegible] cum milita corū tunc enumerata [illegible]

Præ-

Proficiscebantur autem quamvis lectio-res [illegible], consueto tamen apparatu suo, inermes videlicet plerique & vix deci-mus aut vigesimus [illegible] eorum [illegible] [illegible] [illegible] tramea [illegible] vero mul-to rar[illegible] [illegible] [illegible] saltem mu-[illegible] [illegible] vacuis telorum [illegible] [illegible] [illegible] autem & [illegible] vel [illegible] armorum ge-neris expertes [illegible] [illegible] per [illegible] nec [illegible] & nec [illegible], præter [illegible] & ne [illegible] operantur impendio ad bel[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] recenti [illegible] [illegible] & præterita quando [illegible] [illegible] in regiones [illegible] [illegible] ad [illegible] membra [illegible], plus [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] vero [illegible] per [illegible] ad bel-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vestigii [illegible] & non [illegible] ipsi [illegible] eorum [illegible] nec [illegible]. Præstant etiam [illegible] [illegible] tolerantia famis, sitis, fatigæ, pervi-

gilii,

g[illegible] æstus, algoris & omnis inclemen[illegible] [illegible] omniumque ærumnarum. [illegible] expeditiones bellicas [illegible] [illegible] semper & ab [illegible] commeatu, præter illam quam [illegible] quorum copiam. [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] bus, [illegible] vis excoriat[illegible] & [illegible] equorum [illegible] tamen & [illegible] amplos rapidos, atq[illegible] rigore, aquilonamque & glac[illegible] goribus [illegible] & [illegible] difficiles, [illegible] navig[illegible] tum equorum ipsi jubis [illegible] vero ad caudas [illegible] num [illegible] cunctanter, expedite & prompte trans[illegible] [illegible] ant. [illegible] pugn[illegible] multo quam Moscovitæ, [illegible] [illegible] & semper [illegible] gi[illegible] adver[illegible] [illegible] sagittis. Sæpe [illegible] [illegible] interc[illegible] ex insidiis, & [illegible] nonnunquam [illegible] victores victo[illegible] [illegible] & strategemata, sed recta & commi[illegible] col[illegible]

[illegible] fientis, ven[illegible] conferenda cum eis manus, prævalent tum[illegible] eos pugnato[illegible] res [illegible] non [illegible] res [illegible] vexi[illegible] S. M[illegible] V. Nam & po[illegible] C[illegible] cum Mahometes, pa[illegible] [illegible] S. M[illegible] Regis Ludo[illegible] [illegible] quanto, [illegible] anno D[illegible] supra [illegible] & vig[illegible] in [illegible] prope C[illegible] ad [illegible] Perecopensium. [illegible] rerum [illegible] & [illegible] apud [illegible] de[illegible] [illegible] & [illegible] & apud [illegible] [illegible] & [illegible] & [illegible] [illegible] superatus, [illegible] & [illegible] exerc[illegible] insid[illegible] [illegible] crebris præ[illegible]

[illegible]

Terram non colunt, etiam ferro [illegible]

con-

contenti spontaneo fructu ejus, [illegible] ad pascendum pecus. Unde juxta Salomonis [illegible], lacte solum [illegible] pane & [illegible] vivunt, sobrii & abstinentes, cum lege quoque prohibitum habeant potum vini, [illegible] Et quamvis caeterorum pecorum ac jumentorum, etiam equorum vescantur carnibus, non tamen [illegible] mortuis aut [illegible]

[illegible]

& abundare & penuriam pati [illegible]

Qui multum, non abundavit; & modicum, qui non minoravit. Ita nunc in barbaris illis, nemo abundans suffocatur ingluvie, nec egens extinguitur fame, neque algore conficitur, nemoque mendicat in tanta eorum inopia & penuria rerum. Nam ut non frequens apud eos helno: sic non fame laborans, nec mendicans, nec fraudulentus, alieni haustor, non litigator, nec judex iniquus, non testis perversus, non pejerator, item non fur, nec latro. Unde minime opus est apud eos angi quenquam sollicita rerum suarum custodia, nec se armis onerari domi ad privatam sui defensionem. Nam iter habenti intra regionem eorum ferre telum, enorme & illicitum est. Sancte enim colunt illi apud se pacem & justitiam, reddendo unicuique quod suum est, integrum, non imminutum, in gratiam magistratus, ex decimatu, nec ullo alio nomine. Non quæstui etenim, sed pietati impii ethnici illi habent judicandi officium. Quod etiam est eis non laicum, sed religiosum, & per religiosos id exequuntur Cadios, qui eo religionis initiantur peculiariter secundum jusjurandum, jam alioqui lecti tales, qui minime inhient rebus profanis, de quibus alios judicaturi sint. Et quo expeditius

vigeat justitia, nequaquam judicium ibi protelatur subterfugiis cavillatorum, nec obtenditur calumniis vitilitigatorum. Siquidem reus diffugium captans, dum per attactum oræ vestimenti sui vocatus ab actore in judicium non paruerit illico, extunc velut compertus jam in reatu vapulat. Verberat enim fuste, certo & ex lege domini præscripto plagarum modo. Actori item & testi locus in judicio non est, qui necessaria salutis non satis perfecte ex lege calleat, aut qui gustasse aliquando vinum seu alio notatus vitio deprehenditur. Parent quoque foro eidem, hoc est, Cadii judicio, & proceres ac duces cum popularibus pariter & absque discrimine, ac præter summum principem: cujus Majestati plus etiam quam humanæ deferunt; ipsi in universum, atque ad unum omnes uno eodemque jure vivunt. Item & habitu conformi & victu compari, reddunt se pariles, nefas videlicet & piaculum habentes, fusse etiam expiandum, præsumi à quoquam gentis suæ, ut vestitu præcinctuve, aut pileo seu cæsarie, utatur non suo patrio ac vetusto ritu: utve cibarium privatim à se promptũ, non commune habeat unicuique præsentium, aut sumat illud esui parte ex aliqua patronus ipse prius, quam expo-

situm in medium, frustulatim fuerit concisum, & commistum, diligenter ad-ut eadem scilicet cederet quantitate cuilibet præsentium. Et in itinere nedum viaticum commune habent, sed etiam inserviunt majori natu aut imbecilliori cuilibet, alacrius unus præ alio. Domi hospiti cuilibet obiterario etiam & ignoto exponunt gratuito & cibum & [illegible] dum, sed minus à serie stativarum suarum. Quoniam alias non adeo jam sunt civiles, quippe qui fœminas suas ab hospite amico etiam & conviva quantumcumque gratioso, conspici nequaquam licitum habent, tenentque miseras caveis suis abditioribus reclusas & nedum conviviorum sed *synagogarum* quoque & omnis consuetudinis forensis penitus expertes, laboribus etiam omnibus [illegible] & tutoris rejectis in eas sed nequaquam tamen invitas. At ipsi interim non sunt contenti conjugiis earum [illegible] singulis, more hominum prisco[illegible] [illegible] tante [illegible] eadem & lege sua [illegible] uxores unicuique quaternas, & [illegible] earum pellices denas. Et qui perfectiores præstent se viros, non divitias quærunt sponsarum, nec spe[illegible] [illegible] copulanturque [illegible] in facie visis, sed [illegible] dumtaxat moribusque earum explo-

explorat[illegible], & non [illegible] gnantur in conjugia ancillas quoque [illegible] captivas, ac empticias. Vnde habent eas in matrimoniis constantes, morigeras, [illegible] concordes, & pellicibus [illegible] maritalem æquanimes, [illegible] pudicas, ac maritis [illegible] penitus [illegible] adulter[illegible] men, carnale alioqui, & nefas expiandum [illegible]. Et præterea, cum intelligant barbari [illegible] nihil [illegible] gentibus virtute & disciplina militari, in arduitateque consistere virtutem: ideo mollitiem & voluptates aversando [illegible] asperitati vitæ, nec non equitatui ob rem bellicam studente ex infantia, & jam inde ab incunabulis [illegible], nec desuescunt equitare vel decrepiti. Vehiculi vero usum vel [illegible] quoque vel [illegible] de[illegible] & [illegible] in equo [illegible] enim [illegible], adeo ut Baro etiam coram, [illegible] extra patriam solus, qui foris [illegible] equitibus [illegible]. Et mulier apud illos [illegible], & vel Cæsaris necessa[illegible] accessura, non verecundatur caveæ suæ obturatæ reclusa, auro vel gemmis intro nitens, bove vehi uno, aut propter plaustri grandioris [illegible] duobus. Equum autem vel deterrimum jungi vehiculo, nefas est & religio cui-

 libet

l bec eorum, millenos etiam in equitiis suis habenti equos. Est autem vita hominum illorum tetrica, sic & austera vulgo eorum con[illegible] at non Principibus: Quoniam Principes Scytharum in publica populorum suorum frugalitate ipsi lautius interim vivunt. Ut Precopensis modernus Cæsar, negotio bellico in filios nunc rejecto, ip[illegible] propensius voluptatibus intendit, in topiariis mulierum suarum, intra viridarium quoddam, amœnitate loci, nec non ædificatu, culto, her[illegible]arumque ac arborum varietate, & quincunciali earum situ elegans. Quo quidem in paradiso suo, hospites etiam exceptat ille conviviis opiparis, licet ipse quidem velut fastidio & contemptu divitiarum ligneis & fictilibus vescens ex vasculis, attamen auratis innitens pulvinaribus & cubitis & pedibus, ad argenteamq. discumbens mensam, aureis & gemmatis oneratam phialis, & variis lasciviens dapibus, nec non melodiis fidium, cymbalorum, crotalorum, psalmorum, aliisq; nugis ostentans delicias suas, liberiu[illegible] licere sibi ea præsumens in publica populi continentia.

Agunt vero populi Tartarici continenter auscultantes Sacræ Scripturæ dicentu; Vinum non bibetis, domum non ædificabitis, sementem non feretis, vi-

neas non plantabitis. Sed in tabernaculis [illegible] tabitis, ut vivatis diebus multis super faciem terræ. Sic ergo vivunt illi super faciem terræ diebus multis liberi, immunes, & ab ultimo suo exc[illegible] tuti semper: Dum deliciis contem[illegible] fixum expugnationique obnoxium [illegible] sidentes, tota ipsorum [illegible] progenie comitetur eos sub[illegible] ideo fugitivarii ipsi con[illegible] versam in mobilibus, in moventibus sese pecoribus ac etiam ser[illegible].

Quanquam vero habeant Precopenses pecora se penes, co[illegible] pullulantia, servos autem abunde captivos, eo tamen altero facultatum suarum genere plus fortunati sunt. Non habent enim pecora tot, quot mancipia: nam hæc externis quoque largiuntur provinciis: Siquidem adventant eis naves crebræ ex ulteriori Ponto, & Asia, portantes arma, vestes, equos, & solvuntur [illegible] oneratæ semper mancipiis: Quoniam omnia illorum emporia ac telonia [illegible] bria sunt solo eo mercium gen[illegible] etiam ad manus est eis semper, & [illegible] catui, & pignori & dono; ac [illegible] que eorum equi saltem ali[illegible] cum nullum actu habeat [illegible] por[illegible] tamen, certo [illegible] peculii ejus habere [illegible]

[illegible] actibus creditori cuilibet [illegible] se ad certum diem pro [illegible], armis & equis vivacioribus [illegible], verum non equos, sed homines, eosque sanguinis nostri. Fit [illegible] huiusmodi promissis eorum [illegible] [illegible] & cortibus sed [illegible] habeant illi homines [illegible]. Vt [illegible] quidam ibi in [illegible] ad portam eius, unicam illam, telonio præsidens, & innumeram semper hominum nostrorum captivorum multitudinem importari illuc cernens, [illegible] ex nobis, utrum adhuc homines in regionibus nostris supersint, nec ne, & unde hic tantæ mortalium copiæ. Est autem id ipsum facultatum genus latrunculis illis in promptu semper, nedum in commercium quodlibet ad exteros, sed domi etiam, & sævitiæ eorum perferendæ & ludicris.

[illegible] ibi ex miseris ipsis viri robustiores, si non castrantur, auribus tamen & naribus mutilantur, genis & [illegible] cauteriantur, pedibusque & nervis compediti angariantur, interdiu laboribus, noctu carceribus; prætenui[illegible] cibo morticinæ, [illegible] putridæ vermibus scaturientis, canibus etiam abhorrendæ carnis.

Fœminæ vero teneriores in lasciviis habent-

-tur, & quædam conviviis et [illegible] [illegible] fideli[illegible] [illegible] artificiose edoctæ. Quæ liberali forma ex nobis [illegible] nostræ sanguine raptæ, ad[illegible] [illegible].

[illegible] secundo.

TArtari in equitatu toto a [illegible] bella gerunt, equis peregrinis abundant, urbibus quas tuentur carent. [illegible] quolibet vere ex Orda Tartar[illegible] [illegible], permutatione ve[illegible], & [illegible] mul[illegible] [illegible] aptissimorum [illegible].

Tartari e [illegible] ditissimi, ne Princi[illegible] vehiculo iungi patian[illegible].

Tartari tunicas habent absque plicis & [illegible] longas, [illegible] leves & pileos albos acutos [illegible] paratos, quorum [illegible] in agminibus, licet [illegible] esse soleant, apparent [illegible] formidandi.

[illegible] tertio.

A Romanis adeo abstinent, ut & in [illegible] pasci [illegible] contenti sint [illegible] condimentis, sale luculento, sinapi, al[illegible], cæpis, suæque telluris fructibus, non solum vulgus, verum etiam optima-

tes, & summus dux illorum, arcium nostrarum ereptor, quas jam LXXIII enumerat jactanter.

In mensa Principis convivali, inter aurea vasa & vernaculas dapes, nonnihil quidem piperis, non tamen cocti in testulis seorsum apponitur, sed à nemine attingitur.

Tartari Precopenses itidem aromata aversantur, vivuntque potu lactis & aquæ putealis, quæ in ambitu Tauricæ campestris, raro invenitur non amara, clara autem rarius, nisi in visceribus terræ profundissime quæsita. Apud Tartaros qui modo vinum gustaverit, is & octoginta fustuariis ictibus percutitur, & totidem nummis mulctatur.

E fragmento septimo.

TArtari suas mulieres in abditis semper tenent locis. Sequuti ducem naturam, atque laudabilem priscorum hominum, de quibus in Bibliis, consuetudinem, plures simul singuli uxores habent. Ex quibus numerosas filiorum & aliorum copias consequuntur. Et uxores, quanto plures, tanto sui amantiores habent, fausti sque fruuntur matrimoniis. Nec sponsarum magnas dotes quærunt, nec formas nec inclytas familias; adeo ut summi principes ex captivis emptitiis conjuges amant. Nec ita pridem

dem in copiis Oslam Soltan fuerunt collectanei ejus, cujusdam Omeidesæ XL filii simul, robusti, uno anno & mense fortassis ex uxoribus & pellicibus earum procreati. quæ cohors XL fratrum germanorum conspicua fuit. & hic apud fluvium Vaka villa Tartarorum frequens est, antiquitus XL Tartarorum, id est [illegible], appellata. Mercandarum sponsarum morem, qui est apud Tartaros, patet fuisse etiam apud Israëlitas, Genes. 29. & 1 Reg. 18. quemadmodum & in nostra olim gente solvebatur parentibus pro sponsa pretium, quod *vveno* à Samagitis vocatur.

E fragmento decimo.

RElligio seu lex est communis Tartaris cum Turcis atque aliis Saracenis, quæ Judaismum olet, & hæresim quandam Nestorianam. Deum unicum & simplicē profitetur. Christum vero, sanctum Prophetam & judicem mundi postremum, virgine pura natum, sed non passum credit. Circumcisionem observat. Sed eam tam adulta ætate suscipit, qua Ismahel patriarcha illorum circumcisus erat. Orta autē hæc secta proditur in Mecha oppido Arabiæ, anno salutis humanæ pene DCXI genitæ; suggerentibus eam Judæis, ibi post eversam Ierusalem degentibus, machinatione cujus-

cujusdam Sergii monach [illegible] & apostatæ [illegible], in perniciem Christianitatis.

Religionem [illegible] assiduo conatu propagant. Diem a precatione auspicantur, & precationis [illegible] quotidie mane, vesperi & pomeridian[illegible] orant [illegible] [illegible] agunt [illegible] vocare [illegible] sinunt [illegible] factores [illegible] precatione & lege interpretanda [illegible] publice pro se tam [illegible] quam [illegible] pariter, & clam & coram hominibus [illegible] in cœtibus Deum confitentur. Semper sobrii, aqua lustrali membra lo[illegible], terram in qua cum Deo loquuntur, [illegible] Scripturam, pro sancta [illegible] Nulli sedilibus in [illegible] characteres præscriptos & certos gestus [illegible] palmas ad cœlum expandunt, genua flectunt, in[illegible] vantes se usq. in terram proni in faciem procidunt, toto corde & omnibus membris [illegible] incumbunt, in qua non valde multa verba repetunt, sed hæc præcipue: *[illegible] creatori cœli & terræ, præter quem non [illegible], honor & gloria [illegible]*

Precationi adjungunt jejunium. affligunt enim totos dies animas suas non solum fame & siti, sed ab omni opere & verbis profanis abstinentes, nihil

præter

præter divina curantes usque ad intempestam noctem, capientes cibum non ad [illegible] sed ad virium refectionem. Rident jejunia nostra, non tamen, non [illegible] non cinere, non rerum divinarum contemplatione, non [illegible], non orationibus condita.

[illegible] & in eleemosynis dandis liberales [illegible] non enim [illegible] unquam [illegible] tamen [illegible] petere [illegible] A[illegible] tamen in hac be[illegible] nam [illegible] dant iis [illegible] in [illegible] & la[illegible] [illegible] per [illegible] & [illegible] cognoscendæ [illegible].

Arcana [illegible] scrutari nefas propha[illegible] ex no[illegible] & [illegible] taxat [illegible] & [illegible] vent [illegible].

[illegible] verbis ac [illegible] orationibus ad templa

[illegible]

se invitant: nos quod in laudibus divinis aures delectemus nostras, buccinis, organis, harmoniis, verba precationis obscurantibus & organis interea nostris naturalibus silentibus, reprehendunt.

II.

De Tartarorum origine, moribus, tam domi quam in bello, disciplina.

E Thuano lib. hist. LXVII.

PEr vastas Scythiæ solitudines ad septemtrionem porrectas habitant Tatari in Europa & Asia, quibus olim unus Chanus sive dominus, nunc plures scisso imperio dominantur. Proximi Polonis sunt, quos & continuis excursionibus vexant Precopienses Europæi Tatari, qui inter Tyrā, hodie Nesterum dictum, & Bessarabiæ sive Valachiæ inferioris montes, lacum Vivodum & Bialogrodum civitatem, ad Pontum Euxinum habitant, & rursus trans Tyram campos vastos inter eum & Bogū occupant; in quibus Oscovia arx oppido celebri con[illegible], Olbiopolis olim Plinio & Ptolomæo appellata, ad Borysthenis rapidissimi & latissimi ostium sita, qua in Carcinitū sinum influit. Supra Osconiam IV milliaribus Bogus Borysthene ex-

recipitur, qui si Hypanis est, ut autumat Martinus Broniovius, corrigendæ sunt Ptolomæi tabulæ, quæ Hypanim trans Borysthenem ortū versus ponunt, cum Bogus ad occasum Borysthenis influat. In iis solitudinibus Sauramenses campi & Circassii sunt, & trans Borysthenem Oslovienses ab arce & oppido dicti, quod in faucibus Tanais, qui est Donus hodie, qua Mæotidem paludē ingreditur, positum est. In iis ad peninsulam usque, quæ Dromon Achillei olim vocatā Borysthenes & subiectus Carcinites sinus efficiūt per tuguria ac mapalia circiter XXX milliar. spacio late Tatari habitant. His adjacet Taurica Chersonesus Peloponneso paullo minor, olim feritate damnata regio, & [illegible] homines mactādi & immolandi ritu infamis, in cujus faucibus Precopia est, à qua Precopienses Tatari appellantur. Heracleotis olim, ut creditur, dein Eupatoria & Pompeiopolis dicta, in qua Chani Tatarorū Palatinum [illegible] præsidem, quem illi Begum vocant, perpetuum habēt, qui Borysthenis & Tanais trajectus servat, firmo addito præsidio, & fossa ducta, in qua XVII turres excitatæ Sachainbeiero Chano in Peninsula imperante, qui Tataros Noagienseis in Asiatica Tanaïs ripa de imperio illi controversiam facienteis insigni

gni ac memorabili clade ad Precopiam olim profligavit. Eo cum Chanus expeditionem [illegible] quam suscipit copiæ conveniunt, sed nullum nisi cont[illegible] Turcorum imperatore & contentiente [illegible] suscipere Chanu. Tauricus potest nisi adversus Moscum, postquam Selimus peninsula in potestatem redacta Chanos Precopienseis juris Othomanici fecit. In qua præter Precopiam [illegible] ante[illegible]cellit Beccasarium Principum [illegible] lio clarum, cui quasi adhæret Sal[illegible] & modico intervallo Sorta[illegible] pag[illegible] ad jacet [illegible] quæ ex [illegible] davia [illegible] adve[illegible] [illegible] [illegible] ubi [illegible] à Genuensibus originem [illegible] in Christianis [illegible] frequentant [illegible] [illegible] ensis ara [illegible] argente[illegible] numerorum [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] porro in oppido ars [illegible] Saro (sic principem vocant) in [illegible] proficiscente, uxores ejus custodiunt[illegible] Secundum istas urbes med[illegible] terra[illegible] præcipuæ sunt juxta mare [illegible] Theodosia, Genuensium colonia [illegible] & commercio insignis, quam [illegible] jure Turci cum Tataris administrant. In templo ingens ibidem & pretiosa veterum

terum librorum supellex nostra adhuc memoria erat, donec Italicorum sacerdo[illegible] vel sordibus vel contaminata vi[illegible]la est [illegible] est, ut templum ad Armenios transferretur. Oppida deinde numerantur Sudagra tribus arcibus munita, Balachenam, [illegible]bogia, Ingermenũ, Corsuna, quæ Chersonitarum civitas appellabatur, olim splendore æd[illegible], marmoreis molibus, ac templis regali superbia elaboratis conspicua, nunc [illegible] [illegible] à [illegible] Turcis & aliis [illegible] nationib⁹ hac [illegible] marmoreis & æreis [illegible] co[illegible]. Et à Christianorum [illegible] [illegible] quæ ibi sunt, constanter proditur, Vlodimirum Roxolanorum Principem duas portas æris Corinthi & [illegible] gines ex monasterii templo prædæ loco ablatas secum [illegible], quas B[illegible] II Poloniæ rex postea [illegible] ubi ad majores templi [illegible] [illegible] visuntur, transtulerit. Vlod[illegible] autem illum eam urbem Ioanni Z[illegible] Constantinopolitano imperatori [illegible] [illegible]isse, quam Basilii & Constantini Augustorũ sorore Anna in uxorem accepta & sacris Christianis ritu Græcorum in eodem monasterio à Patriarcha quodã initiatus postea restituerit. Ante urbem Promontorium est Parthenium Strabonis

boni dictum, & postea Margutium sive Mancopia, & ultima Carcinitum sinum respiciens Costovia. Vinum heic nulla adhibita cura copiose crescit, fruges nullo labore, quasi sponte proveniunt; gregibus & armentis in peninsula innumeris pascua abunde suppetunt, virescentibus etiam hieme pratis, quippe cum aqua nec glacie nec nive pruinave concrescat, quo cœli temperamento fæcunditas soli maxime adjuvatur. Fructibus affatim suppetentibus non solum modice, sed etiam intra modum utuntur, & frugalitate valetudine firmata innatam fortitudinem tuentur, ab omni luxu & delicato victu alieni. atque adeo ebrietas inter eos grave crimen censetur, adulteria vero, quæ luxu consequi amant, capite puniuntur. In civili administratione duo illa Iustitiæ columina, ut ne cui noceatur, & communi utilitati serviatur, religiosissime omnium servant: & quod magis mireris, in tã barbara & fera gente bellis & prædis assueta, nulla latrocinia aut furta sunt, nullæ res amissæ deperduntur, adeo ut in solitudinibus illis iter facere, quam in frequentissimis regionibus & urbibus versari plerunq; sit tutius: siquidem apud eos cum telo ambulantes tanquam sicarii coercentur. cetera crimina brevibus definita legibus, quarum custodia & interpretatio penes Mahumetanę sectæ sacerdotes est. severe vindicantur. Chanus ipse, qui & Sarus dicitur, in jure dicundo assiduus est, cui à dextra Galga (ita mi... præfectus vocatur) isq; maximus natu ... Sari est; à sinistra Soldani, qui filii Principis sunt, cum primum adoleverunt, cum aliis Senatoribus, qui A... dicuntur, jus dicundo assidere solent, quorum rogatis sententiis ille decernit, nec nisi finita lite inde pedem cuiquam movere licet. Sunt & in oppidis judices Ha...onati vulgo appellati. qui jus inter ... Murzos vulgo vocatos dicunt, & ... à Principe adhibentur: quod virtutis præmium in ... hominibus minime pervulgatur. Ceterum ex iis majore in dignatione sunt, qui plures captivos possident. cum ... tur. arma præstantiora cum equo præcipuo capit filius natu ... reliqua bona inter filios æqualiter dividuntur, tutela ad patruos delata. Principis frater, quem virtutis opinione jam ante Galgam designaverunt, decedente Saro ad regnum vocatur, vel eo deficiente huius defuncti natu major. ceteris præter Soldani nomen honoremq; nulla pars ...tionis & imperii cedit. Princeps autem ipse nulla prædia, nullũ ex agris vect...

ærariumve habet, præter equos ex singu-
lis fontibus singulos, & portoria, quæ ei
cum Turcis communia sunt: meta[illegible]
item, præter aurū, quod ex fœdere Tu[illegible]
est, [illegible] accedunt [illegible]
decimus ex prædis [illegible] item ex sin-
gulis captivis majoris pretii [illegible], ex vilio-
ribus singuli aurei seu chequini [illegible]
penduntur. Annonam populus domi &
in militiam sponte suppeditat, ex ærario
etiam Turcico quinquies mille & 10 au-
reos quotannis accipit [illegible] obside dato
his tenuibus opibus [illegible]
virium & copiarum sustentatur, quæ o-
mneis Christianos exercitus numero
vincunt etenim si educere exercitum est
opus, ex eis equitum, in singulis tugu-
riis tantum relictis singulis viris, qui lo-
cos & lares tueantur, celerrime conve-
niunt; quibus si Circassii & Astracant se
conjunxerint, ut fere solent, his cen[illegible]
erunt & amplius millia. Si quis ad diem
indictum non convenerit, capitale est.
Singuli porro plureis equos ducunt,
suisque subito, ne pascua vastent, [illegible]
bus excurrunt, annonam militarem
trium mensium secum portantes, car-
nem scilicet exsiccatam, allium, caseum,
herbarum radices, quas aromatum lo-
co habent, & à nostris ideo Tartaricæ
vulgo vocantur. ditiores etiam species
alias

alias addant. de pane & vino sollicit[illegible]
non [illegible] etiam nullam [illegible]
[illegible] allio prius sumpto. Ti-
gna quædam & unà cum annona [illegible]
[illegible] vehunt, quibus instar tugurii
erect[illegible] palea superposita, foliis arborum
[illegible] teguntur. quæ si defece-
rint, detractis equorum ephippiis capi-
ta [illegible] corpore intecto cooperiunt.
[illegible] pharetras & arcum impo-
[illegible] & fere viliores initio ascen-
[illegible] sumpto allio &
[illegible] pro cibo utun-
tur & [illegible] recreant hausto etiam pro
vino [illegible], & interdum equarum
lacte, quod singulare adversus famem,
sitim æstumque præsidium in deliciis
habent. Pro vexillis dependenteis ex ha-
stis [illegible] ac setas gestant, excepto prin-
cipe [illegible], quod à Turcorum imperato-
re [illegible] ex holoserico præferri solet.
In [illegible] cedendum nullum aciei agmi-
nis [illegible] servant. quoquo versus
[illegible] principe globi instar, quo
pabuli copia suppetit, procedunt, nullis
eos fluminibus, quæ vastissima & rapi-
di[illegible]
[illegible]
[illegible] simul natandi periti sunt. & si
[illegible] patens aqua fuerit,
caudis equorū ephippia cum sarcinis, ad-

 junctis

junctis juncorum arundinumve fasciculis quibusdã alligant. ipsi jubis adhærentes nudi, laxato freno, altera manu virga vel ipso alvei cursu quasi gubernaculo, quo intendunt, equum impellente, transmittunt. sic ubi contra humilior aqua obrigerit, in equum ex flumine insiliunt, paullulumque interquiescunt, dum equi spiritum ducere ac respirare possint. Principi autẽ transmissuro connexis equorum caudis & adjuncto juncorum plexu sedes sternitur. Vbi fretum aut mare superandum occurrit, occisis equis vilioribus pelles detrahunt, ex iisque inversis ac pinguedine oblitis, etiam costis trabis loco intextis naviculas consuto crinibus celeriter corio conficiunt, quibus singulis octoni homines cum eorundem extra utrinque ad latera attractis equis transportari queunt. sin autẽ currus & vehicula traducenda fuerint, rotis exemptis crebros juncorum manipulos vehiculis imponunt, equorumque caudis annectunt, atq; ita tanquam in navicula perito natatore equos dirigente trajiciunt. Si quid in transmittendo periculi inciderit, signo ex herbis posito socios, qui sequuntur, præmonent. cu[m]… odi notis & interdiu vias distinguunt noctu ut nautæ in mari ad parvam cynosuram profectionis cursum dirigentes.

tes. Arma illis in usu sunt arcus, machæra, clavus ferreus & globus à fune aliquot ulnarum pendentes. hastas & sclopetos nostros fere negligunt, in quibus curandis plus operæ quam in usu utilitatis esse censent, atque adeo ad venationes domum relinquunt. Viros, quos hostili in solo obvios offenderunt, ne exploratas ipsorum copias enuncient, omneis occidunt, mulieres & pueros inviolatos relinquentes. neque donec revertantur, de captivis aut præda laborant, sed omnia, nisi pactionibus aliter cautum fuerit, devastant ac perdunt. Vbi certamen incidit, neque prœlii fortunam temere tentare, nec nisi bene ominatis diebus periclitari solent, ac numquam fere universis copiis decernunt, sed emissi aliquot, qui hostem velitatione pertentent, auxilia deinceps suis summittunt, quandiu eminus pugnare datur: sin comminus erit necesse, horrendis clamoribus editis & densatis agminibus vim faciunt. cum re gesta domum revertuntur, in finibus ante omnia ex communi præda damna, quæ socii acceperunt, arbitrio principis compensant, tum residuum inter se æqualiter dividunt: ubi si quid quis socios celaverit, prædæ partem cum vita amittit. quo fit ut de victoria magis quam de

de præda solliciti sint. Quàm infesti vicinis & in hostico terribiles, tam domi pacate & inter se innocenter degunt. & hieme quidem in tuguriis sive mapalibus per vastos illos, quos dixi, campos ex materia tenui, limo, cœno vel pecorum & aliorum animalium fimo oblitis ac contectis se à frigoris asperitate & cæli injuria defendunt. [illegible] Apud cum uxoribus, liberis & omni familia [illegible] piis, pecoribus & armentis in domibus rotundis vix quinque homines capientibus (pileata tentoria vocat Laonicus Chalcondyles, quæ rotis duabus sustentantur) quasi in plaustris vagantur, unde olim Hamaxobii appellati. Ex ea gente prodiit famosissimus ille orientis vastator, & secundum Attilam Hunnorum Regem, alterum Dei flagellum Tamerlanus, homo specie deformis, & altero pede claudus, nec vegeto satis ingenio. qui cum in Caramania seu Cilicia in schola operam literis daret, a condiscipulis quasi per ludibrium [illegible] electus est, ceteris puerilem dignitatem retractantibus. [illegible] tamen joco accepta postea serio usus est. nam adultior in illa sociorum frequentia animos vere regios sumpsit, & contractis jam penes se majoribus copiis blandiente licen-

licentia etiam multos eorum, qui Bajazeti tunc militabant, ad se ludicri regni specie pellexit. quibus postremo fretus, Bajazetem, qui parva hæc initia imprudenter contempserat, postremo ad prœlium adactum, fusumq; ac captum, fœdissimam servire servitutem coegit. quod vero è literario ludo prodiisset, quibus iisdem initiis & Sciriforum, qui nunc in Mauritania regnant, imperium fundatum est, ut suo loco diximus, cum [illegible] lingua Thamer diceretur, Tamerlanus appellatus est, quasi Thamer [illegible] dicas. nam Turcis lanus, schola est; quamvis alii Temurem dicant, cui [illegible], quod claudus esset, cognomentum additum sit. Tartarorum autem nomen circa annum CIↃ CC XXV [illegible] primum innotuit, quibus [illegible] agmine Europam & Asiam [illegible] tempore invaserunt & qui Asiam petiere Georgianam superioremque Armeniam pervagati, Iconium usque, Turcorum regiam pervenere [illegible] duce, vastatis Suzdalis & Smolensibus Moscoviæ provinciis & Kiovia Russorum [illegible] funditus destructa, Poloniam & Hungariam [illegible] Cracoviam [illegible] Polonorum [illegible] & [illegible] Henricum [illegible] ducem S. He-

 dangis

duigis filium ad Lignitiam cum exercitu trucidarunt. inde in Marcomannos descendentes in Hungaria conjunctis viribus etiam Belam quater profligant anno illius seculi XLI; biennioque in ea consumpto per Valachiam & Podoliam domum redeunt. Quo tempore Innocentius IIII P. R. missis ex concilio Lugdunensi legatis Bathum, ut religionem Christianam susciperet, hortatus est, exiguo fructu nam ille quidem inducias aliquot annorum concessit; ceterum Saracenis instigantibus Mahumetana n perfidiam constanter amplexus est. Cum autem gens ea Scythica initio in VII veluti tribus seu hordas distributa esset, quarum hæc erant nomina, Tartar, Tangur, Cunat, Tatalr, Sonic, Mongli, Tebeta, & angustiam inter Riphæos montes & mare Caspium pro multitudine regionem à Georgianorum regulis in Asia incolerent: senex quidam prudentiæ & sanctitatis opinione inter eos insignis ex tribu Tartar, Changius nomine, socios ad libertatem vocavit, iisque se ducem præbuit; qui ex angustiis illis egressi, quum felici victoriarum cursu late imperium in Asia propagassent, Tartari à tribu sua universi dicti sunt. alii à Tataro fluvio, cujus accolæ Samogli sunt, dici volunt, & in iis Joannes Leunclaius harum rerum diligens scriptor. alii denique Tartaros lingua Syriaca residuos ac reliquos dici autumant, quasi hi ex Israëlitarum fæce reliquiæ sint; cui rei firmandæ argumento est, quod illi etiam ante Mahumetis adventum circumcisione, utpote à Judæis accepta, uterentur.

III.

Tractatus de Tartaris Precopensibus, Chersonensis & Bosporeis.

TAurica Chersonesus, arboris folio similis est, quod pediculo suo Scythiæ continenti jungitur, ac alteram alam in paludem Mæotidem, alteram vero unà cum extremitate aut cuspide in Mare majus extendit. Veteres Gazariam eam dixerunt; ac celebris fuit tum propter soli ubertatem, tum etiam propter piscationes. Longo tempore sub variis fuit dominis, qui Principes Bosporani vocabantur; ac confusa fuit regiminis forma, donec eam Tauri, Scythæ populi, occuparunt ac Tauricam eam nominarunt. Mithridates postea Rex Ponti, hos devicit, ac provinciam vasto suo adjecit imperio, ut qui ejusmodi acquisitionibus, tanto potentior esset contra Romanos, quos etiam bello

bello aggredi ausus est; in quo tamen nihil fecit aliud, quam quod propriam sibi acceleravit ruinam. A Romanis enim victus, non Tauricam modo & Bosporum cum aliis suis novis acquisitis, sed & Pontum (regnum suum proprium) amisit. Et post hanc victoriam, Romani novos in hisce partibus constituerunt reges, quos Bospor. Reges appellarunt.

In Imperii divisione provinc[illegible] orienti asscriptæ sunt: quo nomine etiam Genuenses, qui tunc in flore erant, majorem ac meliorem Tauricæ partem classibus suis occuparunt, novam[illegible] coloniam Theodosiam (quæ hodie Caffa dicitur) deduxerunt, ac totam fere maritimam Provinciæ partem possederunt. Anno postea clɔ cc L. Tartari vi eam ingressi, Genuenses quidem non prorsus expulerunt, quamvis maximis eos affecerint damnis, donec in dona quædam tributorum loco consentire coacti sunt, Tartaris reliquum, tam in paludis Mæotidis & Maris majoris littoribus, quam in continenti, campis scilicet fertil[illegible], a[illegible] etiam extra peninsulam, eam Scythiæ partem, quæ Crimæa dicitur, usque ad montes Riphæos po[illegible]

In hoc itaque tractu nunc Tartari Pre-

Precopenses habitant, qui magnam atque amplam tam in longitudine, quam in latitudine regionem possident, ac dominium suum, usque ad Tanaim Europæ terminum versus Orientem, & ultra Borysthenem versus Occidentem extendunt, ubi Polonorum contingunt limites, ac [illegible] ipsi sunt, qui frequentibus [illegible] excursionibus Poloniæ à partibus Podoliæ & Russiæ sunt infesti quemadmodum & Moscoviæ, quam ad Septentrionem contingunt, multa damna inferunt. A Meridie Turcas sibi habent [illegible], qui maximam ac meliorem nunc Tauricæ partem possident, & præcipue Caffam Genuensium, ut dixi, coloniam, quam Mahometh ille, qui annò clɔ cccc LXXV Constantinopolim cepit, ipsis extorsit. Ubi Genuenses (amissa Pera, atque omni alia commoditate subsidii ad illorum locorum defensioné submittendi) non destiterunt tamen terrestri ex Italia aliquot equitum turmas, tanta cura, tamq; memorabili simul & mirabili alacritate, tantisque sumptibus mittere, ut vel maximum totius mundi Principem, præter tam longi itineris pericula, detinere po[illegible]. nequaquam tamen & potentiæ & felicitati Mahometis resistere potuerunt. Eodem hic tempore Tartaros Pre-

Precopenses tantum non in servitutem redegit, coactos ut ipsius signa (quocunque etiam vocarentur) vel minimis sequerentur stipendiis. Neque ulli [illegible] unquam familia Ottomanica, quam hisce Tartaris, usa est; ac his ipsis Baiazethes quoq; contra patrem, contracta cum ipsis affinitate, usus est. Verum quidem est, quod, quum majori coguntur exire numero, Nochaienses in societatem vocent, qui ultra Tanaim in proximis Asiæ limitibus habitant, ac numerosissimi sunt, atque ex principali sua horda usque ad septuaginta colonias deduxerint; sed tamen Turcæ nunquam eum quem possent educunt numerum, veriti ne vim aliquando ab ipsis patiantur: neque etiam Precopenses ex suo territorio plures quam triginta aut quadraginta, ad summum, equitum (nam pedites non militant) educunt, qui non amplius quam unicum Sultaninum (monetæ genus est) pro toto anno, in stipendio accipiant, cætera rapto aut ex præda quærere coacti.

Sub suo hi vivunt Rege, qui pro more Chan aut Czar dicitur. Familia autem Regia Cherei vocatur. Ingeniosi sunt, & animosiores quam reliqui in vicinia Tartari. Regia ipsorum civitas olim Solgati, ab aliis autem Crim dicebatur,

in superiori Taurica sita; unde & [illegible] populi ab aliquibus Historicis Crimenses, quem admodum & illa extra Isthmum provincia Taurica Crimæa (quod, ut Polonorum dicunt Historiæ, [illegible] significat) vocatur. Sed ego antiquius illud puto esse nomen, atque [illegible] esse emporium cujus Herodotus meminit, Cremn[illegible] vocans, ac nomen explicans, dicendo id est, Prærupta. quod ita describit, ut proprie situi in quo Crim est conveniat. Postquam autem hæc natio pedem in Taurica fixit, regiam quoque sedem eo ac in civitatem Bavasaria transtulit, quæ in Tauricæ meditullio sub montibus jacet, qui ab oriente versus occidentem extensi, totam eam regionem in duas partes fere æquales dividunt, quarum optimam (versus meridiem nimirum) hodie Turcæ possident, alteram septentrionalem scilicet Tartari [illegible]. Habent autem & [illegible] civitates in peninsula hac, nempe Cheren[illegible]arden, Cremum, Surgati, Tastre, [illegible] Precopian dictam: extra vero peninsulam usque ad Borysthenis ripas, habent Nigropolim ac [illegible], nullas [illegible] civitates. Et ultra Borysthenem est Oczacovia in qua Princeps pleramque propter Maris commoditatem, & quod Poloniæ sit vicinior, & ad

ad excursiones opportunior, habitat.

Nomen Præcopenses à fossâ habent nam *prazecop* ipsorum lingua fossam significat. Putant autem aliqui fossam hanc in Tauricæ isthmo factam, eo nimirum perfosso, ut insulam eam facerent. Sed quum nemo sit, qui id pro certo doceat non possum & ego dicere quæ aut qualis ea fossa fuerit à qua nomen hoc desumpserint, an nimirum ad fortificationem aut munitionem, an vero ad irrigandum solum ducta sit neque quicquam mihi hactenus (quamvis diligenter inquirenti) occurrit, qui certi quid hac de re attulerit. Neque ego etiam adduci possum ut credam eam hanc esse fossam, cujus Herodotus libro quarto meminit: quod nimirum Scythis à longa & diuturna illa Asiæ & Mediæ expeditione redeuntibus, ac uxoribus tantæ absentiæ tædio servis sibi conjugio junctis, ex quibus numerosa m[illegible] juventutem susceperant, inventis bello eam adorti sint, in quo [illegible] ad [illegible] defensionem à Tauricis montibus us[illegible]que ad paludem Mæotidem latam fossam duxerit: Nam si nomen ipsis hinc dandum, necesse erit ut ipsorum ea Tartarorum opus fuerit; alias enim nescio quomodo ab eo antiquo opere cognominari ita possint. Verum si sit qui me infor-

informet, nullam a[illegible]am in ea provincia esse fossam notabilem, quam [illegible] a Scytharum nothis ductam, assentirer forte. In medio autem [illegible] quo, [illegible] saltem addens, quod [illegible] tum (qui cæci plerique erant [illegible] Scytharum nothis ducta, Or[illegible]za nomi[illegible] nata fuerit, fortassis à fine: Ideo enim à montibus Tauricis qui in Scythia erant, [illegible] egressi sunt qui Chersoneso [illegible] non [illegible] deserere [illegible] atque ad [illegible] paludem Mæotidem ca[illegible] deduxerunt, [illegible] ea re[illegible] ne, quæ C[illegible] les [illegible]

C[illegible], aut [illegible] eodem [illegible] vox est & per [illegible] hoc est, regionem totam [illegible] tam [illegible] *Po[illegible]* [illegible] ocant: quod nomen non a [illegible] (sic Padum dicunt) derivatum, ut putant aliqui, sed à voce Pe[illegible] corrupta deductum.

S[illegible] & [illegible] præter Tau[illegible] quæ Chersoneti [illegible], nempe C[illegible]brica & Aurea, & [illegible] quarum [illegible] sunt celeb[illegible] & quæ par[illegible] gaudebat [illegible] nomine qu[illegible] nunc [illegible] & sita est inter angustias [illegible] Ita-

hæ dictas, & sinum Candiæ. & in ipsa Græcia duæ quoque similes reperiuntur peninsulæ, in sinu Salonichiano seu Thessalonicensi: quarum alteram Acanthin, ejusque isthmum Acanthion vocarunt: altera hodie caput sancti Gregorii dicitur. Extra Græciam tota Africa peninsula est, neque ampliore quam sexaginta milliarium in latitudine continenti jungitur spatio aut isthmo. Morea quoque, quam veteres Peloponnesum vocarunt peninsula est, & forma & magnitudine Tauricæ fere similis. Peninsula itidem est Scandia, aut Scandinavia dicta, quæ Regna Sueciæ, Norvegiæ, & Daniæ partem, cum Bodnia & Finmarchia continet, ac usque ad Mare glaciale, à quo & sinu Bodnico aut Finnico parvo separatur terræ spatio, extenditur. Peninsula quoque est Peru, aut America Peruviana, hoc est, tota illa Novi mundi pars, quod *Mar del Nort*, & Mari meridionali, quod *Mar del Zur* nautæ vocant, alluitur: ac versus meridiem freto Magellanico à continente separatur: versus septentrionem autem parvo isthmo eidem jungitur, ut in tabula Mercatoris & aliorum videre est. Hinc paulo ulterius occurrit alia peninsula, versus sinum Mexicanum, quæ Iucatan provincia dicitur.

De

De harum autem peninsularum aliquibus, præcipue autem de Taurica, Cimbrica, & Aurea, proferam ea quæ memorabiliora sunt, aut saltem ea quæ in mentem mihi venerint. Et quia Taurica huic dissertationi præcipue occasionem præbuit, pauca quædam, præter ea quæ superius dicta sunt, de ea adjiciam.

Hæc à scriptoribus vocatur aliquando Taurica, aliquando vero Scythia: à recentioribus autem Gazaria dicitur. In circuitu habet circa 10 milliaria. In altero latere occidentem versus alia est parva peninsula, quam proprio nomine Cherronesum vocant, in cujus superiore parte civitas est antiqua, eodem nomine celebris. Solebat autem hæc Chersonesus esse provincia valde populosa; ac circiter triginta in ea civitates fuisse memorantur. Quod factum est propter magnam omnium ad victum necessariorum ibidem copiam, mari pisces & vicina Scythia, vinum vero & frumenta ipsa terra in magna abundantia subministrantibus: tota enim frumentorum fer[illegible]tilissima est, unde & habitatores ejus agr[illegible] dicuntur, ad vicinorum Scy-tharum [illegible] Nomades [illegible] pastores [illegible] frumenti etiam Mithridati regi tributum pendebant: Et testantur historiæ, quod

Græ-

Græciam aliquando paverint, quemadmodum & hodie magna copia Constantinopolim deportatur. Præcipuæ autem merces, quæ ab illis proveniunt partibus, sunt sal, mel quod subamarum est, & cera. Frequentes enim ibi sunt sylvæ, [illegible] alvearia sua con[illegible] [illegible] pisces sale conditi, qui cum in Ma[illegible] [illegible] [illegible] Mæoti[illegible]de, max[illegible]a capiuntur copia. Atque [illegible] erat mercatus, dum in Genuensium fuit potestate. Sed tamen Tanæ, ad Tanais fluminis fauces sitæ, [illegible] in paludem Mæotim ad se exonerat, fre[illegible] fuit mercatus. [illegible] & aromata ab Indicis mari[illegible] ad [illegible] fluvium, hinc ad Oxam, inde ad mare Ca[illegible], atque inde rursus ab [illegible] ver[illegible], [illegible] Tartaro[illegible] [illegible] vitis ad V[illegible] [illegible] deportabantur. atq[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]

[illegible] por[illegible] [illegible] bant. N[illegible] hoc temp[illegible] lon-

ge

re diverso [illegible] aromata illa deve[illegible] [illegible] forte ab [illegible] insigni Divinæ providentiæ consilio, quæ non vult, ut unus idemque populus tantis semper gaudeat [illegible] [illegible] [illegible], ut omnes [illegible] possint. Præter autem fru[illegible] merces Constantinopo[illegible] etiam deportantur pisces sale confecti, atque omnis generis salsamenta, quæ per totam inde sparguntur Græciam, ac loca ei vicina, usque ad Italiam etiam, ut sunt sturiones, palamides, & botarghæ majores, quæ cera inducuntur: minores autem aliunde veniunt, nempe e sinu Sartano, (*Golfo di Sarta* [illegible] prope Corta [illegible] & è Bojana prope A[illegible] Scutar[illegible]

N[illegible] vel Cattam, v[illegible] [illegible] navigia, neque [illegible] pop[illegible] Cor[illegible] [illegible] Turcarum [illegible] [illegible] autem [illegible] Genuam [illegible] naves. Vectores [illegible] descendere profitentur, cæterum tamen & morum & linguæ & religionis patriæ [illegible], maxima sua propria culpa, cum vix centum & quinquaginta annos sub Turcarum fuerint potestate. Audio interim esse homines sic satis civiles, forte pro-

pter

pter Italicam originem, aut etiam cœli inclinationem aliquam. Sub sexto enim habitant climate, in regione frigidiuscula; quæ quamvis vites ferat, ac uvas ad maturitatem producat, brumæ tamen tempore terra operiendæ sunt, quemadmodum & in majore Germaniæ parte fieri solet.

Isthmum autem, aut angustum illud solum, è quo peninsula hæc à continente dependet, ut Strabo dicit, ab aliquibus octuaginta in latitudinem patere putatur milliaribus: ac scripsit ipse, superius nominatum Mithridatem Eupatorem muro eum clausisse. Sed credo etiam in hoc spacio numerari lacum, qui paludis Mœotidis pars est, atque in ipso isthmo restagnat, in quem per angustum canalem ingreditur. Atque terræ illius spacium multo erit angustius, ac folii, cui & Tauricam assimilavimus, petiolo persimile: quod & ab incolis, cum Itali sua ibi adhuc haberent commercia, *Zucca* vocabatur. Quod nomen nescio an ab Italis mutuarint qui cucurbitam *Zuccam* dicunt, quasi cucurbitæ folio esset similis; an vero barbara sit, ac aliud quidpiam significet. Hoc autem observavit Strabo in hujus regionis descriptione, quod quamvis extra nostrum sit propositum, non tamen

men incommode hoc insereretur loco: nimirum primum qui Bospori hujus suscepit dominium, Parisadem fuisse nominatum, cujus posteri multis postea seculis in eo regnarunt, donec tandem sub ejusdem nominis postremo in Mithridatis potestatem devenit. Quod & in aliis regnis observatum est, quæ in eodem quo cœperunt nomine tandem desierunt. Imperium Romanum in Augusto cœpit, in Augusto aut Augustulo desiit. Gothorum in Italia Regnum ab Alarico fundatum, in alio Alarico extinctum est atque deletum. Constantinopolitanum Christianorum Imperium in Constantino S. Helenæ filio initium habuit: sub alio Constantino, etiam Helenæ, sed non Sanctæ, filio finem sortitum est.

Faxit Deus Omnipotens, ut etiam aliquando in Mahumethe & sectam & tyrannidem Turcicam finiri videamus, quemadmodum & in Mahumethe cœperunt, & multis indiciis in occasum vergere videntur. Et hæc quoad Tauricam Chersonesum sufficiant.

Operæ pretium nunc erit ut de Bosphoro (seu Bosporo potius) aliquid dicamus. Non autem hoc Provinciæ nomen est, nisi valde improprie sumatur, sed angustiam significat, per quam mare ex

ex uno in alterum perfluit sinum: neque hoc nomine plures quam hæ duæ, Thracia nimirum & Cimmeria, appellatæ sunt: ut altera Bosporus Thracius, altera Cimmerius dicatur. Imo nomen hoc ab una ad aliam translatum aut derivatum est. Fabulosus enim ille Io virginis in vaccam mutatæ è Thracia in opposita Asiæ littora transitus, nomen huic angustiæ dedit, ut Bosporus diceretur, tanquam *Bovis transitus*. atque hinc illud nomen alteri quoque angustiæ propter similitudinem inditum est, ut Bosporus Cimmerius diceretur, per quam palus Mæotis in Mare [illegible] se exonerat, quemadmodum & per [illegible] Bospori Mare majus, [illegible] & inde in Mediterraneum [illegible] A [illegible] duobus hisce Bosporis Europa ab Asia separatur atque hi & Tanais, *Don* nunc dictus, veri ejus sunt termini. Distant autem quingentis inter se milliaribus. Thracius, ubi angustissimus est, eam habet latitudinem, ut canum latratus, & gallorum cantus ab una in altera audiantur ripa, imo & distinctæ hominum voces, cum venti quiescunt. Hic Thracius, ille Cimmerius à proximis vocatur provinciis. Thracius ab uno latere habet Constantinopolim, ab altero vero Chalcedoniam, hodie Scutarum dictam

Bithy-

Bithyniæ hæc civitas est, a Megarensibus olim ædificata, unde ab oraculo tanquam cæci derisi sunt, quod tam felicem Constantinopoleos situm nec elegerint nec viderint: ubi hic omnibus careat [illegible] commoditatibus, propter [illegible] quas recitat Polybius, quæ hic & nimis longæ relatu, nec ita faciles intellectu sunt.

Hunc Bosporum audio ab iis qui viderunt, à Propontide usque ad Mare majus, ad viginti extendi milliaria: ac nunc ab utraque ripa sumptuosis palatiis & hortis amœnissimis esse ornatum, quamvis solum sua natura sterile [illegible] unde magna hic opus erat industria. Sed Imperii Ottomannici magnitudo, atque ejus aulæ divitiæ naturam superarunt: quamvis maxima tantarum fabricarum causa & frequentium illarum habitationum, gubernationis iniquitati attribui possit. Nam qui ibi vel minimum possidere putatur, [illegible] ministrorum (seu aulicorum [illegible]) extorsionibus expositus est unde etiam qui aliquid habent, [illegible] procurant ut portæ [illegible] vicini habitent, ubi aliquanto [illegible] vivitur & proceditur justitia, [illegible] aliquo ejus meliore respectu. Unde & illi qui ex hac Constantinopo-

litos

hos ejuſque pomœriorum dilatatione & augmento, quo totam potius provinciam habitatam quam civitatem refert, potentiæ ac magnitudinis Imperii argumenta deducunt, falli poſſunt. Quinimo timoris potius & debilitatis hoc certiſſimum eſt ſignum. Eſt enim tanquam concurſus aliquis ſanguinis ex membris remotioribus ad cor, quo vel ipſum aliquando ſuffocatur: aut tanquam lien, quod quanto magis in corpore humano creſcit, tanto reliqua decreſcunt membra. Et huic ſolebat Conſtantinus Imperator fiſcum comparare Principum.

Boſporum hunc Darius Xerxis pater, contra Græcos exercitum movens, inſtravit. Xerxes autem Helleſpontum, qui hodie Fretum Galipolios vocatur, ubi *Dardanelle* Italis dictæ (aut *Dardanelli*) nunc ſunt, ponte junxit. Hic autem non vocatur Boſporus: quamvis inter ipſas Dardanellas, caſtra in utraque ripa poſita, quæ veteres Seſtum & Abydum dixerunt, non habeat majorem quam unius milliaris latitudinē, paulatim tamen poſtea in amplius diſtenditur ſpatium.

Boſporus Cimmerius, qui ab Italis vulgo *Voſpero*, aut *Bocca di S. Giova*[illegible] dicitur, ut Strabo putat, nomen hoc à Cim-

Cimbris ſortitus eſt. Sed ego falli eum arbitror: Cimmeriæ enim nomen multo antiquius & ab Homeri temporibus cognitum fuit. Thracio hic latior eſt. In aliquibus enim locis ripæ latius quam milliari inter ſe diſtant; in aliquibus etiam uſque ad duo, & ulterius. In longitudine autem, qua (ut dixi) Europam ab Aſia ſeparat, ad ſeptuaginta ſe extendit milliaria. In qua menſura (ſi non hallucinantur illi qui vidiſſe ſe profitentur) Polybium & qui eum ſequuntur neceſſario inſigniter erraſſe credendum eſt. Spectaculum autem præbet amœniſſimum, multis in utraq; ripa ornatus civitatibus, quæ celebres apud veteres fuerunt, & præcipue illa, quam Panticapean aut Boſporum in ſpecie nominarunt, in qua frequens erat mercatus. Itali hodie Voſperum, incolæ autem Cherz eam vocant. In Europæ latere ſita eſt, nimirum in Taurica, in ipſo canalis medio, à quo civitati nomen inditum eſt: quamvis veri Boſporani dicebantur olim illi qui ab altera canalis parte habitabant: qui etiam Imperio ſuo uſque in Tauricam prolato, nomen etiam ſuæ eo intulerunt nationis. Sed ego credo olim Boſporanos dictos, quos nunc C[illegible]ſcalos, aut Zicchos vocamus, homines à Tartaris

taris ducentes originem, sed professione Christianos, ritu autem Græco; de cætero autem nulli rei nisi furtis & latrocin[i]is intentos.

Bosporus hic Cimmerius, quemadmodum & vicinæ paludis Mæotidis partes, hyberno tempore ita congelantur ac indurescunt frigore, ut non solum equos & carros onustos, sed etiam integros ferant exercitus. Imo de Mithridate tradunt historiæ quod Bosphoranos eodem in loco æstate prælio navali vicerit, quo hyeme eos equestri superaverat. Unde etiam apud Romanos in proverbium cessit, Frigus Cimmerium; ut omnes regiones frigidiores Cimmerias vocarent. Nondum enim magis versus septentrionem jacentes regiones, neque Norvegiam, [illegible] Schrichfinniam, aut Finmarchiam aut Gronlandiam, aut novam [illegible] cognoverant. Quamvis [illegible] ipsos Islandiam [illegible] quæ circiter viginti gradibus Cimmeria septentrionalior est [illegible] Sed illi qui [illegible] rejicient opinione [illegible] nem. Non enim Islandiam [illegible] diam hoc nomine [illegible] modo, [illegible] in expeditionibus Anglicanis detexerunt; neque

neque unquam ad Islandiam, vel ad mille usque milliaria accesserunt. Atque hæc sunt quæ de Bosporo Thracio & Cimmerio dicenda occurrebant.

Sunt quidem in diversis mundi partibus & aliæ ejusmodi angustiæ, sed neque hoc notatæ nomine neque tam celebres, excepto freto Magellanico, admirabili [illegible] opere, de quo forte aliqua dicenda erunt, cum de Peruviana Peninsula tractabimus. [illegible] Hellesponti [illegible], qu[illegible] fretum Galipolitanum dicitur, ubi [illegible] sunt castella, quæ Dardanella vocantur. [illegible] que est ejusmodi angustia, in sinus Lepanthi ingressu, ubi etiam duo sunt eodem nomine castella. In ipsa quoque Taurica, de qua superius [illegible] [illegible] etiam tale est in isthmo, [illegible] palude M[illegible] in alium lacum exten[illegible] Buges [illegible] [illegible] autem nulla est apud historicos mentio. Stagni quidem meminerunt [illegible] & Strabo lacum Putrem, aut Sapram, [illegible] ab effectu scilicet & ob putredinem aquæ. Alii Bugea vocant. Et videtur innuere ibidem Strabo quod lacu illo Putri non [illegible], Isthmus non amplius quam quinque milliaria in latitudine habeat.

Neque

Neque dubito quin in tam immensis terræ marisque spaciis, plures, ut dixi, aliæ ejusmodi angustiæ inveniantur, sed his neque similes, neque tam celebres, neque etiam hoc notatas nomine, cum, quo Græci non pervenerunt, neque etiam nomen tale pervenire potuerit. Græcum enim nomen Bosporus est, & voce & historia, sive fabula, quod ipsi nulli alii angustiæ aut freto indiderunt quam hisce duobus, Cimmerio videlicet & Thracio: atque illi propter eam quam cum hoc habet similitudinem. Et sciendum, Græcos & in Taurica, & in Cimmeria ac Bospero habitasse, ac omnes fere civitates ab ipsis & eorum colonis ædificatas esse, vel ex nominibus (quanquam ad Barbarismum inflexis) certum est.

An autem ab initio ab universæ hujus fabricæ autore & creatore Deo ita factæ ac ordinatæ; an vero post aliquem annorum decursum natura vi sibi viam faciens eas aperuerit, ut nimio se exoneraret pondere: neque ego dicere possum, neque quemquam pro certo affirmaturum puto: sed conjecturis hic agendum est.

Et revera qui mundi positionem considerat, ac Scythiæ altitudinem perpendit, à qua tot in paludem Mæotidem descen-

descendunt fluvii, facile is credet, quod cum ea tantam aquarum copiam ac colluviem retinere non possit, ideo præcipue quod & ipsa paulo sit altior neque adeo profunda sit, naturali ponderis sui violentia viam sibi per eas partes, in quibus minus vel à montibus, vel à saxis, vel ab aliqua altitudine insuperabili impedimenti fuit, inundationibus per loca subjecta decurrens aperuerit, impetum [illegible] augente alterum fluminum, quæ e diversis regionibus & locis in eam illabantur, decursu, ac in iisdem partibus concursu. Ita etiam, quod Borysthene, Tyra, Danubio, qui à partibus Occidentalibus præcipuus est, ac aliis fere infinitis, à circumjacentibus Asiæ regionibus in mare majus aut Mare nigrum, ut nunc vocant (Veteres Pontum Euxinum, aut Axenum, id est, inhospitalem, aut innavigabilem, dixerunt) irruentibus, hoc nimio pondere gravatum, ac toto ejus impleto spacio, exitum sibi per Bosporum Thracium fecerit, ac postea rursus Propontide, quam *Mar de marmora* hodie vocant, impleta, per Hellespontum aut fretum Gallipoleos, in loca se inferiora effuderit: ubi novis rursus restagnantibus aquis, novum mare effecerit quod Adriaticum aut mediterraneum vocant. Quo etiam reple-

repleto ac multis maximis aucto fluviis, ne littora sibi opposita in ... lateret, viam sibi vi ac celeri decu... Siciliam & Africam aperuit quæ cum latis are... la non esset, perrupto etiam eo impedimento, Siciliam etiam ab Italia separaverit, ut per duo illa ostia liberius in oceanum procurrere, et ... se jungere posset. Hac tali ... facta conjectura, veniamus etiam ad Columnas Herculis, aut Fretum Herculeum, quod hodie *Stretto di Gibraltar* vocant. De quo aliqui pro certo affirmant, quod ex aquæ impetu quæ viam vi sibi fecerit, provenerit. Id si verum esset (quod equidem affirmare non ausim, sed probabilibus tantum ... rationibus) dicerem, quod quemadmodum palus Mæotis veteribus Majoris appellabatur mater, ita & Mediterranei maris pater dici possit. Atque hæc mea opinio eo fit verisimilior, quod experientia doceat, tam paludem Mæotidem per Bosporum Cimmerium, quam Mare majus per Thracium semper absque intermissione fluere, ac immensam aquarum copiam provolvere, quæ nullo eo refluxu redeunt.

Dicamus etiam aliquid de palude Mæotide. Vocatur ... recentioribus mare Tanæ, aut mare Zabacha, aut mare

mare Cabaci de cujus nominis etymo ... nihil habeo quod dicam. De primo autem dicunt, deductum illud ... ab ejus regionis populis qui Mæ... dicebantur. Secundum à ... flumine habet, ita magnis duobus ... paludem effunditur, ita ut ab ... putetur. Palus quidem ..., ... stagnantis aliquæ esset lacus & ... oppletus ... revera mare ...est, quod mille in circuitu habet milliaria, quamvis Iornandus Gotteus centum & quadraginta saltem ... qui proculdubio manifestus est error ... Multas habet in circuitu civitates ... Romani nullam ejus habuerunt notitiam, nisi post Mithridaticum bellum. Tota plerunque hyeme con... saltem excepta parte quam ... suo impetu movet ... quemadmodum & ipse solus ex ... ejus regionis fluminibus, pro... rigore non con... Causa autem quod palus dicitur, est ... adeo ... ut non ... & minoribus navigiis navigari possit ... ipse scribit ... maxima altitudine ... quinque cubitos habebat. ... autem octo cum in ... habere dicit. Et judicat Poly-

 bius

bius temporis progressu minorem eam futuram, propter magnam [illegible] copiam, quam Tanais ac alii fluv[illegible] in eam decursu suo provolvunt. Idem quoque de Mari majore [illegible]. Sed neque in hoc neque in ulla [illegible] qua apparet mutatio; [illegible] tis in hodiernum usque d[illegible] jora admittat navigia, [illegible] thridatem, neque etiam [illegible] ulla eam bellica navigia ingress[illegible]. Verum non tantum palus M[illegible], sed etiam ipsum mare Nigrum [illegible] bilis ac periculosæ putabatur [illegible] nis, ut præter titulum [illegible] Axenus, hoc est, Inhospitalis [illegible] pontus & innavigabilis, vet[illegible] pro miraculo habuerint [illegible] chidem, qua tam brevi [illegible] Peloponn[illegible] videlicet [illegible] navigationem, quæ cum [illegible] ris audacibus navigationibu[illegible] ludus aut fabula videtur [illegible] Argo navem in cœl[illegible] quid Victoriæ navi [illegible] [illegible] quibus [illegible] totum in circuitu mundum perlustravit?

IV. MAR-

IV.

MARTINI BRONIOVII de Biezdzfedea, ad Tartarum Legati, Tartaria.

Campi Sauramenses & Oczacovienses, qui inter Borum & Neastrum fluvios siti sunt.

BRatslav[illegible] seu Braslavia oppidum in extremitate Podoliæ, quod etiamsi cum arce satis obscurum & humile sit, verum incolas qu[illegible]ngentos, & amplius & operarios optimos, ac cum Scythis crebris levioribusque prælis bene versatos ac exercitatos, præsidii quasi loco perpetuo habet. Illi in campis ductores [illegible]rum peritissimi sunt, a Tartaris ac Kozac[illegible] qui in campis perpetuo vagantur, prælia & pericula, si eis comitatu impares sunt, evitare probe norunt. Ex Brat[illegible] non admodum densis sylvis, milliaribus aliquot ad Sinicam rivulū, in quo loco Bratislavienses propter Perecopiensium, Oczacoviensium & Bialogrodensium Tartarorū incursus, Valachorumq; perpetuas agunt excubias. Bogo vel Hipani fluvio, penes Oczacoviam usque itur: proinde ad Trestenetum [illegible]sadum, Olsancam, Sauranam, (unde campi Sauranenses dicuntur,) rivulos, Omilionas cu[illegible] quidam ignobiles

 Rusci

Rusci alvearium, in quo altissimæ quercinæ arbores apparent. Demum in Bogo pons lapideus & balneum, quod Vitoldi magni ducis celeberrimi ac bellicosissimi Principis Lituaniæ quondam fuisse perhibetur, ruinæ lapideæ, testudines & sepulchra, quæ Turcica vel Tartarica fuisse dicuntur, ac vulgo Ceslennia quasi monumenta appellantur, visuntur. Codeman Romani cujusp'am Rusci [illegible] mate Dolniam Horosossiam Horodisle vel [illegible] quod [illegible] propugnaculum nominant, ac ibi Sinavvoda, quasi cæruleus [illegible] Bogum [illegible] bilis, natura loci ita facta insula [illegible] in Bogo, à ripa utraque montosa, quam fluvius undique circumluit, eaque satis ampla locique natura munitissima est, quæ nostris hominibus à Tartaris & Valachis receptui tutissima est, hominesque plurimos illa capit. Præsertim vero Bratslaviensibus annis singulis in ea mensibus aliquot piscantibus præsidii quasi loco est, ac in ea duceuti vel paulo minoris comitatus sclopetar[illegible] Apr[illegible] & Majo ac Iunio mensibus, in aliis ac in Bogo insulis, [illegible] plurimū abundat, multi admodum [illegible] tur. Cermencucum, la[illegible] ad

ad Bog[illegible] sitam Certeinam minorem, [illegible] orum, (nam luciorum ferax e[illegible] lant Pie[illegible]anibrod, seu Areno[illegible] cum in confines [illegible] Tarta[illegible] in Bogo [illegible] Cer[illegible] Tartari [illegible] locupletior [illegible] sepultur[illegible] [illegible] & p[illegible] opere [illegible] Ma[illegible] cam [illegible] facta [illegible] a viatoribus conspicit[illegible] Cert[illegible] am majorem, rivum C[illegible] arcem co[illegible]ap am seu [illegible] C[illegible]leius flavius Bo[illegible] plurimo[illegible] H[illegible] am [illegible] Tartar[illegible] [illegible] cum vocant [illegible] saxo[illegible] & [illegible] abundat [illegible] lacum [illegible], qui ex [illegible] Oczacov[illegible], ma[illegible] Euxino vel Pontico & [illegible] seu Nep[illegible] in mare [illegible] exonerant [illegible] meatibus [illegible] & alluitur. Ille campus [illegible] vel amplius milliaribus [illegible] nsis, sex vel septem dierum vel [illegible] tarum, ut [illegible] computant, expedito [illegible] acceleranti Bratslavia Oczacoviam usque constat. Feras, b[illegible] sontes, alces, equos cervos arietes, qui unicum tantum cornu habent, capros, apros, ursos

ursos campestres habet. Etsi a decennio, vel paulo amplius, [illegible] ni- viumq; magnitudine fame a. [illegible] plurimæ admodum enecatæ [illegible] dicuntur, earumq; in campis ingetes [illegible] acervi reperiuntur. Tum etiam ovium, boum ac equorum Turcicorum, & Tartarorum greges innumerabiles, qui ibi perpetuo pascebantur per R[illegible] Volsiniæ, [illegible] viæ, Podoliæ & Moldaviæ fin[illegible] cos- prorsus licentiosos homines, nõ ita pridem penitus deleti sunt. Cozles seu tumuli, vulgo Mog[illegible] dicti, altissimi, maximi & frequentissimi, maximorum ac cruentissimorum, ut plurimi asserunt ac verisimile rationiq; contonum vide[illegible] quæ [illegible] bellorum cert[illegible] signa [illegible] illustrium virorum sepulturæ, conspiciuntur. Ille campus solo fertilissimus est, plurima loca ad colendum inhabitandumq; commoda, apt[illegible] amœnissimaq; habet: gramina & herbas natura & amœnitate loci odoriferas, [illegible] sentissimasque ad pascendos infi[illegible] jumentorum vel animalium greges profert. Ad confluentem Bogi plan[illegible] in locis montuosus, quoad vero ex parte sylvestris. verum in patenti ad Nestrum vel Tyrã fluvium, Moldaviæ Vicinum, planissimus omninoque campestris est, majorique ex parte lignis caret.

Mol-

Moldavia [illegible] Valachia [illegible] pars, [illegible] Tartaria [illegible]

Ex [illegible] finibus autem Podoliæ, Moldaviæ, seu Valachiæ vicinis, Camenec[illegible], C[illegible], vel Ol[illegible], vers[illegible] Palat[illegible] Moldaviæ oppida & arces ad Nestrum sitas pervenitur. Proinde Pruto sive [illegible] Moldaviæ fluvio trajecto Stepanov etiam, vel Iassii primarium Valachiæ oppidum, vel rectius ad Prutum Techniam oppidum, & arcem. T[illegible] cam, non ita pridem ad Confluentem Nestri munitam, ac ibi Techinienses vel Moldavici in Nestro trajectus aliquot recta in campos reperiuntur. Vetinens vero per lacum Vidovo seu Obidovo ducitur, quem quidam al[illegible] Ovidio nuncupatum fabulose for[illegible] autumant, qui lat[illegible] ssimus est, & in Pontum [illegible] eo loco exoneratur, cum[illegible] ex adverso [illegible]logrod. A veterib[illegible], Moncastr[illegible] arx & civitas dicebatur, quæ non ita pridem a mu[illegible] annis Valachorum, seu M[illegible] Regulis à Turcis erepta & possessa est. T[illegible] influit. In ipso Tyræ seu Nestri o[illegible] turr[illegible] lapidea exstat, quam Neo[illegible] & vicum Herm[illegible], ac in utraque Tyræ ripam civitates duas conditas, Niconiam in dextra, à læva vero Ophiusam, nominatas esse ex Astrabone

 liquet.

linquit. Ex adverso itaque Mataci tra- jectus [illegible] B[illegible]ogrod[illegible] [illegible] in cam- pum B[illegible]grod[illegible], & Oczac[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nestro trajecto in ripa lapides [illegible] ruinosi, & quasi quædam [illegible] appa- rent; eam ruinam Turrim Neoptolemi [illegible] Strabo [illegible].

Campi B[illegible]grod[illegible] & Oc[illegible] [illegible] [illegible] inter Tyram [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

DEmum vero Berlbonium Turcæ, alias [illegible] Colam lupinum appellant. locus ille fossas altissimas & amplissimas mari vicinas, lacus & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quasi territorium collapsum, quem la- cus amplissimus ad Confluentem [illegible] mari vicinus [illegible], ac ibi portus non ignobilis quondam securus Nestro ex- titisse memoratur. [illegible] [illegible] locus tres fossas celebres, lacus amaros & sal- sos quam plurimos mari proximos ha- bet, [illegible] magna vis [illegible] per- petuo con[illegible] [illegible] [illegible] & cæ- [illegible] frequentissimis concidant. [illegible] ille locus viatoribus adeo terrori est, ut in eo non solum per noctem quiescere, verum ne pabulari quidem satis secure ha-

habeant. Nam non raro accidere solet, ut, [illegible] si non Kolacones ipsi, cadavera tamen hominum [illegible] [illegible] reperiantur. [illegible] [illegible] [illegible], quæ maxi- ma & amplissima lacus & rivus lim- [illegible] [illegible] frequens est, Berezan [illegible] lacu angustissimo, verum profundissimo, ac [illegible] in sinum Carcinitum & mare Pon- ticum [illegible] exonerant: trajectu supera- to [illegible] [illegible] [illegible] Berezan [illegible] [illegible], & Carcinitum sinum, [illegible] & Carpanei [illegible] seu lacum [illegible] nuncupatum esse Straboni placet. Ab [illegible] Tyræ fluminis insulam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intervallo [illegible] [illegible] stadiorum distare, ac [illegible] [illegible] nuncupatam esse Strabo asserit, quæ [illegible] Berezani lacus trajectu [illegible] [illegible] [illegible] conspicitur. Borysthe- nem fluvium ad stadia sexaginta inde distare, & amnem Hypanim seu Bo- gum [illegible] [illegible], ac inde [illegible] Borysth[illegible] [illegible] [illegible] quandam extitere, [illegible] portus quondam fuit, idem Stra- bo [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] oppidum.

OC[illegible] [illegible] quæ O[illegible], O[illegible] & Be- [illegible] O[illegible], quasi beata [illegible], [illegible] & Plinio dicitur, ad Bor[illegible] Carcinitum fluvium seu sinum sita est, ac in eum sinum mari

Euxino vicinum Borysthenes ibidem exoneratur, quam à Miletiis conditam esse, & amplum emporium habuisse Strabo refert. Arx lapidea, nec bene tum munita, oppidum ignobile Turcarum ditionis est. Borysthenes seu Neprus altissimus, rapidissimus & latissimus fluvius, qui à septentrione labitur, in Carcinitum sinum seu fluvium ac Pontum Euxinum penes Oczacoviam influit. Supra Oczacoviam vero milliaribus quatuor Hypanis seu Bogus fluvius in Borysthenem exoneratur. Ad Oczacoviam vero per Borysthenem & sinum Carcinitum stadiis ducentis (ut vult Strabo) trajectus latissimus, & navibus majoribus ac minoribus in Isthmum ibi superatur. In eo trajectu & transitu à peregrinis & mercatoribus vectigal perpetuum Imperatori Turcarum solvitur.

Isthmus, qui inter Pontum Euxinum & Borysthenem est.

Continens, seu Isthmos ab antiquis ita dictus, inter Pontum & Borysthenem angustissimus unius diei itineris spatio, admodum arenosus, collibus, lacubus, paludinosis salis fodinis, ac ibi per Borysthenem sal deportatur. Arbores etiam humiles virgultis parvis insertas habet. Cervis, ursis, capris,

capris, & [illegible] campestribus frequens [illegible] est.

[illegible], & manentis illo-[illegible].

Iste continens agris, pratis, tuguriis Tartaricis, quæ vulgo *ulusi* à Barbaris nominantur, ac ut pagi ex tenuissimis [illegible] limo vel cœno stercoribusque pecorum seu animalium obliti, facti, & arundine tecti sunt, Perecopiam usque [illegible] liaribus amplius triginta extenditur, [illegible] abundat. Verum æstate & in autumno Tartari in eis tuguriis non degunt [illegible] in Aprili cum uxoribus, liberis [illegible] manci[illegible] ac domibus, quæ rotunde penulis obsitæ quatuor vel quinque hominibus ad degendum vix commodæ sunt, & in curru rotis duabus [illegible] camelis duobus, vel uno, vel [illegible], itidem cum familia & supellectili vel[illegible]antur. Camelos, equos, pecora, & oves, innumerabiles greges secum ducunt, alios vero commodioribus in pa[illegible]. Perecopiam vero inter Borysthenem & mare Euxinum, vel extra Perecopiam [illegible] raro [illegible] Tauricam ipsam, vel ex adverso Perecopiæ Oslóvum [illegible] Azaphum (ut Turcæ vocant) oppidum ad [illegible] fluentem Tanais vel Doni, rapidissimum & maximum fluvium, à veteribus quondam Græcis, prom-

proinde Genuensibus Italis, cum arce [illegible], ac non solum ibi præsidio firmissimo Imperatoris Turcarum, verum etiam ejus loci Præfecto imposito, à Turcis habitatū, erectum contendunt. In Isthmum seu campos planissimos, & maximos eos, qui inter Borysthenem ac Mæotim paludem ac mare Ponticum sunt, ac in peninsulam ipsam de loco in locum ad pascua commodiora semper progrediuntur & migrant. Verum à [illegible] Octobre frigoribus, imbribus ventisque perpetuis sævientibus ad tuguria ea rursus redeunt. In primis enim à [illegible] N zovis nostris hominibus, qui secundo fluvio in cymbis ibi [illegible] inde nuncupatis, ac iis scloperariis qui æstate & autumno in Borysthene in cymbis majoribus & minoribus perpetuo vagantur, subitasque & damnosas in eos incursiones faciunt, magnopere sibi metuunt. Attamen frugibus & g[illegible]nibus collectis Borysthene glacie concreto cum familia propriisque an[illegible]tium gregibus commodius per [illegible] stativa sua habere solent. Isthmum [illegible] Zenonis Chersonesum Ptolemæus vocat. Et Strabo ad telluris magnæ Chersonesi eum adhærentem. Roxanos scribit & Roxolanos, quos nos Russos seu Rutenos nunc dicimus. in campis illo inter

inter Tanaim & Borysthenem pascua herbosa semper sectatos memorat, ac adversus Mithridatis Eupatoris ductores [illegible]lium, Palacum, & [illegible] belligerasse. & cum pugnac[illegible] cantentur, Barbara (inquit Strabo) natio omnis infirma prorsus apparuit & quinquaginta millibus adversus [illegible] millia militare [illegible] instructa, ductu & auspicio Dio[illegible] ducis Mithridatici, resistere ac sufferre impetum non valentes, maxima ex parte trucidati sunt. Galeis, thoracibus, & scutis ex crudis boum corrigiis eos usos fuisse, ad percutiendumque lanceas, arcus & gladios [illegible]. Tentoriis centonum [illegible] contextis utebantur in plaustris vitam degebant, & circum tentoria [illegible] comitabantur, à quibus victum capiebant. Lacte, caseo, & carne vescuntur. Tartari illi etiam eadem ratione fere vitam degunt, agros tamen non paucos illi nunc habent & colunt, [illegible] etiam non raro colligunt.

Taurica Chersonesus, antiqua minor Tartaria [illegible], Perecopia arx & oppidum.

Perecopia a veteribus Græcis Eupatoria Pompei op[illegible], sacer lucus, Dromon vel Cursus Achillis, seu Græcida, Hera-

Heracleum vel Heraclea appellata, in confinibus Tauricæ, seu Scythicæ Chersonesi, vel peninsulæ dictæ, primum oppidum obscurum, & parvum, arx lapidea, nec satis munita est, in qua Principes Tartarorum vel Chani, ut Tartari eos vocant, quasi Regalem supremi domini Palatinum, quem illi Begum seu Perecopensem omnium vocitant, perpetuum habent, qui Borysthenis & Tanais seu Don, fluviorum transitus & trajectus, & confines universos vigilantissime perpetuoque observat, ac universis Tartaris iis, qui in campis ad Perecopiam & ultra Perecopiam sitis degunt, præest. Illud oppidum unà cum arce ipsa, ut ex ruinis videre licet, à priscis & antiquis peninsulæ Tauricæ quondam vel Bosporanis Regibus sive Imperatoribus Græcis in angustissimo continente, eo quem una ex parte a septentrione palus Mæotis, Putrem lacum eum Strabo nominat, altera vero mare Ponticum à meridie alluit & cingit, universamque peninsulam ambit, excitatum est. Et quoniam id, per universum, ut Strabo ille munit dicit, qui inter paludem & mare dimidii milliaris tantum spatio [illegible] continetur, fossa profundissima & lata facta, oppidum fossæ appellationem sortitum

est,

est, quam in hodiernum usque diem à Tartaris ac ipsis pariter Turcis sermone illorum retinet. Lacum à mari separatum esse stadiis sexaginta, Putrem seu lacum ipsum stadiis quatuor millibus, Tauricæ vero seu peninsulæ isthmum trecentis & sexaginta stadiis contineri Strabo refert. Enimvero Sachibgereio Chano Tartaro in peninsula imperante, cum Tartaros Noagienses pro imperio [illegible] facientes, insigni ac memorabili strage ad Perecopiam prostraverat, [illegible]que, turres lapideæ XVII in ea fossa excitatæ fuere, fossaque altius reparata. Proinde vero in signum memorandæ victoriæ cruentissimæque [illegible], montes & turres ex capitibus cæsorum ibidem factæ fuisse à Tartaris perhibentur. Cum itaque in peninsulam eo angustissimo loco unicus tantum [illegible] transitus pateat, Tartari perpetuas excubias Perecopiæ agunt; neminem peregrinum, qui in peninsulam venerit, sine literis Chani [illegible] transire permittant. Denique cum in [illegible] Chanus cogitaverit, vel aliquod periculum aut bellum Tartaris immineat, [illegible] Perecopiæ in frequentissimi semper conveniunt.

Co-

Cosslovia arx & oppidum.

COsslovia oppidum ad dextram Perecopiæ ad [illegible] situm [illegible] bus septem distat. Emporio non ignob[illegible] præfectum arcis & oppidi Chanus proprium & perpetuum ibi habet.

In[illegible]ermenam arx & oppidum.

INgermenam [illegible] xii vel amplius à Cosslovia distat. arcem lapideam, templum, & specus sub arce & ex adverso arcis miro opere ex petra excisos, habet; nam in monte maximo & altissimo sita est, ac in[illegible] à [illegible] Turcis cognomen retinet. Opp[illegible]ondam non ignobile [illegible] celeberrimum, & natura loci maxime admirandum, copiosissimumq[illegible] Ex adverso oppidi promontorium extenditur in latitudinem stadiorum aliquot spatio, in long[illegible] vero [illegible] milliaribus oris ang[illegible] mari medius est. Portus tres [illegible] Pastorum, à quo alter efficitur por[illegible] (Ctenuntem Strabo vocat.) [illegible] naves multæ commode accedere, & a tempestate fluctibusq; maris [illegible] tuse consistere possunt. In ea [illegible] Taurorum nationem Scythicam latronum manus constituisse [illegible] in eos, qui eo divertissent, fecisse Strabo memoriæ prodidit. In montibus saxosis, qui

[illegible] sunt maxim[illegible] & ad [illegible] vestigia [illegible] apparent, quod antiq[illegible] po[illegible] grandes ibi excidebant [illegible] deportat[illegible] seu C[illegible] en[illegible] ex [illegible] & [illegible]ssimam ex illis extruxisse, nunc [illegible] à Græcis Christianis dicuntur. He[illegible] Ponti [illegible] eo [illegible] ac urbem Chersonesum [illegible] ap[illegible] do [illegible] Strab[illegible] eni [illegible] Græcis extructam fu[illegible] paret [illegible] portæ & ædificia adhuc [illegible] Græcis [illegible] exornata, & [illegible] insignibus eorum insculpta conspiciuntur. Ac per universum [illegible] [illegible] quondam ibi usque ad [illegible] [illegible] ædificia sumptuosa exstitisse [illegible] excavatos infinitos, qui adhuc fere plurimi sunt integri; ad extremum vero [illegible] Regias grandes lapidibus stratas [illegible] apparet. In eo isthmo po[illegible] vineæ plurimæ & optimæ, [illegible] quondam cultæ, (Bel[illegible] [illegible] appellantur,) quas Christiani [illegible] & Iudæi, paucią; Turcæ nunc possident, in loco eodem visuntur. Ex Ingermeno Corsunum terrestri

itinere eundo est isthmus inter oris angusti portum, & mare Euxinum, quem stadiis sexaginta constare, & parvam Chersonesum appellatum esse, ac portionem magnæ Chersonesi occludere Strabo describit. Est hic isthmus ad lævam & locus maris Euxini planissimus, & solo fertilissimus: ad dexteram vero portus oris angusti, habet quidē agrum satis uberem, montibus tamen & collibus, in quibus vineæ & pomaria infinita erant, septus est. Incolis & pagis ad urbis ipsius mœnia caret, & in vastitatem prorsus redactus est; tamen greges infiniti ovium, pecorum & animalium propter nimiam soli herbarum ubertatem à Turcis ibi perpetuo pascuntur. Ex ædificiis illis ruinosis, quæ ibi conspiciuntur, animalibus illis per singulas turmas domini proprii Turcæ vel Tartari caulas maximas conficiunt & sepiunt.

Chersonesus seu Corsunum urbs Taurica antiquissima.

CHersonesum seu Cherronesum, Corsunum, vel Chersonam, Sari Germenum, quasi flavam arcem, Turcæ urbem eam vocant, nam solum quasi flavum ille tractus habet. Quæ quod superba, dives, delicata & clara quondam Græcæ gentis colonia fuerit, universæq; peninsulæ urbs antiquissima, frequens, magni-

fica

fica portuque nobilissima extiterit, admirandæ ruinæ illius manifeste testantur. In extremitate isthmi illius, quem parvam Cherronesum Strabo vocat, & in ostio per portus oris angusti, ac per universum isthmum sicut latitudo ripæ utriusque maris est, urbs murum altissimum & magnum turresq; plurimas & maximas ex secto & grandi lapide erectas nunc etiam habet, ac tota mari exposita existit. Aquarum ductus, qui millaria quatuor cuniculis ex petris excisis in urbe ducebantur, in quibus nunc etiam aqua purissima est, ad urbis ipsius mœnia conspiciuntur. Est in eo loco unde rivulus ille delabitur pagus quidā non ignobilis, & non procul in ripa maris, in monte saxoso, Græcum monasterium, Sancti Georgii solemne; anniversaria devotio Græcis Christianis qui nunc in Taurica sunt reliqui, in magna frequentia ibi fieri solet. Vrbs illa à multis non solum annis, verum sæculis, & [illegible] & habitatoribus prorsus vacua, funditus diruta ac in vastitatem redacta est. Muri & turres integræ adhuc & [illegible]to opere sumptuose factæ conspiciuntur. Principum Regia vel domus in [illegible] isthmi parte & urbis mœnibus, turribus, & portis magnificis existit. Verum à Turcis insignes columnæ marmoreæ

&

& serpentinæ, quarum imus adhuc le- apparent, & grandiores lapides [illegible] & per mare ad sedes eorum, in æd[illegible] publica & privata deportatæ sunt [illegible] circo ad majorem ruinam [illegible] venit: non ædium & templorum [illegible] vestigia quid [illegible] [illegible] [illegible] Græcorum prel[illegible] Regias portas vocant [illegible] [illegible] postmodū [illegible] Anna sorore in matrimonio ducta, & [illegible] fonte ritus Græci in eodem mona[illegible] a Pa-

à Patriarcha quodam iniciato, restituisse. Quod & in hodiernum usque diem in eo [illegible] a Christianis Græcis, quo- [illegible] & parvæ admodum reli- [illegible] prædicatur. Ante ve- [illegible] [illegible] captivos habuerit, & à Perisade [illegible] [illegible] Strabo [illegible].

[illegible] seu Bala[illegible], arx & civitas.

Cembalum seu Iamboli Græci Bala- [illegible] quasi portum arcem & ci- tatem [illegible] in eo loco mare [illegible] [illegible] magno & saxeto monte ab [illegible] Genuensibus munita & habitata fuit:

 super-

superbis etiam & p[...] inter [...] convenientibus [...] Græcorum, qui [...] Hebræis [...] præsidio [...] civitate commoditate loci naturalis Genuenses [...] celebrem, ac [...] munitissimum [...] excitavere. [...] nus maris angusti penes civitatem & [...] promontorium non exiguo spatio [...], qui portum nõ ignobilem confecit, ut ex mari magno naves non paucæ ibi tuto descendere & consistere possint. Arces, ædes, mœnia & turres sumptuosæ cum plurimis Genuensium insignis & titulis pro[...] & omnino dirutæ jacent. Civitas illa a paucis Græcis, Iudæis & Turcis incolitur, a paucioribus itidem mercatoribus & peregrinis per mare frequentatur.

Mancopia seu Mangutum, ut Turcæ vocant, arx & oppidum.

MAncopia civitas ad montes & silvas magis porrecta, & mari non jam propinqua est; arces suas in alto [...] saxo & peramplo conditas, templa Græca sumptuosa & ædes, plurimos rivos, qui ex saxo decurrunt, limpidissimos & admirandos habuit. Postquam vero à Turcis ea capta esset, postmodum vero anno

anno decimo octavo, ut Christiani Græci referunt, subitaneo & horribili incendio orto funditus fere demolita est. [...] nihil quicquam insignius præter superiorem arcem, in qua porta insignis cum Græcis textibus multo marmore ornata, & domus alta lapidea est. In eam domum Moscorum nuncii Canorum barbaro furore nonnunquam detruduntur, ac durius ibi asservantur. Templum Græcum S. Constantini, & alterum S. Georgii humile admodum nunc reliquum est. Presbyter Græcus unicus, Turcæ & Iudæi aliquot ibi habitant, cætera in ruinas, vastitatem, & omnem fere oblivionem versa sunt. Nec homines jam supersunt, nec Lucum, nec gentium earum, quæ eas urbes & arces maximas possidebant & inhabitabant, annales aliqui reperiuntur. Nam in locis singulis eos tanto cum studio & impendio a [...] bam. Verum tamen a Presbytero quodam, Græco homine jam anno [...] bo, & non rudi, quem ibi vidi, accepi, quod paulo ante civitatis ejus a Turcis obsidionem Duces quidam duo Græci, quos Constantinopolitanorum [...] Trapezuntiorum imperatorum sanguinis fuisse certe apparet, patruus & nepos ibi mansissent. Græci vero Christiani non

multis tamen annis eam [illegible] incolaverat [illegible] postea ab [illegible] & [illegible] a Turcarum gente civitas illa [illegible] data & violata erepta fuit. Duces illi Constantinopolitani vivi abducti, a crudelissimo & scelerato illo Turcarum Imperatore Selimo [illegible] & [illegible] crudeliter contrucidati [illegible]. In templis illis Græcis in parietibus [illegible] & habitus exornati Imperatorum & Imperatricum earum, ex quorum [illegible] genere eas ortas & progenitas [illegible] apparet. Arx & civitas quondam antiquissima Mancopiæ [illegible] & [illegible] germanice à Turcis arci novæ & [illegible] nominatæ, proxima est [illegible] Turcis & Tartaris, [illegible] propter nimiam vetustatem [illegible] cognomen nunc habet. [illegible] Ducum temporibus, [illegible] eo loco plurima [illegible] hominesque illi perpetuant, [illegible] cantur, ea corruit. Ac in eo monte [illegible] so, in quo sita est, in [illegible] dum [illegible] habet, quæ etsi is locus nunc [illegible] tamen plurimæ reperiuntur. [illegible] marmoreis & serpentinis columnis ornatum humi jam prostratum & corruptum, insignem & clarum quondam eum locum extitisse testatur.

Cha-

Chanorum Regia [illegible]

CHanorum Regiæ seu domus in Mediterranea, (ut eam Strabo vocat) Tartariam [illegible] non [illegible], & domum lapideam primatorum [illegible] habet [illegible] montes [illegible] est, & [illegible] parvus, a quo oppidum cognomen retinet, [illegible] cum templum lapideum, & sepulturæ Chanorum ex [illegible] Chanorum penes oppidum extructæ sunt. Non procul [illegible] ab illo oppido monasterium Ma[illegible], & plurimæ sepulturæ Tartarorum, [illegible] Græcorum non ignobilibus [illegible] extructæ sunt. [illegible] dio illius aliud oppidum est Salat [illegible] dictum ædificiis nó ignobilibus à Turcis [illegible] exornatum. Chanorũ Regia [illegible], à priscis Tartarorum [illegible] sumptuosis ædificiis, templis, sepulturis, & balneis magnifice exornata [illegible] Princeps [illegible] & [illegible] vacant, [illegible] uxoribus non raro [illegible]. Locus [illegible] enim seu tractus venationi [illegible] expositus est. Pomaria, vineas, hortos & agros [illegible] & præstantes habet [illegible] est. Montes & sylvæ plurimæ [illegible] sunt, in

 qui-

quibus ruinosa ædificia plurima, & maximæ arces & civitates conspiciantur [illegible] paucis tamen [illegible] & nullis hominibus [illegible] habitantur, & desolatæ jacent. Almanarai ad confluenté Almæ est Chanorum Regia, seu domus, in qua ille raro manere solet, quod non ita commode sicut alibi ibi degere & cum aula sua d[illegible]vertere potest, nam pagus tantum unicus & obscurus ibi est. Arces & oppida obscuriora sunt aliquot vicina, in quibus uxores suas alere solent. Arces itidem nonnullæ sunt, in quibus Sultani Chanorum fratres vel filii & uxores illorum perpetuo habitant. Pars illa Chersonesi, quam Chanus cum suis Tartaris possidet, a Perecopia versus paludem ad Cremum civitatem culta, plana, campestris, fert[illegible] & herbosa est: Verum versus mare & ipsam Chani Tartarorum Regiam, ejusque oppida, arces & pagos, montuosa admodum, sylvestris, cultissima ac uberrima existit. Montes sunt maximi & celebres in ea parte. Maximus vero omnium altissimus est, & in summitate lacum sane non ex[illegible] habet [illegible] ego non ascendi, verum ab a[illegible] nil[illegible]baribus ille bene conspicitur, & nō vulgarem altitudinem & magnitudinem demonstrat. Fluvii plurimi non parvi admodum ex montibus illis decurrunt.

Pa[illegible]

[illegible] culos etiam [illegible] non magn[illegible] nam a[illegible]qu[illegible] non est prof[illegible] [illegible] delinios ta[illegible]men & [illegible] plurimos habent. Sed quoniam Tartaris piscium rarus est usus, [illegible] tantum & peregrini not[illegible] cum eo ve[illegible] in capiendis eis operam navant. Est præterea avium delicatissimarum ibi copia, quas aliquando sclopetar[illegible] [illegible]ani vel Turcæ, rarius tamen [illegible] peregrini, petere solent. Venationes cervorum, caprarum, aprorum & [illegible]porum in ditione Tartarica & Turcica mari vicina sunt plurimæ. Solet etiam non raro diebus aliquot Chanus ipse ibi venar[illegible], sæpius vero cum canibus venati[illegible] [illegible] vel Tartar[illegible] in campū descen[illegible] pag[illegible] Tartaricas [illegible] vicinus, in quem Lituanici & Moscovitici legati non raro divertūt [illegible] amplus & amœnus est. Enimvero cum [illegible] seu peninsula Chanorum [illegible], Itali [illegible] Genuenses nobiliores post subactā à Turcis Capham, Tartarorum Principibus juris & proprietatis suæ litteris eorum con[illegible] & consignatis, quas ego apud eos [illegible] & legi, cum pagum cum specialibus im[illegible] illi obtinuerant, sive hoc auro, quod illi tū ex [illegible] suis lacum asportaverant, sibi comparaverant, sive etiam ministerio, dum Chan[illegible] in

able-

ablegationibus apud Christianorum Principes [illegible] obscure operam suam navabant. Templum Catholicum in pago illo extruere [illegible] permissum fuerat, in quod, dum ego ibi manerem, aliquoties descend[illegible]. Presbyter tamen [illegible] Franciscanorum ordinis Frater, quem Christiani illi ex Turcica captivitate [illegible] proprio tum re[illegible], in templo illo fuit. Ille postmodum cum Tartaric[illegible] Legato, qui apud Serenissimum Regem non ita pridem fuerat, in Lituaniam Vilnam usque advenerat. Reverendissimum Ioannem Andream Caligarium Sedis Apostolicae Legatum [illegible] celebrat, ac cum [illegible] Tartaro, dum aliquot septimanis mansisset, iterum in Tauricam [illegible] reversus est.

[illegible] arx & civitas.

CRemum, seu ut à Tartaris [illegible] dicitur, civitas & arx muro [illegible] simo, maximo ac praealto, [illegible] ac celebritate reliquis civitatibus Tauricae Chersonesi mediterraneae, (nam eam Ptolemaeus ita nominat.) admodū dis[illegible] est. Ptolemaeo fortassè Ta[illegible] Plinio vero Taphrae eam antiquis nominatam fuisse placet. Illa postremis jam temporibus ante Genuensium in Tauricam adventum à maximo popu[illegible] Mahometico, qui ex Asia eo cum migraverant,

[illegible] culta & [illegible] videtur. [illegible] templa [illegible] delubra ant[illegible] Mahomet[illegible] pla ve[illegible] & ultra c[illegible] tatem, [illegible] Chald[illegible] gran[illegible] excisis conspiciuntur [illegible] Tartari non pauc[illegible] incolae [illegible] lapides, hoc [illegible] constanter [illegible] civitatem a Persarum [illegible] lateritam ac [illegible] nam mechanicarū [illegible] eam extitisse. Liquet [illegible] ruinis, & loci amplitudine, [illegible] quondam clarissiman & [illegible] coloniam extitisse. Tar[illegible] Crimeses vu[illegible] [illegible] in ea civitate per[illegible] In arce, quae maxima [illegible] Chanorum per[illegible] [illegible] & con[illegible].

[illegible]

S[illegible] a Genuensibus vero [illegible] & civitas [illegible] cognita est. In mon[illegible] & [illegible] arcem su[illegible] alteram mediam, tertiam vero [illegible] arcem, [illegible] & turribus [illegible] & munitas Graeci seu Genuenses

Itali

Itali condidere. Templa Græca ex grandioribus saxis infinita esse, & quasi sacella pauca admodum, nonnulla integra visuntur, plurima vero in ruinâ versa & humi jam prostrata jacent. Superbi, discordes & desides Græci à Genuensibus Italis fracti & debilitati civitatē eam amiserant. Non contemnenda Genuensium vestigia Græcis multo clariora ibi conspiciuntur. At insignem locum quondam, ut ex ruinis videre licet, extitisse, à Christianis Græcis, quorum parvæ admodum reliquiæ ibi sunt, memoratur: Græcorum gentem eo discordiarum & inimicitiarū devenisse, quod familiæ quæ dissidiis laborabant ac devotionem quidem publicam fieri et ipsæ interesse volebant. Propterea templa illa infinita quam plurimi ædificavere, quæ aliquot centena ibi extitisse Christiani perhibent. Templa tria maxima Catholica, domus, muri, portæ, ac turres insignes, cum textilibus & insigniis Genuensium in arce inferiori visuntur. A Metropolita quodam viro Græco & honesto, qui ex insulis Græcis ad visitandos presbyteros illos tum eò advenerat, & hospitio me exceperat, accepi, quod cum immanissima gens Turcarum eam civitatem ingenti maritimo exercitu oppugnasset, à Genuensibus fortiter & animose

mose illa defenderetur. verum cum obsidionem diuturnā ac famem Genuenses diutius ferre, nec impetum tam numerosi exercitus Turcarum sustinere amplius possent, in maximum templum illud, quod adhuc ibi integrum est, centeni aliquot, vel, ut ille asserebat, mille fere viri egregii sese receperant, per dies aliquot in arce inferiori in quam Turcæ irruperant, fortiter & animose sese defendentes insigni & memorabili Turcarum strage edita. tandem in templo illo universi concidere. templi illius portæ & fenestræ à Turcis muro impletæ. cæsorum cadavera in eum usque diem insepulta jacent. In id templum ne accederem, à Caphensi Saniaco quondā Turca, quem in ea arce perpetuum ille habet, ego prohibitus sum. Portorium non ignobile civitatis ejus fuit. Vineæ & pomaria, quæ ad duo & amplius milliaria extenduntur, fertilissima a Caphensibus Turcis, Judæis, & Christianis nunc etiam ibi coluntur. Nam universæ Tauricæ vinum optimum ibi nascitur. Rivis amœnissimis, qui ex altissimis & mediis montibus & sylvis, quæ admodum frequentes ibi sunt, decurrunt, universus ille tractus abundat.

Civi-

Civitatum maritimarum distantia & [illegible].

CIvitatibus illis superioribus, ac demum Sudaco ipso jam emenso [illegible] ad Theodosiam, quam Genuenses [illegible] Ca[illegible] nam dixere urbem [illegible] Taurica ripa, [illegible] stadiorum mille [illegible] montanaque & aquilonibus procellosa ex[illegible]. Ante illam urbē promontorium qu[illegible] in mer[illegible] versus Paphlagoniam Ac alterum[illegible] que urbem valde procurrere, ac a Græcis Orium & Opon, frontem arietis appellari Strabo refert. Opp[illegible] & aliud promontorium Ca[illegible] gonum, quo pontus [illegible] geminum div[illegible] ripus angustat [illegible] Cherrone-sitarum urbe stadiorū duobus [illegible] & quingentis, ab arietis autem fronte multo minore numero distare Strabo memorat. Post eam montanam, ut eam Strabo regionem vocat, T[illegible]dosiam civitatem jacere, campos ubertate præstantes, portum vel centenis navibus commodum habere, eun[illegible] Bosporan[illegible]um & Taurorum agro antea ascriptum fuisse, idem asserit.

Capha seu Theodosia [illegible].

CApha seu Theod[illegible] sa urbs un[illegible] Tauricæ clarissima, munitissima [illegible] a Ge-

a Genuensibus Ita[illegible] condita & ad mare [illegible] est. Portum co[illegible] illa semper [illegible]. Genuensium tempore apparet [illegible] & [illegible] admodum [illegible]. Postquam vero a Turcis ab an[illegible] Genuensibus erepta [illegible] at [illegible] angustam [illegible] ut exig[illegible] & o[illegible] ad-[illegible] pri[illegible] splendorem [illegible] na, [illegible] nauri & [illegible] res, [illegible] & [illegible] jacent [illegible], & Armenica [illegible] Presbyteros [illegible] & devotioni pu[illegible] antiquo jure eis con[illegible]tur. Turcis, Armenis, Iudæis, Ital[illegible] & [illegible] Christianis paucissimis [illegible] ribus referta, negotiationibus [illegible] Tauricæ nunc est [illegible] vineas, pomaria, & hort[illegible] s [illegible] habet. Capham [illegible] tur ex universis vici[illegible] & [illegible] ribus Græciæ insulis, [illegible] vere ex [illegible] tantum dierum spatio, ut paulo an[illegible] naves eo [illegible] veniunt.

 Ti[illegible]

Tellus Taurica distantia & descriptio.

TEllurem aliam deinceps fertilitate conspicuam usque ad Panticapeum Bosporanorũ metropolim, quæ in ostio Mæotidis sita est, existere ac inter Theodosiam & Pancapeium stadiorum quingentorum & triginta intervallum esse Strabo refert. Tellus illa frumenti ferax est, & vicos habuit olim multos [illegible] Tartarica tuguria plurima ibi sunt. Urbem portus optimi Nympheum dictam, & [illegible] Panticapeum habitaculis frequentibus circumpositum stadiorum viginti insignem esse, ac ad [illegible] navium triginta quondam ibi extitisse, & arcem a Milesiis conditam ibi fuisse Strabo asserit. Est quidem ad eum [illegible] nunc etiam civitas & arces duæ, quæ fortassis a Turcis & Tartaris Cercum & Thamanum appellantur. In [illegible] Mæotidis ore, quod Strabo Bosporum Cimmerium vocat, [illegible] vero [illegible] ab ampliore latitudine ad [illegible] [illegible] ta stadia. ubi est Panticapeis [illegible] Phanagoriam [illegible] Asiæ civitatem. divisionem [illegible] [illegible] altissimum Euripum [illegible] [illegible] angustiæ Asiam ab Europa [illegible] [illegible] & Ta[illegible] ab Arcto [illegible] ad [illegible] sexaginta [illegible] [illegible] alveo [illegible], ac totam circu-

[illegible] onem paludis illius stad. sex octo millibus constare Strabo tradit. Magnam [illegible] seu Peninsulam ipsi Pe[illegible] forma & magnitudine per[illegible], tam vero totã Bosporano [illegible] bellorum [illegible] Hanc etiam Bosporanorum T[illegible] parvam quidem M[illegible] & Pa[illegible] ad acentem T[illegible] plurimam ve[illegible] usque ad [illegible] C[illegible] tem [illegible] gentẽ S[illegible] At [illegible] & a[illegible] extra [illegible] ad [illegible] parvam [illegible] [illegible] autem [illegible] & [illegible] & partem magnam. Scy[illegible] parva [illegible] Thraces parte [illegible] magnitudine [illegible] palu[illegible] conce[illegible] Strabo me[illegible] Idem [illegible] [illegible] Tor[illegible] cam, [illegible] [illegible] frumento a[illegible] [illegible] solere pro[illegible] orum centum & o[illegible], [illegible] centa vero argenti talenta tributi nomine cũ Asia[illegible] locis Sindicen circum[illegible]

Mithridati solutos fuisse, Græcos frumentariorum commeatuum & è palude lamsamentaria Leuconem Regem decem ac ducentas modiorum myriadas (est autem myrias decem millia continens numerus) a [illegible] Theodosia Atheniensibus transmisisse, ex Strabone liquet.

Cercum arx & oppidum.

CErcum arx & oppidum in Tartarorum Chanorum ditionis obscurum & humile admodum, in ostio (ut Strabo vocat) Mæotidis, & ad eam angustiam, quam Bosporum Cimmerium ille cognominat ac tumulum [illegible] & civitatem simul ab eo dictam, situm est. Ex adverso oppidi vel arcis illius in ripa altera angustiæ illius, quæ amplius unum millare in latitudinem continetur. Tamanum arx [illegible] quam fortasse Phanagoriam appellatam [illegible] propinquissimam Asiæ civitatem à Milesiis quondam conditam fuisse, & emporium in ea nobile extitisse Strabo placet. Illæ arces à Genuensibu[s] [illegible] excitatæ & munitæ fuisse videntur, & non ignobile præsidium ibi [illegible] habuere. Cercum arx diruta est [illegible] Tartarorum Imperator [illegible] Taurica [illegible] arcem [illegible] præter Perecopam [illegible] Tartarorum seu Chano permittit. Tamanum arcem

quæ

[illegible] extre[illegible] est, & [illegible] & Strabo [illegible] contigua ex [illegible] seu [illegible] perpet[illegible].

[illegible]

[illegible] provincia [illegible] Colchis, [illegible] Caspi[illegible] [illegible] montibus & [illegible] extre[illegible] [illegible] habet [illegible] & [illegible] singul[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] mos [illegible] [illegible] etiam [illegible] majori[illegible] ex parte [illegible] inter [illegible] sed in peregrinos [illegible] & [illegible] sunt [illegible] ex [illegible] ribus vel [illegible] sint, [illegible] pro[illegible] [illegible] servos, [illegible] in uxores [illegible] vel Tartar[illegible] etiam [illegible] extra mare plus quam [illegible] barbaris peregrinis occulte vendunt.

Taurica seu Peninsulæ [illegible] & civitatum [illegible] & descriptio.

INter Perecopiam, Cremum, & Cosloviam oppida a Septentrione Taurica seu Peninsula planissima nec admodum [illegible] omninoque campestris [illegible] solum fertilissimum, magnaque ex parte saxosum, aquam vero bonam rarissimam habet. Attamen fontes seu puteos altissima mira profunditate & difficultate a veteribus Græcis seu populis aliis antiquissimis & maximos, qui eam Peninsulam ante Græcorum tempora incolebant, quondam excisi & facti per diversa loca plurimi reperiuntur. A Perecopia per unum miliare stagnum magnum [illegible] admirabili natura concretum, [illegible] [illegible] & optimum sal, [illegible] perpetuo colligitur, cæterosque lacus [illegible] quam plurimos habet [illegible] quibusdā etiam commodissimis & plurimis locis in montibus ac sylvis acetum, civitatum, [illegible] monasteriorumque antiquissimæ & maximæ Græcæ ruinæ frequentissimæ [illegible] reperiuntur, quæ quum multo sæculo [illegible] tatoribus caruere, propter antiquitatem temporum cognomina sua [illegible] Vniversa Taurica seu peninsula [illegible], ab occiduo & septentrione planissima & campestris est; oppida paucissima, vicosque

que plurimos habet, [illegible] longitudine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] montibus [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] Cremum [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], fluvios rivos, [illegible] [illegible], [illegible], agros, arvos, vineas, [illegible], campos, oppida, vicos, [illegible] [illegible] Taurica seu [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Taurica [illegible]

PErecopia & Coslovia, arcibus oppi[illegible] nonnullis oppidis [illegible] Græcorum pagis exceptis, arces & civitates maritimæ, reliquæque [illegible] quæ ordine suo descriptæ sunt, cum vicis & pagis [illegible] Græcorum plurimis, imperatoris Turcarum [illegible] sunt, [illegible] imperio [illegible] parent, [illegible] præsidio tenentur.

 [illegible]

Peninsula, quæ ab oriente & meridie [illegible] [illegible] media est, [illegible] placidissima [illegible] & aerem temperat. [illegible] habet. Nam [illegible] hyems [illegible] in [illegible] vero Februario hyemis asperitas, quæ magis [illegible], nec tamen [illegible] magis durat, [illegible] & [illegible] constans est. Nec diutius quam ad [illegible] Martium illa durat. Sub [illegible] [illegible] vere, & in autumno, fere [illegible] pestilens [illegible].

Campestrium [illegible]

BRatislavienses [illegible], Oczacovienses & Bialodogrodenses campi inter Hypanim seu Bogum, Tyram seu Nestrum [illegible] consistunt. A septentrione versus Nepram seu Borysthenem [illegible] [illegible] qua ex parte plani & campestres [illegible] ab Occiduo versus Nestrum & Pentam sive Hierasum flu. magis sylvosi & montosi sunt. Podolia, Camenecia, & Moldavia inter Nestrum & Prutum [illegible] [illegible] & Bialogrodo quod ad lacum [illegible] & [illegible] [illegible] est, [illegible] ab Occiduo [illegible] & mari Euxino, a [illegible] Bialogrodo [illegible] & Danubio flu. [illegible] est Oczacovia a septentrione Borysthenem, in quem [illegible] campos [illegible] a meridie mare Euxinum, & [illegible]zaniam lacum [illegible] &

restagnantem, ab occiduo Nestrum [illegible] proximum habet.

[illegible] descriptio

DEinceps vero continens [illegible] qui est extra Oczacoviam & Borysthenem [illegible] Borysthenem [illegible] Mæoticam paludem & pontum Euxinum ab occiduo Borysthenem [illegible] a septentrione Tanaim seu [illegible] fluvios, ab oriente vero Mæotidé, [illegible] & [illegible] seu Peninsulam, a meridie mare Euxinum, ac illum isthmum seu continentem: extra Oczacoviam vero & Borysthenem Perecopiam usque [illegible] [illegible] est [illegible] extra Perecopiam ad [illegible] arcem, quæ ad [illegible] est, [illegible] ac [illegible] versus campestris & plana [illegible] etenim in isthmum [illegible] Perecopienses & Oczacovienses Tartari pecora & [illegible] pascunt, ac [illegible] per æstatem & autumnum [illegible]gunt. Continens [illegible] Oczacovia [illegible] in [illegible] ex [illegible] Tartarorum patet [illegible] amplius centum [illegible] latitudinem autem non [illegible] protenditur, nam tam extra Perecopiam, quam ad Oczacoviam vel Borysthenem latior est.

Perecopensium Tartarorum [illegible] & in Tauricam ingressu.

TAuricani vel Cher[illegible] [illegible] Perecopenses vel Crimenses Tartari dicuntur, Iavolgenses à Rha seu Volga fluvio orti & appellati fuisse ex vetustissimis Scytharum scriptoribus certo videntur. Porro inter celebratissimos & maximos Tanaim seu Donum & Borysthenem, septentrionis fluvios, in campos paulatim progressos fuisse, et ab annis vero centum sexaginta vel paulo amplius in Tauricam seu peninsulam eos pervenisse manifeste apparet.

Chanorum & Ducum eorum genus & cognomina

CHanorum vel Principum Tartarorum illorum Cingischanum genus antiquitus nuncupatum fuit, ex quo Locheonus quippe [illegible]Chanus, à quo universi Chani ortum trahunt. Ille primus Tauricae vel Chersonesi in Taurica [illegible] Peninsula Imperator extitit. Sunt et [illegible] Bachmentes, Mangutenses, caeteri [illegible] Kivazios vel Duces, (ex quibus Cajacci qui Chanorum consiliarii & praecipui officiales sunt, procreantur, eorumque filiae vel sorores eis nubunt) Vlani (qui ex Chanorum sanguine antiquitus orti sunt, ac, si Chanorum legitima & ultima posteritas defecerit, in principatu succedunt.

succedunt. Mores vel nobiliores singulorum, (eorum posteritas & nunc etiam manet) caeteri apud Tartaros [illegible] filios, ad aliquot dena [illegible] in [illegible] contracti cum certo [illegible] in Tauricam seu Peninsulam cum eo [illegible] verissimum est.

Graeci Tauricam regionem occupant.

DUces Graecos, qui Mancopiae & Ingerment, ac Italos Genuenses, qui [illegible] & Caphae incolebant, tum populos Peninsula reliquos invenerat, [illegible] amicitiam, pacem & pacta donec a Turcis devicti bello [illegible] Chanorum praedecessores incorrupte & constanter coluere, & [illegible] multis annis communem, quam [illegible] habuere.

Imperator Turcarum Tauricanos Tartaros [illegible].

F[illegible] Selymus Turcarum Imperator populis illis debellatis, arcibus & civitatibus ferè universis Peninsulae maritimae ereptis & occupatis Mechmet Gereium Chanum ad imperium [illegible] adegit, [illegible] illum Sachmates [illegible] Tartarorum princeps [illegible] & memorabili strage deleto centum [illegible] exercitu profligavit. [illegible] Turcarum imperium Chani agnoscunt. Tauricae seu peninsulae

iulæ Tartarorum Reguli seu Principes ab eis constituuntur, vexillum accipiunt, & filios vel fratres Soldanos in obsides perpetuos Turcis dant.

Successio [illegible] perpetuum regni Tartari [illegible]

VEruntamen antiquissimo gentis more Galgam seu imperii successorem (Galli Delphinos [illegible]) [illegible] fratrem vel filium natu maximum [illegible] que idoneum, penes quem in [illegible] loque summa potestas est, verum cum consensu insigniorum Tartarorum Chani ipsi perpetuum eligunt & præ[illegible]. Quod si etiam inter Soldanos vel Chanum ipsum dissensio vel [illegible] quod pro imperio exoritur, [illegible] Imperator Sultanorum obsidem cum exercitu & vexillo in Tauricam seu [illegible] insulam expedire non negligit: [illegible] Sultanisque bello sedatis & [illegible] Principem sufficit, quapropter [illegible] plurimos in Taurica seu Peninsula perpetuo [illegible].

Antiqua Chanorum electio.

CHanorum electio pro antiquo gentis more liberis Ducum Murzonum eximiorumq; Tartarorum in quorum [illegible] bus constabat. Porro propter frequentissimas illorum dissensiones, maximaque bella, quæ à Nogaiensibus Tau[illegible] seu penin-

peninsulæ vicinioribus Tartaris pro imperio ab eis mota sæpius fuere, Sachibgereus & Devletgereus, Chani insignioribus potentioribusque Tartaris è [illegible] de[illegible] latis, & in vincula compactis, ad [illegible] tatemque suam ele[illegible] [illegible] [illegible], al[illegible]ue, Imperatore Turcarum eos iuvante & confirmante Tartaris dominari cœperunt.

Chanorum in [illegible], fratre [illegible]
[illegible].

QVod si vero non fratrem, sed proprium filium [illegible], ut plurimum contingit, in Galgam Chanus constituere voluerit, propter seditiones alias, mutuasque inter se cædes Soldanos fratres universos dolo & arte circumventos clam [illegible] medio tollit, plerique tamen illorum ad Turcam, à quo benigne accipiuntur, & [illegible] lantur, confugiunt, ac ab eo [illegible] perpetuum habent.

[illegible] Chanorum apud Tartaros curatio [illegible].

SOldani Chanorum filii minorennes à Tartaris vel Murzis insignioribus educantur & curantur, ne cum adoleverint propter illorum pluralitatem dissensiones aut bella aliqua moveantur: Singuli enim Chani summum agnoscunt imperium, & cum adoleverint, idoneis certis Tartarorum turmis præficiuntur, [illegible]

mosque

mosque Tartaros voluntarios ad se pertrahunt, plerosq; tamen parentes eorum, quos chariores magisq; idoneos putaverint, Nogaiensibus Tartaris præficiunt, pecuniis & equis remunerant. Nonnunquam etiam [illegible] inter se vel seditionum metu, curatorum tamen favore adjuti, ad vicin[illegible] Christianos Princ[illegible]pes [illegible].

[illegible] perpetui

COnsiliarios Attalicos, quos [illegible]tione fœminarum, parent[illegible] vel [illegible]rum suarum ita illi vocant, [illegible] tam illi perpetuo ex ephebis [illegible]cantur & curantur. H[illegible] qui [illegible]cipum peregrinorum [illegible] vel negotiorum promotores apud illum sunt [illegible] officiales etiam Curenses Chanus perpetuos habet. In primis vero D[illegible] Coraccios, Vlanos & Murzas insigniores in negotiis gravioribus ad consilia semper adhibet & ad se convocat. Au[illegible] ministros pr[illegible]ptos & idoneos viros, [illegible]ram in legationibus aliisq; diversis negotiis necessariis & servitiis suis [illegible] utitur, qui in Consiliarios & o[illegible] Curiales promoventur, [illegible] habet. [illegible] etiam qui ex insigniori & n[illegible] Tartarica juventute delecti sunt, mensi[illegible]que alternis in aula ejus versantur & cum idonei efficiuntur, iisdem d[illegible]

[illegible]bus

tibus honorantur, perpetuo alit. Attamen Cercesses N[illegible]aiensibus & Pet[illegible]gorensibus qu[illegible] industrii, robusti, audaces & in bellū prompt[illegible] sunt, [illegible] & plurimum ille delectatur. Præcip[illegible] dona honoraria & stipendia an[illegible] ille elargitur, ac eorum aula ejus non raro fre[illegible]entior esse solet. In aula Principis insigniores Tartari & nobi[illegible]ores non ad fastum vel superfluum luxu[illegible] verum pro necessitate & honesta[illegible] [illegible] splendidi & civiles sunt. Etenim [illegible] & [illegible]etuia, in primis vero in [illegible], impietate viciniorū Christianorum [illegible] populorum, celeberrimis incursionibus & bellis adeo ditati, opimisq; spo[illegible] [illegible] sunt, ut eximiores & nobiliores privatis opibus & splendore domestico [illegible] quem illi habent, non admodum [illegible] impares esse possint. Fœminas Mahomet[illegible] ea lege quot possunt & volunt alunt, & in uxores à Petigorensibus plerumque emunt, quas etsi non super[illegible], verum satis pro gentis more culte & [illegible], cum quibus vero prolem habent, [illegible] honorifice & splendide sustentant, & curant. Liberos suos à pri[illegible] [illegible] Arabicis literis instituendos, [illegible] vero non domi alunt, verum pro[illegible]bus sanguine curandas ibi tradunt. Filios adultos Chano vel Soltanis

in

in ministerium, filias nubiles insignioribus ac nobilioribus Tartaris vel Turcis in matrimonium collocant.

[illegible]

TArtar[illegible] Ma[illegible] sunt, presbyteris & templa Ma[illegible] habent, literis Chaldaicis [illegible] Turcis paulo corrupt[illegible] ribus illi utuntur. [illegible] seu peninsula[illegible] bus multo agrestioribus [illegible] campestris, quod nunc [illegible] stionibus manifeste apparet, [illegible] dentur: nam [illegible] Ma[illegible] juribus, litteris & m[illegible] prorsus carent. Enimvero a [illegible] manitatem & [illegible] tare [illegible] parte [illegible] tabitatem [illegible] erunt.

[illegible]

IVs vel iustitia Mahometica [illegible] apud Tartar[illegible] in civitat[illegible] vel oppidis Chani, & reliquorum S[illegible] norum. Presbyterii Cadii vel iudices in pagis, Begi vel præfecti, qui injurias particulares audiunt & decidunt, per[illegible] habentur. Verumtamen cap[illegible] sanguinis, furti, quas cr[illegible] quas civiles seu officii [illegible] n us, Chanus ipse cum Consiliariis [illegible] decernit. In quibus exponédis cau[illegible]

opus non habent [illegible] subtilitatibus juris, calumniis, excusationibus, nec d[illegible] n[illegible] utuntur. [illegible] condi[illegible] vel, exceptis hominibus co[illegible] & Chano ipso, a quo semper audiuntur & celeriter ex[illegible]untur, [illegible] ad [illegible] per ad[illegible] patet [illegible] in palatio[illegible] [illegible] non ex[illegible] [illegible] vero [illegible] videlicet ut [illegible] referant. Na[illegible] [illegible] perfe[illegible] [illegible] loco [illegible] & venerantur. [illegible] [illegible] pro [illegible] & [illegible] Principes & Ma[illegible] [illegible] & [illegible] exequuntur, & [illegible] controversia [illegible] & [illegible] excessibus [illegible] & [illegible] Mensibus [illegible] criminalium, nec [illegible]

eos contigisse, nec inimicitiarum causa compositionem aliquam obtigisse.

Tartarorum in aula Chani & inter suos securitas.

IN aula Principis nec inter suos gladios, arcus, nec alia aliqua arma illi gestant, exceptis viatoribus vel peregrinationem iter facientibus, in quos admodum humani & hospitales sunt. Illi à prædonibus semper securi: verum à latronibus vel furibus noctu, qui nihil quicquam aliud præter equos illis furantur, nisi perpetuas excubias agant, minus tuti esse solent.

Tartarorum res familiaris, victus, & manendi ratio.

REm familiarem, etiamsi solum fertile illi habent, nobiliores & agrestiores tamen, idque pauci curant. plurimi etiam agros non colunt, nec serunt: equis, camelis, bobus, vaccis, pecoribus & ovibus abundant, ac inde victitant. Nobiliores tamen panem, carnes, [illegible]bum, vinum crematum & mulsum potum habent; agrestiores vero pane carent, verum milio concusso, lacte & aqua diluto, quem *cassa* vulgo nominant, pro cibo: pro potu lacte equino & [illegible] utuntur. Camelos, equos, & boves onere inutiles vel jam moribundos jugulant: ac ovium carnibus non raro vescuntur. Nobi-

Nobiliores non in campis, verum in Tauricæ seu peninsulæ pagis, qui in sylvis proximi sunt, habitant. etsi pagos proprios plurimi non possident: attamen agros & fundos proprios ibi habent. Quos Vngarorum, Russorum, Moscorum, Valachorum seu Moldavorum mancipiis, quibus abundant, colunt, ac ut jumentis ad opus omne utuntur. Ædificia & domus ligneas similes ad modum Turcico more ædificant. Verum Græci Christiani, qui in pagis viri sunt, ut mancipia operantur & agros colunt: Tartari autem Chano, vel [illegible] Tartaris, ut tantum victum habeant & vestiantur nullo pretio conducti inserviunt: Cæteri vero, [illegible], semper otiosi sunt. In civitatibus vel oppidis pauci admodum mercantur: mechanicas autem artes rarissimi exercent: & quicunque mercatores vel artifices ibi reperiuntur, vel Christianorum mancipia, vel Turcæ, Armeni, Iudæi, Circassi, Petigorenses, qui Christiani sunt, [illegible] vel Cyngani, obscuræ & extremæ conditionis homines sunt. Tartari illi, qui in campis extra Precopiam vel in peninsula degunt, sylvas nullas [illegible] fontes, quos ubique locorum mancipia dietim excavant, ligna ex pecorum stercoribus, quæ mancipia in campis le-

 gunt,

gunt, & in sole siccant, & domus ear-
quarum in superiori descriptione men-
tio fuit, habent. Tartari illi Chanorum
Soltanorum, cæterorumq; insignium
Tartarorum servi vel subditi, sunt man-
cipia: & greges animalium innumerabi-
les dominorum suorum semper procu-
rant & pascunt, ac etiamsi de loco ad
locum in campos & pascua semper vi-
catim vel pagatim progrediuntur, villis,
vel pagis aut turmis singulis, quarum
cognomina & dominorum eorum præ-
fecti habentur, procedunt, ut quos Tar-
taros captivorum causa nostri requisi-
verunt, facile eos ibi inveniant.

Donativum Chani, & Legatorum Principum apud eum ratio.

DOnativum annuum à Rege Polo-
niæ, magno Ducatu Lituaniæ, Mo-
scorum duce, Palatino Moldaviæ &
Cercesiis Nogaiensibus Tartaris ex p[illegible]
& fœderibus Chanus perpetuum habet.
Legati Oratores, Nuntii & Intern[illegible]
Prin[illegible] eorum annis singulis ad eum
ven[illegible] tam humaniter
& liberaliter, aliquando vero plus quam
[illegible] diutiusve
detinet. Cum itaq; Perecop[illegible]
unicus Chani [illegible]
æstate in [illegible]
sub tentorio quiescunt: Hieme v[illegible]
pagum

pagum Almæ vel Bachasanii oppido Re-
giæ ejus vicinum securius, quam hone-
stius & commodius deducuntur. Post-
quam vero eò diverterint, per Consilia-
rios vel Aulæ ministros nomine Chani
salutantur; commeatu vel victualibus,
bobus duobus, vel uno, ovibus aliquot,
panibus, vino ac hordeo, non pro libe-
ralitate, sed hospitalitate quadam, ac
pro una vice tamen satis moderate pro-
curant. Cum autem ad Chanum vocan-
tur, Soldanis, Tuianis, Vlanis, Ma[illegible],
Consiliariis primoribus, cæterisq; quam-
primis aulæ ministris & insignioribus
Tartaris præsentibus eos aud[illegible] per uni-
cum tantum hominem ad Chani fores
deducuntur, per Consiliarios vero duos
introducuntur. Cum itaque introducti
fuerint, antiquo gentis more Chanum
illi adorant, illuque salutato genibus fle-
xis exponunt, in ejusque convivium ad-
hibentur. Poculis vel crateris deauratis
& gemmis distensis mulso impletis de
more gentis in signum clementiæ & be-
nevolentiæ manu Chani porrectis, quos
genibus flexis ebibunt, honorantur. Et
cum expediuntur, in convivium eos
Chanus iterum adhibet. Convivio itaq;
peracto parum ante fores secedunt ejus
palatii. Vestibus sericis auro intextis us-
que ad talos de more gentis compara-

 tis,

tis, equo uno vel duobus non raro etiam captivis gentis eorum hominibus remunerantur. Ac ita vestibus amicti ad Chanum iterum redeunt, pro hospitalitate & liberalitate gratias ei referunt, & salutato illo ex convivio discedunt. A Chani unico homine commeatus exiguus in ditionibus ejus cū iter arr[illegible]erint non raro illis procuratur, & ad Borysthenem usque ab illo deducuntur.

Chani in Tau[illegible] [illegible] po[illegible] & [illegible].

TVrcarum Imperatores eam potestatem perpetuam Chano in Taurica seu peninsula fecerunt, ut cum Caphensis Bassa vel Seniacus moritur, universas in peninsula ditiones illi administret, donec Seniacum alterum Turca eo miserit, vel, quem ille promovebit, Caphæ præfecerit. Perecopiæ, Coslloviæ, Capoæ, ac aliis, quæ Turcarum ditionis sunt, Tauricæ seu peninsulæ civitatibus Chanus telonium commune cum Turca habet. Contributionem à Tartaris, Armenis, Iudæis, Cercesiis, Per[illegible]ensibus & Græcis Christianis, [illegible] paucos admod[illegible] habet, Turcis [illegible] exceptis, exig[illegible] annum [illegible] singulis Chano taleri viginti qu[illegible] Galgæ taleri duodecim cum medio: Soltano obsidi taleri duo cum medio, ex Tur-

Turcico ærario in [illegible] pend[illegible]am perpetuum numerantur, ac eidem obsidi pagi & agri amplissimi ad Adrianopolim Ianbolu dicti à Turca conceduntur. Ducibus Cataccis, Vlanis, Murzis, ac cæteris quam plurimis qui merentur, & pro singulorum conditione, stipendia perpetua dantur. Verumtamen captivos bello captos utriusque sexus, pelles nobiliores seu pretiosiores ac viliores, [illegible]tyram, sal. quo in Taurica seu peninsula ille plurimum abun[illegible] Imperatori Turcar[illegible] annis singul[illegible]s Chanus perpetuo pendit. Ac [illegible] bellum [illegible] vel vocatus [illegible] [illegible] præter Mo[illegible] Da[illegible] [illegible]peratore [illegible] & [illegible] potest. Reditus annuos pecuniarios [illegible] captivis insignioribus bello acquisitis aureos tres, a te[illegible] talerum unum, eorumque de[illegible]mam, à fontibus vero singulis, qui in Taur[illegible] seu peninsulæ campis ditionis ejus plurimi admodum sunt, equum [illegible] a Tartaris Chanus ex[illegible], [illegible] urgente etiam necessitate aliqua contributionem certam universi Tartari Chano decernunt, nunquam tamen illis onerosus est. Insigniores Tartari diversi generis alimoniam (nam ei non colitur [illegible] domi, & bello etiam) Chano sem-

semper præbent: equorum, camelorum, boum, ac ovium infinitos greges proprios ille semper habet. Monetam propriam habet, cupream vilem, quæ in oppido ditionis ejus Crimo cuditur, nummos rotundos, quorum deni aspra argentea Turcica, quæ grossum unum vel minus Polonicum efficit, æstimantur. Me autem præsente cudebantur nummi cuprei deargentati majores, qui aspris quinque computabantur. In cudenda ea commodum [illegible] uberrimum habet, nam [illegible] vel quatuor annis ex eadem moneta [illegible] officinam [illegible] portatur Tartaris, vel peregrinis, [illegible] neta nova inventa perpetuo [illegible] Etenim in universa Taurica seu peninsula illa nemini licitum est Tartaro [illegible] peregrino etiam in Turcarum [illegible] civitatibus sub capitali pœna [illegible] ille esset, aureum nummum [illegible] vel peregrinorum talerum, vel aspream argenteam Turcicam valore alio in nummos Tartaricos computare. Nec moneta aurea vel argentea, verum Tartarica, mercari [illegible] quam universi peregrini, nullis exceptis, Chani edicto, perpetuo accipiunt.

Chanorum & Tartarorum expeditio bellica.

CUm Chanus in bellum aliquod descensurus est, in primis Tartaris universis ditionum suarum per aulæ ministros significat, ac ut tribus vel ad summum septimanis quatuor ad bellum sese expediant, & in menses tres vel quatuor [illegible] sibi curent imperat. [illegible] in saccis [illegible] majores in equis portant. [illegible] Ac ejus generis alimoniam se[illegible] magne ficum, vel [illegible] (nam [illegible] habent) ac inde ci[illegible] aqua dilutum plerique [illegible] Caseum & carnes diversi [illegible] in sole co[illegible] eas trastillatim scindunt, & [illegible] in saccis condunt. E[illegible] lacte, & acetoso lacte, [illegible] quadam condientes exi[illegible] habent oblonium, victitant. [illegible] à quodam Poeta omnes [illegible] incolas Galactophagos [illegible] appellatos fuisse apud Strabonem reperio. Chanus unum tantum [illegible] propter aliquem morbi casum [illegible]. Camelos etiam paucos, in quibus pro persona sua vinum crematum, vel aliquod parvum obsonium,

quo ille facile contentus est, portatur. Cæterum Tartari sig [illegible] cibum ei & aulicis ejus apponunt; insigniores [illegible] pauci admodum Tartari panis sicci, vinique cremati modicum, in camelis vel in curribus levioribus non raro vehunt.

Chanorum & Tartarorum in bellum excundi modus.

POstquam vero expeditionem in bellum Chanus decreverit, exercitatos aliquot justo numero, eosque Tartaros non raro, crebrius tamen Cercessios Perigorenses eligit, ac eos qui regionum & cæterorum Principum provinciarum exploratores & viarum ductores peritissimi censentur, singulos locorum & confinium transitus & trajectus optime norunt, quam celerrime expedit. Et cum in confines illi veniunt, in viciniores ditiones proficiscuntur, & singuli in locis diversis omnia explorant & de captivis diligenter curant. Quos [illegible] intercepernnt, celerrime ad Chanum cum eis ven[illegible]nt, ex quibus, quæstionibus adhibit[illegible], Chanus statum earum provinciarum, in quibus illi exploratores fuere, facile agnoscit. Idcirco profectionis diem ext[illegible] Tartaris assignat, quo ille [illegible] & aulæ suæ ministros aliquot per [illegible]dam seu provinciam universam celeriter præmittit. Illi Tartaros & Christianos ditionis universos viros & adolescentes, qui modo equis insidere possunt, præter imbelles & senes & tenuiores, qui etiamsi equis & armis carent, à [illegible]oribus tamen in spem prædæ juvantur, in bellum ire & Chanum sequi cogunt, & impellunt. In octiduo autem, vel ad summum diebus decem ab eo Chan[illegible] discessu, universi in locis certis jam determinatis, qui extra Perecopam ad Borysthenem sunt, cum [illegible]ntur, collectis & convocatis Galga, Soltan[illegible], Ducibus, Murzis, ac universi exercitus probatissimis, strenuis, & [illegible] bellatoribus & [illegible], atque ad consilium adhibitis in primis captivi [illegible] ores & exploratores ipsi examinantur, demum de com[illegible]te temporis, locorum, occasione rei bene gerendæ, & quonam bellum commodius tum persequendum sit, celeriter consultatur. Ac mutuo consensu & consilio facto & definito, nihil tamen multitudini promiscuæ horum significatur.

Tartarorum in bellum procedendi [illegible].

EX eodem itaque loco Chani, Galgæ, & Soltanorum aulæ ministris præeunti-

euntibus; Ducum, Murzonum & cæterorum insigniorum Tartarorum, agmina (quæ genere suo antiquitus ducunt, eisque præsunt, ac ea vocabulis diversis sermone suo vocitant) ordine justo subsequentibus, de more gentis antiquo Chanus sub signis exercitum movet: postquam vero in hostem constiterit, iterum peritissimos ac exercitatissimos certo numero exploratores præmittit. illi exercitum universum præcedunt, obvios h[illegible]ines agrestes ve[illegible] alios comp[illegible]hendunt [illegible] ex quibus de statu & exercitu h[illegible] Chanus certior esse potest. Cum autem Chanus exercitum hostium nullum obvium sibi fore certo compertum habuerit, consilium castrense cum suis primatibus & proceribus, quam late & profunde ditionibus hostium nocere debeat, iterum facit. Tum demum cum exercitu universo ordine justo paulatim procedit; viros agrestes obvios sub capitis gravi supplicio necare universos imperat, ne a Tartaris comprehensi forte illi aufugiant, ac de exercitu hostes eorum certiores reddant, eorumque hominibus noceant. Porro fœminas & pueros non necant, nec comprehendunt, neque prædæ cujusvis manus injicere audent, ne ea exercitus illorum onere-

reretur, & moram aliquam in progrediendo protrahat.

Tartarorum in hostico castra & [illegible]andi modus.

CVm autem ad arces, oppida, vicos, pagos, & loca cultiora Chanus cum exercitu pervenerit, Duces, Murzones & aulæ primarios, ac exercitus universi eximios, probatissimos, ac præcipuos bellatores viros decem vel ad summum [illegible]ndecim millium deligit, & in stativis ve[illegible] castri alicujus penes se re[illegible] Gugan[illegible], reliquos Soltanos, [illegible], Murzas, a[illegible] universum exercitū, qui demum aliquot millium censetur, Chanus expedit. Ac [illegible] per agmina diversa, quibus singulis probatissimi & idonei viri præsunt, in longitudinem [illegible] amplius decem, in latitudinem totidem, sparsi extenduntur. Et, quemadmodum illi inter se conveniunt, ad summum septem ve[illegible], ad minus vero tribus vel quatuor diebus per loca diversa turmatim discurrentes, & [illegible] ac [illegible] gladio & igne vastantes, ad [illegible] revertuntur. [illegible] si autem ad [illegible] alqui eorum ad [illegible] nec iis quidem expe[illegible] universus ordine suo ex stativis movet.

Tar-

Tartarorum dimicandi ac acies constituendi ratio.

ET cum ne tum etiam exercitum aliquem se consequi certum Chanus habuerit, equitum selectissimorum, & adhuc non bellorum millium aliquot exercitum in loca non tacta turmatim expedit. Totidem etiam ne in insidias vel comitatum aliquem ille exercitus incunctanter incidat, apud arces & oppida obvia Tartaros in insidiis in locis diversis collocat. Quod si vero ab exploratoribus de aliquo exercitu hostium numeroso certo acceperit, rem universæ dimicationi ille nunquam committit, verum cum exercitu suo caute & paulatim progreditur: si vero hostium copias numerosas & fortes Chanus esse certo cognoverit, paulisper illa deflectit, cultiora & pacatiora loca petit, nimiaque celeritate, igne, gladio ea vastat citato cursu, & raptim præda abacta in sua redire intendit. Quod si ne tunc quidem hostes se consequi posse speraverit, eodem fere ordine, nec animum tamen securus, ad fines ipsos usque cum exercitu contendit.

Captivorum inter eos divisio.

QVam primum autem in confinibus ipsis constiterit, præcipuorum captivorum decimam ex universo exercitu Chanus percipit. Agminum vero Præfecti ex singulis turmis, ac ii qui captivorum majorem numerum adduxere ex reliquis, captivos præcipuos accipiunt. Reliqui etiam promiscuæ multitudinis Tartari per agmina sua captivos inter se partiuntur. Veruntamen antequam ad divisioné eam descendant, singulis, si quem suos, vestes, vel quippiam aliud turmatim discurrentes amiserant, in primis satisfaciunt. Captivos nobiliores vel agrestiores, quod si pretium nummum quo se eximere possint cum eis conventum fuerint, eo quod Chanus mercatoribus, muneribus corruptus ingés precium decreverit, Tartaris vendunt.

Captivorum apud Tartaros ratio & redemptionis eorum modus.

MIserabilis admodum conditio apud Tartaros captivorum est; nam fame, nuditate agrestiores vero & verberibus aliisque vehementer premuntur, ut potius mori quam vivere tali in loco cupiant: Plurimi vero præ nimia calamitate & stoliditate ducti, nobiliores se esse, parentes vel amicos claros & divites habere Tartaris predicant. Precium ingens fereque inæstimabile illis ultro ponitur, quos gens barbara, impia, avara, famelica & crudelis, omni genere fallaciarum & quæstionū fere indices id augeri ab

ab illis cupiens, compedibus vincit, eoq; durius servat. Cum autẽ nuncium gentis eorum ad Chanum adventare Tartari intellexerint, eum captivis suis ei occurrũt, à quo pretium nonnunquam ab eis lauto nominatum, vel a capt[illegible] etiam aliquando promissum poscunt: verum [illegible], qui artes & fallaciam Tartarorum probe norunt, [illegible] captivorum reprehendunt, eosq; ne non nobiles [illegible] illud illos unquam exsolvere posse Tartaris prædicant, & nulla quasi propria pietate & religione moti à se rejiciunt. In catalogum tan[illegible] curantur, ac si aliquos eorum ære proprio liberare [illegible] rint, Iudæos vel Tartaros, [illegible] corruptos aliosque mercatores [illegible] necesse habent [illegible] pre[illegible] que liberantur. [illegible] sentius quicquam est, quam ut pre[illegible] Turcis ac Iudæis mercat[illegible] peregrinis [illegible] extra mare ven[illegible] tur, vel [illegible] duplo, [illegible] præstare possunt, Tartaris pro[illegible] vel offerant. quod si ab agrestioribus vel aliis, ut plerumque Tartari inqui[illegible] de captivis, qui illi sint, [illegible] gnoscere poterunt, [illegible]

Nec

Nec tamen peregrinis, potius vero nun[illegible] gentis suæ, illos vendunt. Quod si à [illegible] non liberantur, ad parentes tamen vel cognatos eorum litteras scribere Tartari eis imperant. Captivi etiam plurimi Tartarorum captivorum permutatione, in quibus curandis & liberandis [illegible] majorem pietatem, officium & studium Christianis nostris Tartari exhibent & impendunt liberantur. Etenim omni pretio posthabito in primis à captivis nostris Tartaris captivos [illegible] pascunt, quos, ut plerique so[illegible] nec tamen præ[illegible] pre[illegible] Tarta[illegible] quod [illegible] vel [illegible] captivitate [illegible].

[illegible] Tartarorum [illegible]

TArtari [illegible] exercitum [illegible] ex [illegible] Chan[illegible] [illegible] exceptos [illegible] vel à Tartaris auxiliares, vel proprios Chanus

V

acre,

alere, & bombardas aliquot minores in bellum secum deducere solet. Ex Taurica seu peninsula Perecopenses & Crimenses, Oslovienses, N[illegible]garientes, Circessii, tributarii & auxil[illegible] C[illegible]ethorum Petigorensium Duces [illegible] vel mercenarii, & voluntarii, [illegible] in bello præsto adesse solent. O[illegible]n-ses & Bialogrodenses, etiam q[illegible] ex [illegible]actis perpetuis, quæ cum I[illegible]peratore Turcarum habent, non raro [illegible] & Dobrucenses Tartari Danub[illegible] colæ, jussu Imperatoris Turcarum in bellum eum sequuntur. Exercitus i[illegible] ex Tartaris iis collectus [illegible] centum millium & viginti, nonnunquam etiam amplius triginta continere, non raro vero numeru[illegible] [illegible] Quemadmodum ex [illegible] C[illegible]nis fide dign[illegible], qui C[illegible] in bellum sæpius sequebantur, [illegible] & [illegible] nobilibus, qui exercitu[illegible] ejus sæpius viderunt, certo ego accepi.

Tartari quot [illegible] [illegible] equis in bello [illegible].

EQuos Tartaricos, elegantes, optimos, robustos, veloces, me[illegible] & commodos admodum ad labores sustinendos plurimos, ac pro necessitate universi habent. Chanus, Soltani plerique, insigniores Tartari, Turcicis, Caramanicis,

A[illegible] ab[illegible] [illegible] Al[illegible]is, Tartar[illegible]cis, optimis equ[illegible] peregrinis in bello [illegible]. [illegible] [illegible] maximo & [illegible] precio equi apud il[illegible] in campis Tauricæ seu Pen[illegible] [illegible] vero ad Bor[illegible] & Ta[illegible] [illegible] æstate & hyeme eos perpetuo [illegible] [illegible] vero [illegible]os paucos ad[illegible] pro necessitate tantum, non fastū vel luxum al[illegible], domi illi alunt. Equitatu vero inutiles & viliores curru rarissime jungunt, camelis enim & bobus omne opus faciunt.

Arma & apparatu[illegible] [illegible] Tartaricus.

ARmis [illegible] [illegible], seu gla[illegible]o Tartarico cu[illegible]vo, oblongo, & spiculo Turcico, vel Persico [illegible] & latiori, ex ferro optimo, & opere bene factoratem Tartarico proprio, & Asiatico strictiori vel latiori, vel Turcico opere præstantiori; sagitta longa & [illegible], pharetra, nonnunquam hasta breviori, Tartari ex antiquo gentis suæ more utuntur. Loricati, galeati, & in armis Persicis vel M[illegible]scicis, quibus Christianorum præda ditati abundant, [illegible]cedunt. Sellas & frena d[illegible] more gentis antiquissima, commodissima, non ad fastum vel luxum, insigniores tamē eleganter & fortiter ad necessitatem compendiose admodum parata habent. Plurimi vero in

exercitu illorum Tartarico prorsus inermes & imbelles sunt, ac ii propter numerosiorem exercitum equos pene innumeros in bellum secum ducunt. Nam extremæ etiam conditionis Tartarus unico vel duobus equis, verum tribus, quatuor & amplius, quos modo ad manum secum habere potest, vix contentus est. Idcirco tam numerosus, permagnus, & terribilis admodum Tartarorum exercitus efficitur, qui cum a longe conspicitur, ingens fere & numerosus [illegible] exercitus Tartaricus a nostris hominibus esse putatur.

Tartarorum ex [illegible] cod[illegible] ra[illegible], & turmarum d[illegible].

CUm jam exercitus Tartaricus in [illegible] stilem provinciam [illegible], turmas seu cohortes [illegible] [illegible] nam omnes [illegible] [illegible], & paucat in [illegible] [illegible] per turmas deponunt, qui [illegible] [illegible] [illegible] eo [illegible] in turmis [illegible] eum loco illi ponunt. [illegible] Verumtamen cum exercitum hostem [illegible] numero-

merosum [illegible] conspexerint, ad agmina, ordines & vexilla sua tam facile & cito perveniunt.

Tartarorum in constituendis & regendis [illegible] celeritas.

MAxima in constituendis & regendis ei[illegible] artibus est celeritas; quando [illegible] non solum ducum & præfectorum cohortium suarum admonitionibus, verum flagrorum etiam demonstratione, ut gentis ille mos antiquus est, & ad nutum etiam ita parent, ut quam [illegible], cum opus fuerit, in ordines suos ipsi redigantur.

Chanorum & exercitus in bello co[illegible] præfectorum & ve[illegible].

CHanus aliquot millium numero insigniorum fortissimorumque Tartarorum cohorte, centenis aliquot Janizeris peditibus Turcicis, & bombardis minoribus nonnullis in bello semper munitur. In cohorte Chani maxima cauda alba equina in hasta majori pro vexillo, ac Imperatoris Turcarum sericeum viride & rubrum præfertur. Tartarorum cæterorum vexilla & signa plurima coloris diversi in turmis illorum apparent.

Chanorum in Tartaros emeritos & idoneos ratio.

APud Chanum, Soldanos, Kaizos & Murzas insigniores milites illi, qui in re bellica dexteritate & opinione sunt clari, operamque & facinus aliquod insigne in bello navarunt, in maximo honore habentur. Ac ea illorum est ratio, ut non solum ingentibus quibusdam beneficiis & liberalitate ea qua Chanus potest eos con[illegible]tur, verum etiam virtutum & [illegible] eorum illorum ita sit [illegible] memor, ut locum honorarium perpetuum illis, successoribusque eorum, inter Murzas insigniores in consessu, ac ut ipsis mos est, apud mensam suam eis assignet. Ille honor apud Tartaros maximus & hæreditarius est; nam & in bellum euntes idonei & exercitati viri, qui eum locum possident, eo honore in ducendis cohortibus à Chano dignantur. Captivos etiam Tartaros aliquos permutatione captivorum Chanus liberat; in reliquis vero redimendis ærarium proprium liberalissime profundit, & qua ratione potest, eos libenter consolatur.

V.

Excerpta ex Sabellici Ennead. IX. lib. VI.

HAbuit gens hæc sedes in ea Scythiæ parte, quæ est ultra Belgiam montem, ut Aytonus scribit, ad quem Macedonum arma Alexandri ductu pervenisse dicuntur. Ferus his ab initio cultus, sine moribus, sine lege, sine ullo vitæ cultu, armenta pascere, obscuri nominis inter Scythas, finitimorumq; vectigales. Mox gens ipsa in plures velut tribus divisa est, cœpitque sub ducibus agitare, penes quos erat totius rei summa; pendere tamen nihilominus vicinis accolis vectigal, quum Canguista oraculo quodam primus est rex ab iis creatus. Is recepto imperio primum omnium malorum dæmonum cultum abrogavit, edictoq; præcepit, ut tota gens Deum optimum maximum coleret, cujus providentia regnũ credi voluit à se receptum. Edictum est deinde, ut quicunq; per ætatem arma ferre possent, ad certum diem regi præsto adessent. Estque militaris multitudo in hunc modum distributa, ut decuriones centurionibus parerent, centuriones Chiliarchis, Chiliarchi myriadum, id est, denum millium præfectis. Inde ad periclitandas vires imperii septem principũ ex iis qui universæ genti

ante constitutum regnum præfuerant, suos parentum manu jussit in [illegible] facessunt illi imperium, etsi acerbum & atrox, cum [illegible] religione adacti [illegible] credere [illegible] non regem, sed deum ipsum violari arbitrantes si illius dicto minus [illegible] temperassent. His fretus opibus Canguista [illegible] Scythas bello subegit, subactos vectigales fecit, & cum his eos quibus Tartari ad id tempus tributum penderant. [illegible] remotiores populos suo subegit imperio. Cæterum dum bellis bella serendo neque labori neque periculo parcit, pugna quadam parum feliciter commissa, [illegible] exercitu, ex fuga in proximum vepretum sese conjecit. hærebat victor hostis à tergo [illegible] fugientis vestigia. Et jam qui ad cædem festinabant, adorti erant locum perscrutari, quum bubo avis alioqui inauspicata ad strepitum adventantium excita, præpete volatu regem servavit, quum vacuæ fecisset latebræ indicium. Et quia rex per eum modum servatus est, in magno jam inde honore fuit avis ipsa apud eam gentem: nullum gestamen pulchrius in his quam pennæ ejus volucris cono affixæ. Circumjectis gentibus domitus Canguista studio

studio propagandi imperii ad occidentem [illegible] impetum, & jam victor ad [illegible] processerat: [illegible] potuerit [illegible] go. [illegible] sive [illegible], sive [illegible] ad fuerit ad quod ventum est, Canguista, quod satis constat, medio victoriæ cursu moriens duodecim filiis regnum reliquit, quos ille quum sub ipsum tempus mortis ad concordiam hortaretur, jussit ut [illegible] quisque suam [illegible] conferrent, fascemque ex his facerent, inde singuli in orbem experiri jussi sunt, possent ne fascem infringere. Cæterum quum res ab omnibus [illegible] tentata esset, tam firmum, inquit, erit vestrum imperium, filii, si in eo tuendo concordes eritis; contra fragile & hostium injuriæ obnoxium, soluto animorum consensu, ceu, si fasciculus iste aut casu aut consilio solvatur, infirma erit sagittarum quælibet, ac cuique vestrum facile friabilis. Et ille similitudine haud quidem inepta docuit, res hominum concordia augeri, at eas discordia labefactari. Hoccota qui omnium maximus erat natu, & ob eam rem cæteris facile cedentibus, rex post patris interitum dictus est. Asiam invalurus mille lectos equites misit ad explorandum

ejus gentis statum: ibi ad angustias montium progressi ubi fores obditæ sunt ferratis trabibus. Dyriodoro amne subterfluente, castellum ibi munitum ad arcendas transitu gentes innumeras, velut altero terrarum orbe portis exclusas primo accessu capiunt. Fuerintne Caspiæ portæ, ad quas illi venerunt, an Caucaseæ nec Aytonus scribit, nec ipse utræ fuerint affirmare possum. Inclinat tamen ad Caucaseas animus, quia oppidum ab Hoccoræ equitatu oppressum Alexandreta, ut Aytonus tradit, fuerit olim appellatum. Verum Plinius Alexandriam non in ipsis faucibus statuit ut ille, sed in Caucaseis portis: contra Caspiæ non minori miraculo naturæ celebrantur quam Caucaseæ, cum castello in ipsis angustiis, cui Cumanæ fuit nomen. Cæterum sive hæ fuerint sive illæ, præsidio oppresso Hoccoræ equites locum tenuere, inde in alterum velut orbem egressi, quum ad Arserem Turcorum urbem processissent, quia ingens vis hominum ad bellum instrui dicebatur, ut jussi à rege fuerant, retro in pacatum abierunt. Hoccota, post suorum equitum reditum, quia ex iis quæ illi renuntiarunt apparebat posse Asiam facile subigi, tres filios cum tribus exercitibus ad bellum mittit. Iachis natu

natu maximus ad occidentem Solem ire jussus est, Batho (quidam Bacho scribunt) imperium patris secutus ad septentrionem flexit. Tagladais (erat is natu minimus) terras & gentes, quæ ad meridiem vergunt, invaderet. Ipse quando multitudine abundabat, cum opulentissimo exercitu circumjectas gentes ad ortum Solis bello aggressus, celerrimo victoriæ cursu Cathaium usq; extensione facta, longe lateque imperii fines propagavit. Est & Persarum regnum ex parte adeptos, qua expeditione Tartari literas didicere, quum ad id tempus nullus ipsi genti fuisset literarum usus. Sed vix ea res tantum profuit ad vitæ cultum, quantum ad pietatem tuendam obfuit malorum dæmonum veneratio, quam magna pars victoris exercitus, commercio eorum quos vicerant, imbibit. Tagladais sive Cagadaus (nam utrumque scriptum reperio) qui ad meridiem egressus est, ad Indos usque Æthiopas, qui sunt supra Ægyptum, promovit arma infelix tamen ejus militia; victus prælio ab Æthiopibus & in desertas terras incaute cum exercitu delatus, partem non parvam amisit copiarum. Apud quosdam reperio incidisse eos in genus hominum canino aspectu, mordicusq; pugnando magno

magno incommodo affectos. Et Tagladais per hæc male habitus, ad occidentem Solem flexit iter, junxitque se cum fratre, qui res Turcorum circa Persidem, Assyriam, & Mesopotamiam vehementer afflixerat; nam in has terras ille primum exierat, mox ad occidentem Solem iturus. Datæ sunt Tagladanis sedes ad inhabitandum, & recepti in partem victoriæ, ita tamen ut summa rei penes Iachin fuerit, & successores. Major celebriorque Bathonis victoria, qui Goniata Turcorum rege ingenti prælio victo, brevi omne ipsius gentis regnum armis domuit. Sitne Goniata à Bathone Hoccotæ filio victus, an alio hujus nominis duce, quem ab initio ejus expeditionis missum cum triginta millibus equitum significare videtur Aytonus, cujus ductu magna ex parte accisæ sint Turcorum opes, parum perspicue traditur. Cæterum, sive hic, sive ille fuerit, qui Goniatam vicit, satis constat Latinorum auxilia Turcis eo prælio affuisse. Bonifacius Molinus, Veneti sanguinis, & Ioannes Liminatius in Cypro insula ortus, auxiliaribus copiis præfuerunt. Accidit hæc Turcorum clades in eum annum, qui humanæ salutis supra millesimum ac ducentesimum alter a quadragesimo fuit. Secun-

cundum eam pugnam, quam Batho in Turcos prospere depugnavit, Comaniam invasit. Quæ Comania fuit, aut ubi terrarum, loco non multum diverso est supra demonstratum in rerum relatione ad Ægyptios pertinentium: nam Comani fuerunt servi, qui ipsi genti imperitare cœperunt. Cæterum Aytonus [illegible] Cappadoces [illegible] & [illegible] omnes gentes [illegible] & [illegible]axinum ad Con[illegible] [illegible] pertinasam habuit, [illegible] videtur. Comani, [illegible] Pannoniam [illegible] Sed [illegible] & [illegible] terræ [illegible], Scythæ, quod nulli est dubium, fuerunt. Verum quoquo modo hæc capienda sunt, Batho Comanis [illegible] bacta Rosulanos bello [illegible] & Polonos. Coman[illegible] [illegible] secutus in Pannoniam [illegible] sunt ex his [illegible] [illegible] fluminibus magni[illegible] [illegible] ad [illegible] capien[illegible] [illegible] Germaniam flexit [illegible] [illegible] usque impetu [illegible] [illegible] Aytonus [illegible] [illegible], magnum equitum globum secum traxit: fluminis itaque impetu

&

& violentia victus, cum magna eorum parte in verticosum amnem transnare conatus in mortem occubuit. Tartari rege amisso, eas repetunt terras, quas bello suas fecerant. In his postea gentium Baldunus ... late imperitarunt. Et hæ sunt memorabiles illæ Tartarorum expeditiones longe lateque septentrionem, meridiem, & ortum magno quidem humanarum rerum motu pervagatæ: de cujus regni origine & incrementis non ab re fuerit hæc in literas misisse. Cæterum quando eo venimus ut de ejus gentis vetustate, & imperio non pauca dicantur, subtexam his breviter ... ejus mores & ritus, ut gentis minus ... notæ sit vita cognitu facilior. ... colunt Tartari simpliciter Deum optimum maximum, ad cujus providentiam omnia referunt. nec jejunia habent ulla, neque sacrorum ceremoniam. nullis utuntur precibus, quum ... a Deo ... volunt. Ayto nus tamen autor est, aliquando exercitui universo indictum esse a rege jejunium. Hominem interficere nullius noxæ est. Si frænum non ademerit is qui quadrupedem misit in pascua piaculum est. Fornicari ac Venerem quoquo modo exercere, neque probro, neque vitio datur. Multiplex connubium in usu: post patris

patris obitum ... est novercam sibi matrimonio jungere; ... & quæ fratri nupta fuerit ... cuique ... est licet, & cuicunque ... permissum est uxorem & omnia quæ velit adimere. Ex rapto plurimum vivunt, aut si hæc desunt, venatu. Equino bubuloque lacte victitant; vescuntur & equina carne, sed nec humanis quidem carnibus abstinent. Fallax ingenium. Vinum cupide ... potant; si fiat copia, bibunt & humanum cruorem. Pediculos esitant. Uxor mariti, amicus amici, illud dicti ... antes, Sic regis hostes eant. Nuptæ ... undum gerunt capitis in ... speciem figuratum, circa summum latiore ..., sesquipedali altitudine, serico & margaritis ornant. Puellæ adhuc innuptæ indiscreto fere à viris habitu. hi pileo caput contegunt, mento subligant. pilei forma pene plana, veste ad genua fere ... multifariam recisa a pectore. Arte magis quam viribus pugnant; gladio utuntur brachiali longitudine. ab una parte fastigiato. Corio teguntur aut ... ferreis. equites agiles, sagittandique scientissimi. is omnium fortissimus qui & ... observantissimus. ... stipendio militant. Pedites inutiles & insigni tarditate. Gens in præliis & ... bus gerendis solers, & ad omnia momenta

menta rerum imperiumque obeundum præsto; nec fuga turpis, si conducibilis sit, aut necessaria. Sagittas tanta vi intendunt, ut nullum armorum genus sit illis non penetrabile. Turmatim pugnam capessunt, turmatim fugiunt, vulnifico sagittarum jactu sequentem hostem à tergo conficientes; id prementium paucitatem conspicati subito in pugnam redeunt, ac tum max[illegible] vincunt [illegible] victi creduntur. Comiter & ben[illegible]gne colunt ho[illegible] Aliena appetunt, negligunt sua. Sub[illegible] in aperto agitant, libentius [illegible] quam in oppidis aut urbibus. [illegible] bellica feriati aut venantur, aut [illegible]ctando exercent. Mulieres pell[illegible] vestes farciunt, ocreas & cætera, quæ ex eadem materia fiunt. Trigesi[illegible] die [illegible]ctum fin[illegible]unt. cum def[illegible] fortuna sit. servum unum [illegible], & phaleratum equum. [illegible] mites, ubi inferiores [illegible] qui sup[illegible] [illegible] maces. Ve[illegible] tale turp[illegible] [illegible] ftala[illegible] gens [illegible] buit d[illegible] qu[illegible] tonius Armenius prodidit. Sunt [illegible]

[illegible]

dam his inserta, quæ Iacobus Planensis, & Benedictus Sarmata, Minoritani ordinis, explorarunt, ab Innocentio pontifice ad ejus gentis regem missi.

Ex Epistola à Polono ad Davidem Chytræum, scripta ann. 1581.

TArtarorum quidem copias minime contemnendas regiis in castris persæpe vidi, atque hi ex Præcopiensium Horda advenerunt, ex qua nunc quoque militem conscripsit Stephanus victor. Cæteri Polonis notiores sunt Tauricenses, Astuccenses, Naianenses. Rezihorenses, & Circassii. Principem Hordæ sua lingua Czar, [illegible], Imperatorem appellant. Nobiles autem, quibus res medioc[illegible] dæ, Cnesi, id est, Princ[illegible] vocar[illegible]. Tantus nimirum barbaræ gent[illegible] est, ut etiam titulos & [illegible] aucupentur nomina. R[illegible] corum sine dubio diversissima e[illegible].

Ego illorum [illegible] regis nostri [illegible] trum agnoscunt, [illegible]. Bel[illegible] sane tumultus [illegible] tu non avocant. [illegible] vix sol ipse [illegible] radios, in medio camp[illegible] frequentes convolant. Hic Papa nudo

vertice & pedibus complicatis humi sedens, schedulam sinistra in manu tenet. in hanc descripta ex Alcorano paradoxa aliquot congessit, quæ voce clara ad circumstantes recitat. Illi si quando nomen Dei & Mahometis audiunt, gemitu & capitis inflexione reverentiam suam declarant. Lectione finita, in stationem quisque suam revertuntur. Cæteri tamen, qui pacem bello, œconomiam militiæ præferunt, aliis quoque ceremoniis occupantur. Hi uno a Vilna m Ibari, ad fluminis Veliæ ripas, gurgustia aliquot & pagum amœnissimo loco situm habent. Huc ego XII kal. Iul. cum Ioanne Gamrato Stralsundino, mercatore & cive Vilnensi, exspaciatus, delubrum eorum intravi. In illo certe, nec alicujus Divi, nec atri Dæmonis simulacrum ullum videtur. Nudi ubique parietes. Area tamen pictis tapetis instrata est. Die Veneri dicata semper ad sacra conveniunt, ea, uti opinor, de causa, ut significent, neque Iudæorum superstitiones, neque Christianorum nomen & religionem sibi probari. Delubrum nisi discalceato ingredi licet. Campanarũ boatum minime tolerant. Papa autem, exorto sole, in summitate templi exedræ insistens, stentorea voce populum ad conciones vocat. Cumque jam

jam frequentes adsunt, sumto ad manum Alcorano quem Arabicis literis scriptum mihi monstrarunt, numinis colendi rationem illis exponit. Post ea de apotheosi Mahometis, deque illius majestate & præcellentia, carmen agreste decantant, & tunc [illegible] Si Alcoranum vel alium quemvis [illegible] typis editum hic videre licuisset, eum certe, magno vel pretio comparatum, ad te misissem. In tanto autem librorum defectu [illegible] se vendere posse [illegible] De Deo Iesu Christo & Spiritu Sancto [illegible] ultra eos interrogabis. Verum enim pietatem [illegible] curant, ut numerum lupus aut torrentia flumina ripas. Non [illegible] igitur admiratus sum, cum inter Christianos habitent, cur adeo duri sint & Christianam religionem aspernentur. & video sane Iesuitarum nugas, qui de convertendis ad Romanam Ecclesiam gentibus multa & grandia fabulantur, cum nequaquam hos, qui vicinis in parietibus commorantur, a vana superstitione abducere possint. Neque tamen & hoc negare ausim, esse in Scythia homines Iesu nomen adorantes, cum dictum sit per Davidem de voce Evangelii per Apostolos in gentes spargenda, In omnem terram exivit annuntiatio eorum, & in finem orbis oratio eorum. Porro

non fugit excellentiam tuam, dogma Mahometanum magna ex parte Iudæorum superstitionibus & somniis esse refertum. Tartari igitur circumcisionem quoque retinent sed diversa ab Hebræis ratione. Secundo enim & tertio annis à nativitate prout Papæ visum est, circumciduntur.

Lingua eorum à Polono idiomate tam longe abest, ut hi in Scythiam, illi in Sarmatiam commigrantes, ranæ Seriphiæ non injuria dici queant. Qui tamen in Polonia, & Lituania, & utraque Russia longe lateque dispersi sunt, plerumque hominum, quibuscum degunt, linguam addiscunt & callent.

Præterea illorum Papa hoc mihi in sermone dixit: In multis suæ gentis regionibus, solem, ignem, malos item genios, tanquam Deos coli. Moribus feris sunt, & duri laboris patientes [illegible]: nec etiam una uxore contenti. Nam plurimas ducunt, quarum pene miranda domi est concordia. Sed prior cæteris gratior habetur & acceptior.

Mortuos hic non cremant, sed defodiunt. Sponsos etiam fato functos addita dote & rebus œconomiæ necessariis, matrimonio jungunt: [illegible] ceremoniis, quos alio in orbe & revicturos, & una semper futuros autumant.

tumant. De animabus demortuorum ita sentiunt, eas videlicet ex uno corpore in aliud tantisper demigrare, donec præcellentem aliquam & diu quæsitam inveniant habitationem; atque hinc magna ista mundi lumina, Cæsares & viros principes, enatos esse.

Victus illorum miserrimus & Cyclopicus: Nam prandentes aliquoties cum horrore aspexi. Carnes certe equinas ac semicoctas avidissime devorant. nullus illis mensarum & sedilium est usus. Cutes equorum jam tum fumantes, & recens bestiæ detractas, pro scamnis consessuri consternunt. Lac equarum tanquam vinum Cretense admirantur & epotant. Hi in bellis, acinacibus, arcu & sagittis pugnant, bellatorum præstantia equorum omnibus facile anteponendi.

Ex relatione D. Ægidii Fletcheri Reginæ Angliæ ad Russos Legati.

QVum Moscuæ agerem anno CIↃ IↃ LXXXVIII, venit ad urbem Kiriach Morsey, nepos illius qui tum Cremensibus imperabat, cum CCC Tartaris, & duabus uxoribus; quarum altera germani ipsius vidua erat. Cui statim à Russo missi fuerunt duo pingues equi jam mactati; equinam enim carnem cuivis alteri præferunt; & tamen (quod miraculo propius videatur) quum tot

equis in bello, tot in victu utantur, quotannis nunc XXX nunc XL equorum millia in Russiam venales adducunt. Illi si equos vocant *cones*. Magnos quoque armentorum & nigrarum ovium greges alunt, non tam cibi gratia, (quanquam & interdum bovillam & ovinam carnem usurpent in cibis,) quam lactis (quod ubique circumferunt) & lanarum. Oryzæ, ficuum & aliorum fructuum aliquis ipsis est usus. In potu lac aut sanguinem calidum è venis suorum equorum eductum usurpant. Nulla ipsis oppida, aut ne statæ quidem sedes; nullæ domus certa nisi curribus imposita, pastorum tuguriis similia. hæc una cum gregibus suis de loco in locum circumagunt, &, ubi campum aliquem sibi placentem occupant, currus noctu ita ordine disponunt ut plateas & oppidum aliquod referant. Ne Imperatori quidem aliud palatium nisi ligneum & in eundem modum compositum. Verno tempore domicilia sua movere incipiunt ab australibus regionis suæ partibus versus septentrionaliores, donec gramen omne ad extremum usque limitem depascantur; tum enim ad austrum regrediuntur, & hyberna sua figunt, decem aut duodecim milliarium inter singula intervallis. Monetæ aureæ aut

aut argenteæ usum ignorant; ære aut chalybe magis capiuntur; etiam ferro ad gladiorum & cultrorum aliorumque instrumentorum fabricam. Corpora ipsis agilia, crura brevia; facies lata & plana, colore fusco; oculi truces; crines rari. Sermo ipsis celerrimus & sonorus, è profundo gutture instar boatus erumpens. Sagittas jaciendi summa industria; quam liberos suos ab ipsa infantia edocent. Denique sunt veri Scythæ, quos veteres Nomades solent appellare.

Porro Tartari, qui Russorum fines attingunt, varii sunt. alii enim appellantur Nagay, alii Cheremissæ, itemque Morduitæ, Chircassi & Schalcanes; qui magis nomine quam regiminis forma a Crimeis differunt; exceptis Circassis, qui ad Africum incolunt, versus Lithuaniam, & cæteris sunt urbaniores, et ad Polonorum modum se componunt, quorum regno nonnulli subditi sunt, & à Christianis sacris haud alieni. Nagay magis ad orientem degunt, qui bellicosissimi judicantur juxta & ferocissimi.

FINIS.

A.

ABy [illegible] 274
A[illegible]

Allen[illegible]

A[illegible]

B.

B[illegible]

B[illegible] 249

B[illegible] praefectus.

B[illegible] 46

B[illegible] 205

B[illegible] camp.

B[illegible] urbs & arx. 26

B[illegible] 19

B[illegible] 205

B[illegible] Neptis dictus. 249

B[illegible] 219

B[illegible] a creatione 238 [illegible]

B[illegible] 215

Bradislavia seu Bratislavia, opp. 241

B[illegible] 217

B[illegible] ib.

By[illegible] arce cum caste[illegible] 19

C

CAl[illegible] 218

Caffa [illegible] emporium Tart. Theodosia dicta. 208

Caffenses [illegible] 273

C[illegible] 219

[illegible] Tart. 228

Calam. pop. 34

C[illegible] fl. 30

Camena montes 49

C[illegible] 248. Tartar [illegible] 280.

C[illegible] 20 243

C[illegible] ad Tart. 303

C[illegible] 212

C[illegible] fl. 215

C[illegible] 315

C[illegible] 6

C[illegible] praetorii confluentia. 207

C[illegible] 214

C[illegible] 274

C[illegible] 1

C[illegible] 212

C[illegible] Tartarorum imperator. 216 [illegible]

[illegible]

Cha[illegible]

[illegible]

[illegible]

C[illegible] 285

Ch[illegible] 231

Ch[illegible] 217

C[illegible] 217 218

C[illegible] vel Chersonesus 262

Ch[illegible] 224 magna. 225. parva 258

[illegible]

Ch[illegible] urbs Corsanum. 258

C[illegible] 177 207 245

C[illegible] emporium Tart. 218

C[illegible] fl. 19

C[illegible] confluentia Tart. 286 309

C[illegible] 277

C[illegible] 317

Comgoscovia arx. 47

Condora regio. 34

Copr[illegible] urbs, castrum, fl. 23

C[illegible] Tart. 266

C[illegible] 23

Corsonum, Corsanum, Corsuna, Tart. opp. 209

C[illegible] 39

C[illegible] fl. 35

C[illegible] arx & opp. 255

C[illegible] opp. 278

C[illegible] opp. 210

Crimum, Crimum, Crim, Crimensis arx, urbs, regia, Tart. metrop. 185. 208. 223. 240.

Crim, Tartari Crimenses. 56. 259 282
Crimenses & Taurica Crimea. 239
[illegible] 314
Carenses officiales apud Chanum. 256
[illegible] 263
[illegible] portus. 256
[illegible] lacus. 31

D.

Dardaneae castra 234 237
D[illegible] Tart. 300
Do[illegible], Tartari. 297
D[illegible] 14
De[illegible] Ach[illegible] 207. 3
D[illegible] 9
D[illegible] prov. & opp. 23
Dy[illegible] 314

E.

Ede, Volga. 7
E[illegible] 207 213

F.

Fontes in Taur[illegible] profundi. 229
F[illegible] 73

G

Ga[illegible], Tartar[illegible] 243
G[illegible] 247
G[illegible] apud [illegible] 284
G[illegible] 224 229 [illegible]
G[illegible] [illegible]7
G[illegible] apud Tartaros vestigia. [illegible] 27[illegible]
[illegible] 290
Gre[illegible]copia. [illegible]
G[illegible] pop. 36

H.

Hagonati iudices. 211
Hamaati officiales. 284
Hellespontus. 235. 237. 249
Heraclea, vel Heracleum 254
Hercyniae silva [illegible] 3[illegible]
H[illegible] Moscov. 3[illegible]
Heraclea, [illegible] 2[illegible]0
He[illegible] Scyth[illegible] 210. 298. Tartarica. 3[illegible]
Hy[illegible] 18
Hy[illegible] pop 33
Hypanis fl. 206. Hogus. 243.249 25[illegible]

I.

Ia[illegible] opp. Tart. 202
Ia[illegible] vel Iamboli arx & civ. 261
Ia[illegible] 23
Ia[illegible] opp. 41
Ia[illegible] opp. ibid.
Iavancum opp. 78

Iavolgenses Tartar. 188
I[illegible] fl. 31
I[illegible] fl. 28
I[illegible] 20 22
I[illegible] Tart. opp. & arx. 209. 255
I[illegible] 39
I[illegible] 47
I[illegible] 287. [illegible] Constantens. [illegible] 2[illegible]
I[illegible] &c. 38 [illegible]
I[illegible] 45
Iugra[illegible] Iubra prov 31

K.

Kirionum stirps, Caesares Tart. Praecopensium. 8[illegible]
K[illegible] Tart. 284
K[illegible] 23
K[illegible] Praecopensium Tart. 185
K[illegible] 309

L

L[illegible] 237 [illegible]
L[illegible] [illegible]
L[illegible] 41
L[illegible] 2[illegible]8
L[illegible] 35
L[illegible] 20
L[illegible] regio. 35

M.

Ma[illegible] 241
[illegible] 274
M[illegible] 270 282
M[illegible] 46
M[illegible] Tart. 282
M[illegible] 282
M[illegible] C[illegible] Hy[illegible]
[illegible]
[illegible] 274
M[illegible] [illegible]
M[illegible] 219
M[illegible] 168
M[illegible] [illegible]
M[illegible] [illegible]
M[illegible] mercatorum & emptorum [illegible]
[illegible] [illegible]
M[illegible] Tart. [illegible]
M[illegible] [illegible]
M[illegible] [illegible]7
M[illegible] 42
M[illegible] pop 5
M[illegible] pop. 26
M[illegible] vel Moscua prov. 10. metrop. ibid. 1[illegible]. flum. 10

Moscovia, vide Russia. fluviorum, & lacuum [illegible] 167
Moscoviæ aquæ quales 167 carnes ibid [illegible] 169 [illegible] 164 [illegible] 169. [illegible]
M[illegible] Tartar [illegible] 164
M[illegible] 164. [illegible] 161
M[illegible] comparatio [illegible]
M[illegible], quidam apud Tartaros 211. 284 [illegible]

N.

Nagai, vide Nogai.
N[illegible] Russiæ, cortex lignea. 10
Na[illegible] 49
Nag[illegible] 244
Nov[illegible] Vide Novum[illegible]
Ne[illegible] 38
Ne[illegible] 250
N[illegible], & fl. [illegible]
Ne[illegible] 205. [illegible] 246 250
N[illegible] 4
Nogai, Nogai[illegible] Nogaicidae Tartari. 279 [illegible]
[illegible] 227
No[illegible] 44 46
N[illegible] Novogrod S[illegible] 17
Novogrodia, Novogardia, [illegible] magna. 21. 161. [illegible]
Novum Regum portus. 2[illegible]4

O.

OBy fl. & opp. 23
[illegible] regio. 36 [illegible]
O[illegible] 250
O[illegible] fl. 19
O[illegible] fl. 9
O[illegible] arx & opp. 249 250
O[illegible] 243 248
O[illegible] & Ecclesia 206
O[illegible] 41
O[illegible] 272
O[illegible] urbs Tart. 233
O[illegible] 23
O[illegible] prom. 273
O[illegible] fl. 9
O[illegible] arx cum opp. 206
O[illegible] opp. Tart. 251
Ob[illegible] [illegible] 207
O[illegible] pop. 46

Oza. 218

P.

PA[illegible]torem portus. 246
Panticapæa, vel Panticapeum, metrop. Bosp[illegible] prom. 235 274
Papa[illegible] 32
Parthe[illegible] prom. 210 261
[illegible] 225 226
P[illegible] vide Præc.
P[illegible] 20
Perm[illegible], gens libera, idolola[illegible] 27
Per[illegible] apud Chanum [illegible] 287
P[illegible] & fl. m. 5[illegible] 18
[illegible]
[illegible] 50
P[illegible] ducatus & metrop. 21
[illegible] 23
[illegible] 47
[illegible] 23
P[illegible] & Moscovitarum comparatio. [illegible]
[illegible] 202 263
[illegible] 242
[illegible] 14
[illegible] 18
[illegible] Tartar[illegible] cpt. [illegible]
[illegible] 207 [illegible]
[illegible] 224
[illegible]
Pra[illegible] 12
[illegible] 211.
[illegible]
Pra[illegible] Bosporanorum inter Tart[illegible] 302
[illegible]
[illegible], Ho[illegible] fl. [illegible]
[illegible] fl. [illegible]

R.

R[illegible] fl. 7. 39 282
[illegible] ducatus & urbs 5
R[illegible] 32
R[illegible] & urbs. 27
R[illegible] 22
R[illegible] Moscovia.
Russiæ [illegible], fines, prov[illegible] & [illegible] fruges ibid. merciu[illegible] 60. [illegible]

Russi quando Christiani dici cœperint. 105.109
Russorum servitus. 63. 93. ingenia. 65. matrimoniorum ratio. 7. sepulturæ. 74. mores. 74. leges. 91. ordines populi, & dignitatum gradus. 85. regimen. 77. 84. judicia in caussis civilibus. 89. ritus. 170
Russorum principis consilium privatum. 88. conventus supremus. 89. divitiæ. 97. 171. reditus. 91. thesauri. 172. jurisdictio. 85. vicini principes. 177
Rschevva urbs. 9
Rschovia ducatus. 19

S.

SAcer lacus, id est, Præcopia. 251
Salatica opp. Tart. 208.255
Salsamentaria Tauricæ. 276
Samoeidæ vel Samojedæ, vel Samogedæ. 32. eorum mores, &c. 158
Saros, id est, Chanus. 211
Sauramenses. 280
Sauramenses campi. 207.243
Scholona amn. 22
Scutaris, id est, Chalcedonia. 213
Scythia, id est, Taurica. 237. parva & magna. 275
Seniacus, præfectus. 277. Bassa. 294
Serponevvizi pop. 35
Sessus castrum. 235
Severiensis vel Siberiensis prov. 17. & opp. 47
Sibier prov. 30
Sidaglos, arces tres & civitas Tart. 259
Sindice urbs Asiæ. 275
Sirinenses quinam inter Tart. 282
Smolenskensis prov. & urbs. 18
Sorba fl. 39
Soll Gansecoy oppidulum. 29
Soldani. 293. eorum curatio & provisio. 285. fugæ. 286. stipendia. 294
Solgati, id est, Crim. 222
Solhoot metrop. Tart. 185
Solovetsko sinus 9
Sortassus pagus. 267
Sotna amn. 16
Stagnum sale concretum. 238
Suchana fl. 9. 25
Sudagra opp. Tart. 209
Succus quæ Russo eripuerit. 179
Surgati Tart. opp. 213
Susdaliensis ducatus & metrop. 28

T.

TAbabus fl. 41
Tachano fl. 35

Taffre, id est, Præcopia. 223
Taphra Plin. 268
Taphros Ptolem. Ibid.
Tamanam arx. 277
Tamerlanus. 216
Tana, emporia Tart. 228
Tanais fl. s. Don vel Donus. 232. 282
Tanais minor. 8
Tara opp. 46
Tartaria minor. 253
Tartarica tuguria, & manendi in campis modus. 251
Tartarici campi. 280
Tartarici duces. 282. Græci, Itali, Genuenses. 281.
Tatari vel Tartari unde nomen. 217
Tartari non litigiosi. 289. otiosi. 291. vino abstinent, &c. 290. 292. cur ad fidem Christianam non convertantur. 71. apud Chanum inter consiliariorum primores. 284. eorum divitiæ. ibid. fœminæ. ibid. liberorum educatio & elocatio. ibid. 287. 337. hospitalitas. 288. legum securitas. 288. judices spirituales. ibid.
Tartarorum res familiaris. 290. municipia. 291. civitates maritimæ. 272. hordæ. 182. nationes. 327. origo. 182. 206. 313. veritatis studium. 320. mores, ritus. 319. 325. religio. 203. 318. 321. Templa. 323. Christianis inaccessa. 271. conjugia. 296. 322. circa mortuos ratio. 324. victus. 325. institutio militaris. 311. 314. 315. vita & actiones. 192. &c. 214. 302. transfretandi peritia. 190. 214. fugientium stratagemata. 190. 337. exercitus. 189. equitatus. 189. turmarum ratio. 300. 301. 302. 308. 309. stipendia. 259. primus rex. 311. successio. 312. &c. securitas inter Tartaros quanta. 290.
Tassa fl. 43
Tauri gens Scythica. 275
Taurica peninsula vel Chersonesus. 207. 219. 227. 253.
Taurica sylvestris & montosa. 278
Taurica à Turca subjugata. 248
Taurica Turcensis. 278
Tauricæ telluris descriptio. 274. 278. ruinæ antiquissimæ. ibid. olim reditus, & salsamentariæ. 276
Tauricani. 282
Telta fl. 48
Thamanom arx. 274
Theodosia, Præcop. metrop. 235. 208. 274
Theodosia parva. 275

Tingasi, vel Tinguesii, popul. 48
Tinna opp. 41
Toas fl. 54
Tobol fl. 43
Tobolsa metrop. Siber. 42.44
Toëra fl. 40.41
Tooma urbs. 45.47
Torgali fl. 53
Tojani quinam inter Tart. 293
Twerensis duc, & metrop. 20
Tyras fl. 206. 247. Nelterà 280

V.

VAchiacs pop. 35
Valachiæ pars. 247
Vergateria. 40
Viatka regio & fl. 29. & opp. 59
Vidovus lacus. 260
Vilchata fl. 39
Vivodos lacus. 207
Vlani, consiliarii apud Tart. 283.286.293
Vodzka [illegible] 23
Vogolici pop. 33
Volga fl. 7.39.55.59.212
Vologda prov. metrop. & fl. 25
Vppa fl. & castrum. 16
Vstioga prov. & metrop. 24

VV.

VVAga fl. 25
VVaygats fretum. 38.49
VVichida fl. 30
VVitera fl. 29
VVitegda flum. & opp. 38
VVolchovv fl. 26
VVolodimeria prov. & urbs. 13

Y.

YAroslavia duc. & urbs. 27
Yrtis fl. 43
Yvanorogrod arx. 22

Z.

ZErgolca opp. 44
Ziemnoi pojas montes. 31.34
Ziechi. 235
Zolota baba idolum. 33.34

FINIS.

